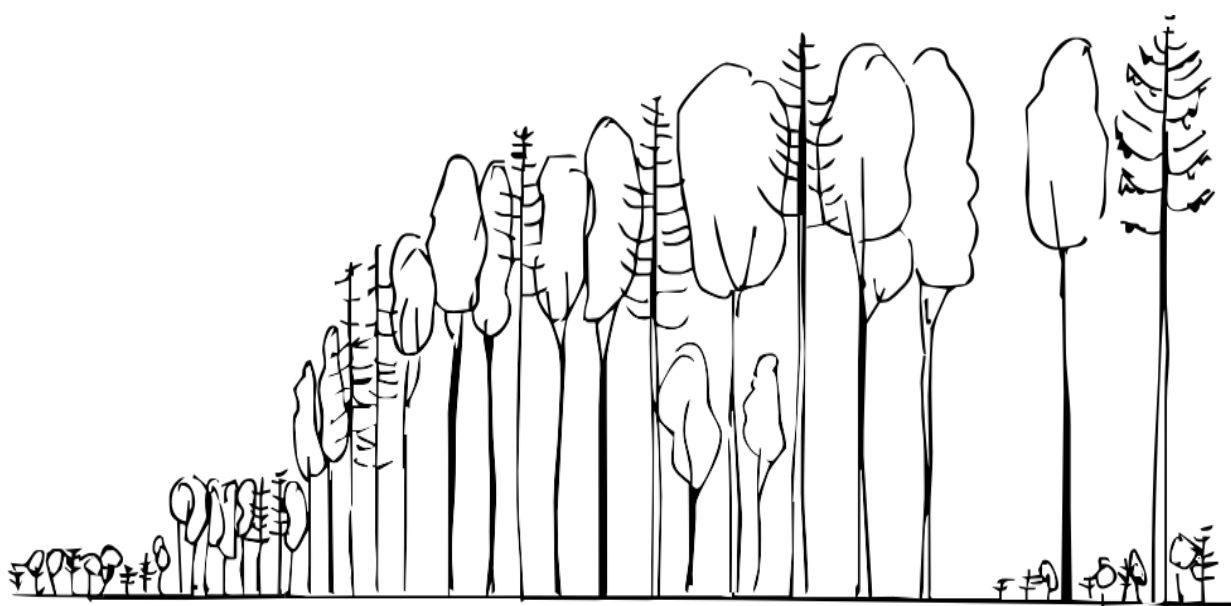

Gozd in gospodarjenje z njim

Priročnik za lastnike gozdov

Junij 2022

STRITIH
Trajnostni razvoj

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Gozd in gospodarjenje z njim - Priročnik za lastnike gozdov

Priročnik je nastal v okviru projekta: „Razvoj novih praks za upravljanje gozdnih posesti in krepitev vseh njegovih funkcij“, ki je sofinanciran iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, ukrep Sodelovanje. Organ upravljanja pristojen za izvajanje pomoči iz EKSRP je Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, za vsebino priročnika je odgovorno podjetje Stritih d.o.o, svetovanje za trajnostni razvoj, kot vodilni partner projekta.

Avtorji:

Jernej Stritih
Jurij Diaci
Tadej Kogovšek
Boštjan Grošelj

Uredila:

Alenka Volk

Tehnično urejanje:

Zdenka Žakelj

Partnerji projekta:

STRITIH, svetovanje za trajnostni razvoj, d.o.o.

Kmetija Volk, Suhorje

Šolski center Postojna, Višja strokovna šola

Kmetija Jernejevi, Slavinje

Kmetija Žustovi, Ostrožno Brdo

Kmetija Mahne, Tatre

Kmetija Morelj, proizvodnja in razvoj, d.o.o.

InnoRenew CoE

Izobraževanje, Tamara Urbančič s. p.

Društvo lastnikov gozdov Vrhe-Vremščica

PREDGOVOR

Ta priročnik je nastal v okviru projekta „Razvoj novih praks za upravljanje gozdnih posesti in krepitev vseh njegovih funkcij“. Cilj priročnika je na kratko in kolikor se da razumljivo predstaviti okvir gospodarjenja z gozdovi, osnove sonaravnega gojenja gozdov in orodja, ki so pri tem na voljo lastnikom gozdov Sloveniji. To naj bi lastnikom olajšalo razumevanje gozdnogospodarskih načrtov, izboljšalo komunikacijo s predstavniki Zavoda za gozdove in jim pomagalo pri gospodarjenju z njihovim gozdom, kar je bil glavni namen projekta.

Vsebinsko se priročnik naslanja na delo profesorja Dušana Mlinška „Sproščena tehnika gojenja gozdov“ iz leta 1968, ki predstavlja temelj sodobnega in sonaravnega gozdarstva v Sloveniji in na dela profesorja Jurija Diacija (Gozdna ekologija in nega: univerzitetni učbenik ter Gojenje gozdov: pragozdovi, sestoji, zvrsti, načrtovanje, izbrana poglavja). Temelji pa tudi na informacijah, ki jih objavlja Zavod za gozdove Slovenije kot javna gozdarska služba. Priročnik je bil pripravljen vzporedno z usposabljanjem lastnikov gozdov vključenih v projekt. Potrebe in usmeritve lastnikov se tako odražajo tudi v vsebini priročnika. Uporabljene so tudi izkušnje in ugotovitve pridobljene pri pripravi in izvedbi načrtov gozdnih posesti, ki so eden izmed glavnih rezultatov projekta.

Ta priročnik lahko kot podpora za trajnostno upravljanje z gozdovi uporabljajo lastniki gozdov na manjših kmetijskih gospodarstvih, zainteresirani posamezniki in organizacije.

MINI SLOVAR

SESTOJ : skupina drevja s podobnimi značilnostmi, ki se razlikuje od ostalih delov gozda. Gozdni sestoj je najmanjša enota gospodarjenja z gozdom, z enotnimi cilji in gospodarskimi ukrepi .

ENODOBNI SESTOJ: gozdni sestoj večinoma iste generacije drevja, tudi enomerni sestoj v katerem so vsa drevesa ne glede na starost podobnih dimenzij. Razvojne faze enodobnih imenujemo:

MLADJE – mladike drevja v zeliščnem in grmovnem sloju gozda do višine okrog 1,8 m, zasnova bodočega gozdnega sestoja, pogosto se razvija pod krošnjami odraslih dreves v pomlajencu

GOŠČA - mlado drevje s sklenjenimi krošnjami višine med 1,8 in 5 m in debeline nekaj cm, obdobje hitre rasti v višino in razslojevanja

LETVENJAK – gozdni sestoj z drevjem do 10 cm premera, obdobje hitre rasti v višino

DROGOVNJAK - sestoj s srednjim premerom drevesa od 10 do 29 cm, rast v višino se upočasni, začne se rast v debelino

DEBELJAK - sestoj s srednjim premerom drevesa 30 cm in več, predvsem rast v debelino

POMLAJENEC - sestoj dveh generacij gozda, debeljaka in mladja in/ali gošče, nastane z obnovitvenimi sečnjami ali z naravnim odmiranjem odraslih dreves

PREBIRALNI GOZD – na majhni površini se prepletajo vse razvojne faze sestoja oziroma drevje različnih generacij. Drevje je zelo različnih dimenzij in starosti.

PANJEVEC – sestoj katerega drevje raste iz panjev posekanih dreves, ne iz semena. Tudi posamezno drevo ali šop drevja, ki raste iz panja

IZBIRALNO REDČENJE - izbiramo najboljše oziroma najbolj zaželjene osebkke v sestoju (kandidate, izbrance, drevesa prihodnosti) in jim pomagamo z odstranitvijo konkurentov, tako pospešujemo pozitivne lastnosti dreves in sestoja

SVETLITVENO REDČENJE – v debeljaku z odstranjevanjem drugih dreves krepimo krošnje in s tem vitalnost ter priraščanje izbrancev, ki tvorijo končni sestoj

OBNOVITVENA SEČNJA - z dovajanjem svetlobe na gozdna tla omogočamo nasemenitev in vznik mladja, v naslednjih korakih postopoma odstranjujemo stari sestoj tako, da negujemo mladega

OBŽETEV – odstranjevanje trav in zelišč pri negi mladja. Izvaja se okoli sadik v obliki lijaka.

ODKAZILO - izbira drevja za posek

GOZDNOGOSPODARSKI NAČRT – uradno potrjen načrt gospodarjenja z gozdovi na ravni območja (14 območij v Sloveniji) ali gozdnogospodarske enote (nekaj tisoč hektarjev). Temelji na podatkih o stanju gozdov. V načrtu so med drugim predpisani predviden posek in drugi gozdnogospodarski ukrepi po posameznih oddelkih.

GOJITVENI NAČRT je izvedbeni načrt, ki določa gozdnogojitvene cilje, smernice in ukrepe za gospodarjenje z gozdom na ravni enega ali nekaj oddelkov. Določa gojitvena in varstvena dela, kar je osnova za morebitno (so)financiranje vlaganj v gozdove. Načrt je podlaga za izbiro možnega drevja za posek.

SPRAVILNI NAČRT je izvedbeni načrt, ki določa tehnologijo in način spravila lesa iz gozda na gozdno cesto. Vključuje vlake, zaporedje in smeri podiranja drevja

POSESTNI NAČRT - je sinteza gospodarskega, gojitvenega in pravilnega načrta za posamezno gozdno posest, se pravi tudi po posameznih parcelah

Kazalo vsebine

Predgovor	3
MINI SLOVAR	4
1 Pomen in funkcije gozda	8
2 Gozd kot ekosistem	12
2.1 Kaj je gozdni ekosistem	12
2.2 Kroženje snovi v gozdu in pretok energije	12
2.3 Plodnost gozda	14
2.4 Motnje v gozdu	15
2.5 Mikroklima in vrzeli	16
2.6 Razvoj gozda	17
3 Gospodarjenje z gozdom	23
3.1 Urejanje gozdov	23
3.1.1 Pridobivanje podatkov o gozdovih	26
3.1.1.1 Zemljiška knjiga	27
3.1.1.2 Prostorski portal Geodetske uprave RS	30
3.1.1.3 Pregledovalnik Zavoda za gozdove Slovenije	32
3.2 Gojenje gozdov	37
3.2.1 Nega gozda	37
3.2.1.1 Nega mladja	38
3.2.1.2 Nega gošče	39
3.2.1.3 Izbiralno redčenje	40
3.2.1.4 Svetlitveno redčenje	43
3.2.2 Tehnike gojenja gozdov	43
3.2.2.1 Zastorna sečnja	43
3.2.2.2 Prebiralno gojenje gozdov	44
3.2.2.3 Skupinsko postopno gojenje gozdov	46
3.2.2.4 Panjevec	47
3.2.2.5 Premena panjevca	47
3.2.2.6 Sproščena tehnika gojenja gozdov	48
3.2.3 Gozdnogojitveno načrtovanje	48
3.2.3.1 Dolgoročni gojitveni cilji	48
3.2.3.2 Kratkoročni gojitveni cilj	50
3.2.3.3 Proces priprave gozdnogojitvenega načrta	50

4	Gozdni požari.....	52
4.1	Preventivni ukrepi.....	54
4.2	V času požarne ogroženosti.....	54
5	Literatura.....	55
6	Priloge.....	56
6.1	Priloga 1: Ekološke in gojitvene značilnosti izbranih drevesnih vrst	56
6.2	Priloga 2: Pregled zakonodaje, ki ureja področje gozdarstva v Republiki Sloveniji ..	66
6.3	Priloga 3: Vzorec za pripravo Načrta gozdne posesti na ravni posamezne kmetije..	77

1 POMEN IN FUNKCIJE GOZDA

Gozd je eden od najbolj razširjenih in kar zadeva biološko proizvodnjo najbolj produktiven kopenski ekosistem na Zemlji. Z okrog 60% pokritostjo je po obsegu najobsežnejša kategorija rabe prostora v Sloveniji. Za lastnika je pomen gozda odvisen od obsega, strukture in položaja gozdne posesti, pa tudi od lastnosti samega gozda v smislu njegove produktivnosti in sestave. Na večjih posestih raba gozda predstavlja glavno ali eno od glavnih gospodarskih dejavnosti, pri manjših posestih pa je gozd le del zgodbe. Pogosto predstavlja predvsem materialno in gospodarsko rezervo za občasno koriščenje.

A gozd ni pomemben le za lastnika. Od njega imajo koristi lokalna skupnost, narodno gospodarstvo oziroma država, pa tudi vse človeštvo. Zaradi tega je gospodarjenje z gozdovi dejavnost v javnem interesu in ga večina držav sveta ureja z gozdarsko in drugimi zakonodajami. Različne koristi za različne skupine pojmujejo kot funkcije gozdov oziroma ekosistemske storitve. Pojma funkcija in ekosistemska storitev imata zelo podoben pomen. Obe se nanašata na koristi, ki jih dajejo gozdovi, pri čemer funkcije koristijo tako človeku kot naravi sami, medtem ko kot storitve pojmujejo koristi za človeka, ki so povezane s povpraševanjem po njih in jih je možno ekonomsko ovrednotiti.

Slovenski Zakon o gozdovih deli funkcije gozda na:

- ekološke: varovanje gozdnih zemljišč in sestojev, hidrološka, funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti ter klimatska funkcija;
- proizvodne: lesnoproizvodna funkcija, pridobivanje drugih gozdnih dobrin ter lovnogospodarska funkcija;
- socialne: zaščitna funkcija – varovanje objektov, rekreacijska, turistična, poučna, raziskovalna, higiensko – zdravstvena funkcija, funkcija varovanja naravnih vrednot, funkcija varovanja kulturne dediščine, obrambna ter estetska funkcija.

V spodnji tabeli so vse skupine funkcij oziroma ekosistemskih storitev podrobneje predstavljene skupaj z družbenimi skupinami, ki imajo od njih korist in ukrepi za njihovo krepitev.

Tabela 1: Funkcije gozda z družbenimi ravni koristnikov in ukrepi za njihovo krepitev

Funkcija/ ekosistemska storitev gozda	Družbena raven koristi	Opis	Ukrepi za krepitev funkcije
Proizvodne funkcije (Proizvodne oziroma oskrbovalne ekosistemske storitve)			
Lesnoproizvodna funkcija	Lastniki Država	Iz gozda pridobivamo les za neposredno uporabo (kurjava, gradnja objektov) in za prodajo.	Gojenje gozdov za povečanje lesne zaloge in prirastka.
Pridobivanje drugih gozdnih dobrin (ne-lesnih proizvodov)	Lastniki Lokalna skupnost Država	V gozdu nabiramo različne vrste gliv in rastlin oziroma njihovih delov. V kolikor lastniki zaradi lastne dejavnosti tega ne omejijo, ima pravico nabiranja ne-lesnih proizvodov v gozdovih vsakdo v skladu z zakonodajo.	Zagotavljanje pestrosti vrst in strukture gozda.
Lovnogospodarska funkcija	Lokalna skupnost Država	Divjad je del gozda. Z njo v okviru lovišč, ki jih določa država in pokrivajo gozdove in kmetijska zemljišča ne glede na	Upravljanje z divjadjo. Zagotavljanje prehranske podlage za divjad.

		lastništvo, gospodarijo lovske družine v skladu z lovsko zakonodajo. V državnih loviščih z njo gospodari Zavod za gozdove.	Zagotavljanje habitatov za divje živali.
Ekološke funkcije (Uravnalne ekosistemske storitve)			
Varovanje gozdnih zemljišč in sestojev	Lastniki Lokalna skupnost	Gozd kot ekosistem v prvi vrsti varuje sebe, vključno s tlemi, rastlinstvom in živalstvom. Gozd tvori tla, oziroma rodovitno prst, ki je temelj za njegovo delovanje in proizvodnjo ter preprečuje erozijo tal.	Ohranjanje stalnega gozdnega pokrova (odsotnost golosekov). Ohranjanje vitalnosti gozda.
Hidrološka funkcija	Lastniki Lokalna skupnost Država	Gozdno rastlinstvo in dobro strukturirana tla upočasnjujejo odtok padavinske vode in ohranjajo njeno čistost. To blaži viške visokih voda, zagotavlja kakovost vode in pomaga krepiti zaloge podtalnic.	Ohranjanje stalnega gozdnega pokrova (odsotnost golosekov). Ustrezno načrtovanje in izvedba gozdnih prometnic.
Funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti	Lastniki Država Človeštvo	Gozdovi so dom velikemu številu vrst in predstavljajo veliko pestrost življenjskih združb in habitatov. Ohranjanje biotske raznovrstnosti gozdov je pomembno za stabilnost in prilagajanje gozdov na podnebne spremembe, pa tudi za delovanje planeta kot celote. Prisotnost večjega števila vrst zmanjšuje ranljivost gozda na spreminjajoče se razmere.	Ohranjanje pestrosti gozdov. Ohranjanje habitatov posameznih vrst glede na njihove potrebe. Prepuščanje delov gozda naravnim procesom (mrtvi les, eko celice, gozdni rezervati).
Klimatska funkcija	Lokalna skupnost Država Človeštvo	Gozdovi uravnavajo mikroklimo v svoji okolici tako, da blažijo vremenske in klimatske ekstreme. Globalne podnebne spremembe gozdovi blažijo z vezavo ogljikovega dioksida iz atmosfere in skladiščenjem ogljika v biomasi, lesnih proizvodih in v tleh. Po znižanju človekovih emisij toplogrednih plinov so gozdovi drugi najbolj učinkovit mehanizem za uravnavanje koncentracije toplogrednih plinov v atmosferi.	Krepitev lesne zaloge. Krepitev odpornosti gozdov na motnje, ki bi lahko povzročile sproščanje ogljika (požari, vetrolomi, žledolomi...).
Socialne funkcije (Kulturne ekosistemske storitve)			
Rekreacijska funkcija	Lokalna skupnost Država	Rekreacija v gozdu je blagodejna in pomembno prispeva k dobremu počutju ljudi. Tu so posebej pomembni gozdovi v	Vzdrževanje poti, po potrebi odstranjevanje obolelih dreves, ki bi lahko predstavljala

		bližini naselij in območja s pešpotmi, kolesarskimi ali jahalnimi stezami, itd.	nevarnost za obiskovalce. Upravljanje obiska z informacijami, ustrezno infrastrukturo, po potrebi pa tudi s prepovedmi. Preprečevanje konfliktov in ozaveščanje glede kulture vedenja.
Turistična funkcija	Lokalna skupnost Država	Gozdovi Slovenije pomembno prispevajo k njeni privlačnosti tako za domače kot za tuje goste. Mnoge aktivnosti v naravi povezane z gozdom so tudi poglavitni razlog za turistični obisk posameznih območij.	Podobno kot za rekreacijsko funkcijo, le prioriteten na turističnih območjih.
Poučna funkcija	Lokalna skupnost Država	Gozd je lahko pomemben učni objekt tako v smislu spoznavanja narave, gozda, biologije ali ekosistemske znanosti, kot tudi v smislu osebnega razvoja in vzgoje posameznikov.	Podobno kot za rekreacijsko funkcijo.
Raziskovalna funkcija	Lokalna skupnost Država Človeštvo	V gozdovih se izvajajo najrazličnejše raziskave, povezane s posameznimi vrstami, gozdom kot ekosistemom, gospodarjenjem z gozdom ali ohranjanjem narave, pa tudi povezane z raziskavami globalnih procesov.	Gozdove, ki so predmet ali lokacije posameznih raziskav je treba upravljati glede na zahteve teh raziskav.
Higiensko – zdravstvena funkcija	Lokalna skupnost Država	Gozdovi zagotavljajo čistejši zrak, kar je posebej pomembno v okolici zdravstvenih objektov in v klimatskih zdraviliščih, koristi pa vsem naseljem. Gozdovi omogočajo izvajanje gozdnih kopeli s prepoznanim zdravilnim učinkom.	Ohranjanje gozdnih pasov v okolici objektov in naselij s čim večjo zapolnjenostjo s krošnjami in pestro sestavo vrst. Odstranjevanje vrst, ki povzročajo alergije.
Zaščitna funkcija – varovanje objektov	Lastniki objektov Država	Gozd na pobočjih ščiti nižje ležeča območja, naselja in infrastrukturo pred zemeljskimi in snežnimi plazovi ter skalnimi podori. Gozd lahko varuje objekte pred pogledi, vetrom, prahom in drugimi vplivi.	Ohranjanje stalnega gozdnega pokrova in gozdnega roba. Zagotavljanje pomlajevanja. Posebni gojitveni in tehnični ukrepi v varovalnih in zaščitnih gozdovih na strmih pobočjih.

Funkcija varovanja naravnih vrednot	Lokalna skupnost Država Človeštvo	Naravne vrednote so deli narave, ki so prepoznane kot nekaj izjemnega in vrednega varovanja. Posamezna drevesa ali gozdovi sami lahko predstavljajo naravne vrednote, so njihov del ali pa predstavljajo njihov kontekst.	Ohranjanje dreves ali gozdov, ki so razglašeni za naravne vrednote ali njihov del. Upravljanje gozdov na način, da se ohranjajo lastnosti naravnih vrednot.
Funkcija varovanja kulturne dediščine	Lokalna skupnost Država Človeštvo	Kulturna dediščina so dobrine, ki so odsev in izraz vrednot, identitete, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij skupnosti. Mednje sodijo tudi kulturna krajina, tradicija gospodarjenja z gozdom in z njo povezane gozdne strukture.	Varovanje objektov kulturne dediščine v in ob gozdovih. Ohranjanje kulturne krajine, gozdarske tradicije in z njo povezanih gozdnih oblik.
Obrambna funkcija	Država	Gozdovi ali deli gozdov so lahko pomembni za obrambo države v primeru vojne. Deli gozdov so lahko namenjeni urjenju in drugim funkcijam povezanih z obrambo tudi v času miru.	Obrambnim potrebam prilagojeni ukrepi so potrebni predvsem na območjih vojaških poligonov in v bližini obrambnih objektov.
Estetska funkcija	Lokalna skupnost Država	Gozdovi imajo pomembno estetsko funkcijo v krajini, ki lahko bistveno prispeva k vrednosti širšega prostora. Estetski pomen imajo lahko tudi posamezna drevesa, deli gozdov ali naravni pojavi v gozdu.	Ohranjanje in oblikovanje privlačne vizualne podobe gozdov. Ohranjanje in oblikovanje estetsko privlačnih elementov gozda.

Poleg že naštetih funkcij, ki so zajete v slovenski zakonodaji, pa je gozd tudi bogat vir navdiha za umetnike in ostale obiskovalce gozda. S svojo lepoto, kompleksnostjo, orientacijskimi in gibalnimi izzivi spodbuja človekovo telo in duha. Gozdovi kot celota ali njihovi posamezni deli imajo tudi pomembno simbolno vrednost za posamezne kraje, dežele, skupnosti, družbene skupine, organizacije. Za mnoge ljudi so gozdovi in njihov obstoj pomembni sami po sebi (intrinzična vrednost), zato je naša skupna naloga, da gozdove kot take ohranjamo.

Različni gozdovi imajo različno sposobnost za zagotavljanje posameznih funkcij oziroma ekosistemskih storitev. Ta je odvisna od lastnosti kot so raznovrstnost, struktura, gostota, starost in lokacija, pa tudi od povpraševanja in dejanske rabe. Tradicionalno je gospodarjenje z gozdom najpogosteje osredotočeno na proizvodnjo lesa. Pri tem se predpostavlja, da zdrav proizvodni gozd sam po sebi izpolnjuje tudi ostale funkcije. To je v splošnem sicer res, a danes vemo, da so marsikje druge funkcije lahko pomembnejše (in tudi bolj donosne za lastnike gozdov) kot proizvodnja lesa, zato je pomembno, da jih pri postavljanju ciljev, načrtovanju in izvajanju ukrepov ustrezno upoštevamo.

2 GOZD KOT EKOSISTEM

2.1 Kaj je gozdni ekosistem

Gozd opravlja svoje funkcije kot zapleten, medsebojno povezan, dinamičen ekosistem v katerem pomembno vlogo igrajo vsi njihovi deli. Življenje v gozdu temelji na prepletanju živih bitij (drevesa, grmovje, zelnate rastline, živali, gobe in drugi mikroorganizmi) in neživega sveta (zemlje, vode, zraka, temperature, vlažnosti). Vsaka sprememba sestavnih delov gozdnega ekosistema se odraža na delovanju celotnega sistema.

Slika 1: Primer gozdnega ekosistema

V ekosistemu snov kroži, energija pa skozi njega potuje po prehranjevalni piramidi, ki jo sestavljajo rastline, rastlinojedi in mesojedi, ter razgrajevalci.

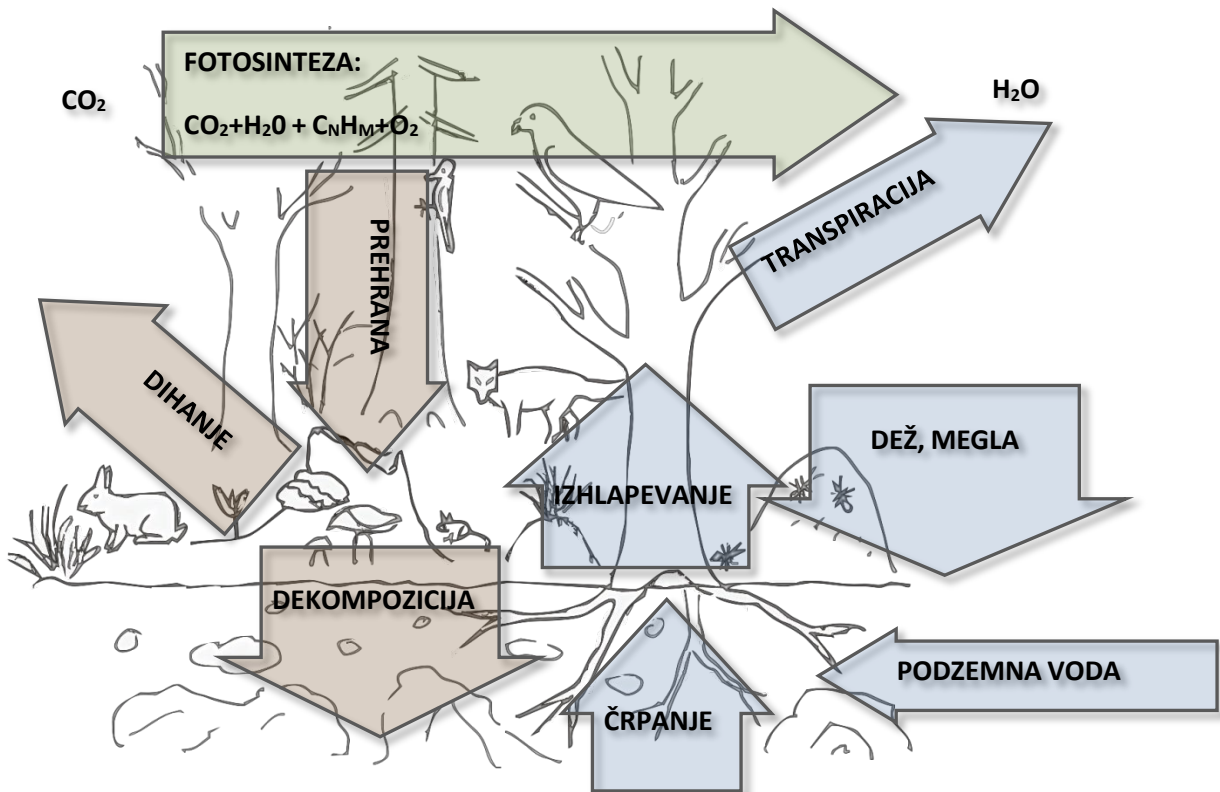
Energija v gozdni ekosistemu vstopa s sončno svetlobo. Fotosinteza v listju svetlobo pretvarja v kemično energijo, ki je nato preko fizioloških procesov in prehranske verige kot hrana dostopna različni živim bitjem. V procesu fotosinteze se v klorofilnih zrnih zelenih listov iz ogljikovega dioksida (CO_2), vode (H_2O) in sončne energije tvorijo ogljikovi hidrati (preprosti sladkorji in kisik (O_2)). Kisik se sprošča v ozračje, ogljikovi hidrati pa se v rastlinah pretvarjajo v bolj zapletene organske snovi. Živi organizmi porabljajo kemično energijo iz različnih organskih snovi z dihanjem (kontrolirano izogorevanje) pri čemer porabljajo kisik iz zraka (O_2) in v zrak vračajo ogljikov dioksid (CO_2) in vodo (H_2O).

V primeru naravnih nesreč, kot so požar, vetrolom, snegolom, žledolom ali napad škodljivcev, ki povzročijo umiranja drevja in izgubo zalog žive snovi v ekosistemu, se kemična energija in ogljikov dioksid (CO_2) vezana v biomasi (ogljikovi hidrati in druge organske snovi) sprostita v velikih količinah na nekontroliran način.

2.2 Kroženje snovi v gozdu in pretok energije

Pri kroženju snovi v gozdu so najpomembnejši krogotok vode, ogljika, dušika, fosforja in mineralnih snovi. Voda vstopi v ekosistem v obliki dežja in kondenzacije iz zraka, ter preko površinskih ali podzemnih vodnih tokov. Iz ekosistema voda izstopa z izparevanjem ali pa enostavno odteče.

Ogljik se v procesu fotosinteze iz ogljikovega dioksida v zraku pretvarja v organsko snov in se v zrak vrača skozi proces dihanja živih organizmov ali preko požarov. Znotraj ekosistema se zaloge ogljika kopičijo v biomasi (predvsem lesu) in v tleh (humusu).

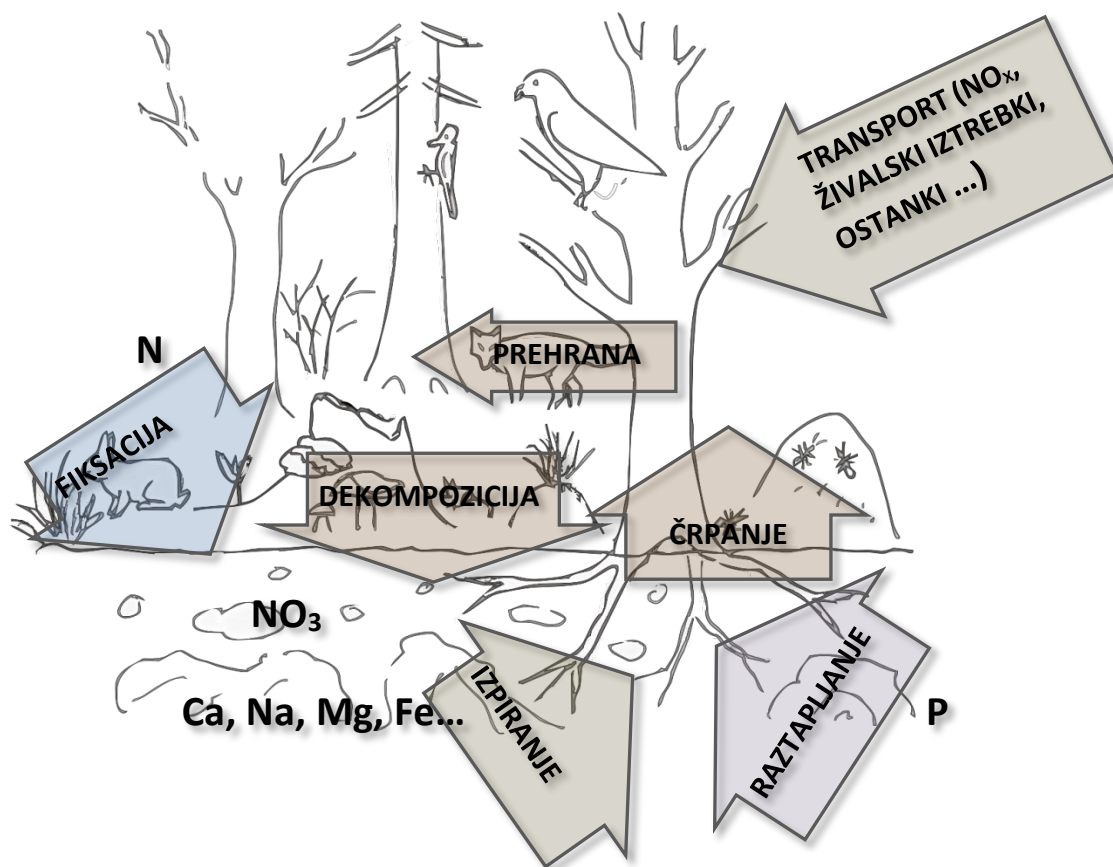

Slika 2: Prikaz kroženja ogljika (C) in vode (H₂O) v gozdu

Dušik (N) in fosfor (P) kot ključna gradnika kompleksnih organskih snovi, sta elementa, ki bistveno vplivata na produktivnost ekosistema.

Dušik iz zraka v nitratno, živim bitjem dostopno, obliko pretvarjajo mikroorganizmi v tleh. Ti živijo v simbiozi s posameznimi rastlinskimi vrstami, še posebej s stročnicami. Ostale rastline do teh oblik dušika pridejo preko koreninskih sistemov, živali pa preko rastlinske in živalske hrane. Dušik se vrača v tla s pomočjo razgradnje. V novejših časih dušik v gozd po zraku prihaja tudi v obliki dušikovih oksidov (iz motorjev z notranjim izgorevanjem in termoelektrarn) ter gnojil s kmetijskih površin.

Fosfor se pojavlja v nekaterih kamninah in v ekosistem vstopa z izpiranjem. Znotraj posameznega ekosistema in med različnimi ekosistemi prehaja preko prehranske piramide, iztrebkov živali (pogosto ptic) in razgradnje. Mineralne snovi (natrij – Na, kalcij – Ca, magnezij- Mg, železo – Fe, itd.) v ekosistem vstopajo z raztapljanjem kamnin in preko prašnih delcev v zraku.

Slika 3: Prikaz kroženja dušika (N), fosforja (P) in mineralov (Ca, Na, Mg, Fe...) v gozdnem ekosistemu

2.3 Plodnost gozda

Dolgoročna plodnost gozda je odvisna od izpostavljenosti sončnemu obsevanju, vodnega režima in kakovosti tal (zemlje). Te dejavnike skupaj označujemo kot gozdno rastišče. Plodnost rastišča nakazuje višina, ki jo doseže odraslo drevje. Večja ko je plodnost, višja so drevesa. Nizke višine starejšega drevja pa nakazujejo revnejša rastišča.

Na prisojnih legah rastline prejmejo več svetlobe kot na osojnih, zaradi česar je proces fotosinteze intenzivnejši. A izhlapevanje je v osojnih legah nižje kot v prisojnih, vlaga pa zato višja. Hranilne snovi in voda se skladiščijo v živih organizmih in predvsem v tleh. Sposobnost tal za skladičenje in dovajanje hrane in vode rastlinam narašča z globino tal in z deležem humusa in glinenih mineralov v prsti. Na sušnih področjih s plitvimi tlemi je prirastek gozda nižji kot na vlažnih in plodnih tleh.

Posamezne drevesne vrste in drugi organizmi so različno prilagojeni na različne dejavnike rastišča, kot je svetloba, temperatura, vlaga in dostopnost mineralov. V naravnem procesu medsebojnega tekmovanja se na vsakem rastišču sčasoma razvije tak sestoj, ki lahko najbolje izkoristi prisotne dejavnike. Zaradi tega lastnosti rastišč v gozdarstvu pogosto označujemo kar z rastlinskimi združbami, ki jih navadno naseljujejo: npr. jelova bukovja, hrastova bukovja itd. Za produktivnost in stabilnost gospodarskega gozda je dobro, če je razmerje drevesnih vrst čim bližje naravnemu razmerju drevesnih vrst na njegovem rastišču.

Na rast gozda poleg rastišča pomembno vpliva tudi zaloga biomase v živih organizmih – lesna zaloga. V splošnem velja, da »les na lesu raste«, oziroma, da je ob enaki starosti in vrstni sestavi prirastek višji v sestojih z višjo lesno zalogo. Lastnostim sestoja, ki vplivajo na njegovo rast pravimo tudi rastnost.

Gozd se od drugih ekosistemov razlikuje po tem, da s pomočjo zgoraj opisanih krogotokov ustvarja lastne zaloge snovi in energije v živih in mrtvih organizmih (drevesih) in v tleh, zaradi česar dosega najvišjo produktivnost ali plodnost od vseh kopenskih ekosistemov na posameznem rastišču. Od kmetijskega zemljišča se razlikuje po tem, da za vzdrževanje rodovitnosti tal ne potrebuje gnojenja (vnosa hranilnih snovi od zunaj). Gozd je zmožen tudi sam izboljšati rodovitnost tal, ki so bila zaradi ekstenzivnega kmetovanja, požarov ali drugih motenj v preteklosti izčrpana. Naravno plodnost gozdnega rastišča je mogoče dolgoročno ohranjati ali celo izboljšati, če posegi v gozd ali motnje (sečnja, paša, požiganje) niso tako intenzivni, da bi bistveno zmanjšali zaloge hranil v ekosistemu ali motili njegovo delovanje.

V drevesu največ hranil (mineralov, dušika, fosforja) najdemo v listih in manjših vejah, medtem ko les debla vsebuje predvsem celulozo in lignin (ogljikove hidrate). To pomeni, da z odvzemom lesa iz gozda na njegovo plodnost negativno vplivamo bistveno manj kot z odvzemom listja, drobnih vej in zelišč. Nabiranje stelje za živino (suhega listja ali praproti) ali kurjenje suhe vegetacije lahko zelo negativno vpliva na plodnost. To je opazno na primeru nekdanjih stelnikov (gozdov v katerih se je zbiral stelja), ki imajo še danes bistveno zmanjšano plodnost. Danes to nevarnost predstavlja produkcija sekancev iz iglavcev pri kateri se zmelje celotno drevo in se poleg debel iz gozda odvzame tudi iglice bogate s fosforjem in magnezijem.

Za kroženje hranil in energije v gozdu so bistvenega pomena rezerve v živi in odmrli biomasi ter v tleh (prsti). Globina tal v gozdu je lahko nekajkrat večja kot na sosednjem pašniku, travniku ali polju, kar pomeni, da ima veliko večjo sposobnost skladiščenja vlage in hranil. Glavni razlog za to je odmrli biomasa v obliki odpadlega listja, vej in odmrlih dreves, ki ustvarjajo humusno plast v tleh. Odmrli biomasa mehansko ščiti tla in je življenjski prostor velikega števila živali (ptic), žuželk, gliv in mikroorganizmov, ki so bistvenega pomena za stabilnost gozdnega ekosistema. Zato iz gozda ne odstranjujemo odmrle lesne mase, razen če imam za to upravičen razlog. Za stabilnost ekosistema velja, da je treba v gozdu obdržati 3-4% mrtve biomase, ki vključuje tako ležeč les kot stoječa drevesa, ki naravno odmrejo in razpadejo.

Drugače je v suhih gozdovih, ki jih ogrožajo požari. V teh sestojih je zaradi pomanjkanja vlage naravni proces razgradnje biomase upočasnen in nakopičena suha odmrli biomasa predstavlja gorivo za ogenj. Zato je treba suho biomaso odstraniti iz gozda ali pospešiti proces njene razgradnje in mineralizacije, npr. z zlaganjem vej na kupe, znotraj katerih je vlaga višja, proces razgradnje hitrejši, širjenje ognja pa je hkrati oteženo. Podobno je treba na obrežnih in poplavnih območjih odstraniti odmrlo drevje in veje. Visoka voda jih lahko odnese in s tem poveča uničujoč vpliv poplav nižje po toku. Drevesa in veje v rekah predstavljajo tudi nevarnost za veslače in plavalce.

2.4 Motnje v gozdu

Gozd kot ekosistem vedno vzpostavlja dinamično ravnovesje med ekološkimi dejavniki in življenjsko skupnostjo. Pri tem pomembno vlogo igrajo motnje, občasni zunanji vplivi, ki spremenijo strukturo gozda. Motnje v ekosistemu so lahko naravne (požari, vetrolomi, žledolomi, zemeljski plazovi) ali

umetne (goloseki, krčenje gozdov za kmetijstvo ali gradbeništvo, onesnaževanje, fragmentacija gozdnega prostora ...).

V primeru manjših motenj (podiranje posameznih dreves, gradnja gozdnih cest in vlak) se gozd hitro vrne v stanje, podobno prvotnemu. Ob velikih motnjah ali ujmah pa se stanje gozda lahko odmakne daleč od ravnovesja. Tla se izsušijo in dež spere hranljive snovi. Takrat se na rastišče naselijo druge rastline, ki so bolj prilagojene novim razmeram, npr. imajo lahko seme, hitro zrastejo na degradiranih tleh ali med travo. To so tako imenovane pionirske drevesne vrste (npr. vrbe, breza, trepetlika, bori, smreka, macesen...), ki jih šele v naslednjih generacijah nadomestijo drevesne vrste ravnotežja (npr. bukev, jelka). Obnova prvotne plodnosti rastišča, s preходом od pionirskih vrst v ravnotežno razmerje vrst, lahko traja več generacij gozda.

V divjini so ujme normalen del naravnih procesov, v kulturni krajini pa povzročajo gospodarsko škodo ljudem. Zaradi tega je ena od nalog nege gozda, s katerim upravlja človek, povečati njegovo stabilnost in odpornost. S pomočjo majhnih motenj (uravnavanje zmesi drevesnih vrst v mladju, tako da je primerna rastišču, ali posek posameznih dreves, s katerim pomagamo preostalim drevesom) zagotavljamo, da je gozd bolj odporen na večje motnje. To postaja vedno bolj pomembno tudi zaradi prilagajanja na podnebne spremembe, ki prispevajo k večji pogostosti in intenziteti vremenskih ujm in spreminjajo zunanje okolje gozda.

Motnje lahko povzročijo največjo škodo tam, kjer so sestoji zelo drugačni od naravnih. Požari predstavljajo največjo nevarnost za borove nasade in gozdove z redkimi, nesklenjenimi krošnjami, kot so degradirani gozdovi in panjevci. Veter, sneg in žled predstavljajo večjo grožnjo monokulturam kot mešanim gozdovom.

V nekaterih gozdnih tipih so motnje bistven del delovanja ekosistema. Pojavljajo se pogosto in vegetacija je na njih prilagojena. V nekaterih borovih gozdovih v Sredozemlju in gozdovih na zgornji gozdni meji naravni požari pomagajo mineralizirati odmrlo biomaso, ki se zaradi suše ali mraza le počasi razgrajuje. S tem pomagajo pri pomlajevanju, medtem ko odrasla drevesa z debelim lubjem niso občutljiva na požare. V takih ekosistemih je treba motnje upoštevati pri gospodarjenju z gozdovi. To lahko dosežemo s spodbujanjem vrstne sestave in strukture gozda, ki je manj dovzetna za požar, z mozaikom gozdnih in negozdnih površin, s preprečevanjem požarov, ki jih povzroči človek, in s hitrim odzivom nanje. V nekaterih delih sveta pa tudi z načrtnim požiganjem suhe biomase v gozdovih zmanjšujejo tveganje za res katastrofalne požare.

Na požarno ogroženih območjih je pomembno, da z gojitvenimi ukrepi oblikujemo čim bolj odporne sestoje. To so enodobni visoki gozdovi z gostim sklopom krošenj. Poleg tega moramo čim bolj zmanjšati količino gorljivega materiala. Odstranjujemo ostanke od sečenj in odmrlo biomaso. Zelo koristno je tudi odstranjevanje zeliščne plasti, za kar lahko uporabimo tudi pašo. Vendar moramo pri tem paziti, da ne poškodujemo tudi drevesnega mladja, kjer načrtujemo obnovo.

2.5 Mikroklima in vrzeli

V gozdu so ekološke razmere bistveno drugačne kot zunaj njega, saj gozd ustvarja lastno mikroklimo. Do tal pride bistveno manj svetlobe, saj njena jakost pri prehodu skozi krošnje eksponentno pada. V pragozdu pride do tal le okoli 1% svetlobe, ki prispe na vrh krošenj. Temperature v gozdu nihajo manj kot na prostem, čez dan in poleti je nekoliko hladnejše, ponoči in pozimi pa topleje. To je še posebej pomembno za mlado drevje, ki je občutljivo na pozebe, saj ga zastor gozda varuje. Zračna vlaga je v

gozdu višja, izhlapevanje iz tal pa manjše, zato se tla izsušijo počasneje kot na prostem. Zaradi prestrezanja v krošnjah dreves pride v gozdu do tal manj padavin. Tudi hitrost vetra se znotraj gozda zmanjša.

V vrzelih v sestoji pa so razmere drugačne. To dejstvo je pomembno pri pomlajevanju in naravni obnovi. V majhnih vrzelih je svetlobe in padavin več, izhlapevanje in konkurenca v zeliščni plasti pa sta še vedno manjša kot na prostem. V večjih vrzelih je svetlobe še več, zato sta večja konkurenca zelišč in izhlapevanje, zračna vlaga pa je nižja. Pojavi se nevarnost izsušitve tal, predvsem na prisojni strani vrzeli. Večja je tudi nevarnost pozeb. Za obnovo vrst, ki potrebujejo visoko zračno vlago in so občutljive na pozebo (npr. jelka in bukev) so torej primernejše manjše vrzeli. Za bolj svetloljubne vrste, ki so manj občutljive na sušo in pozebo (npr. smreka in hrast), so ugodnejše večje vrzeli.

Manjše vrzeli nastanejo s posekom enega ali nekaj odraslih dreves, večje vrzeli so velike do premera višine odraslih dreves v sestoji. Zaradi postopnega prilagajanja dreves na spremembe razmer v okolju (v vrzelih) je bolje, da se vrzeli širijo postopoma glede na potrebe mladja, kot da se velike vrzeli ustvarjajo naenkrat.

2.6 Razvoj gozda

V gozdu prispe do tal milijone semen na vsak hektar, od tega jih večina propade (neugodne razmere, bolezni, žuželke, glodalci). Vzklije jih nekaj sto tisoč na hektar, vendar jih velik del kmalu propade.

Preživela drevesca se razvijajo naprej in drug na drugega ne vplivajo – to fazo imenujemo mladje. Obdobje mladja traja do nastanka prvega sestoja, dokler dominantna drevesa ne dosežejo višine človeka, približno 180 cm, in sklenejo svoje krošnje.

Ko osebki rastejo naprej, se začne med njimi konkurenčni boj za svetlobo in koreninski prostor. To fazo imenujemo gošča, zanjo je značilen velik višinski prirastek ter razslojevanje v zgornji, srednji in spodnji sloj. Osebki z najboljšo zasnovo zmagujejo, ostali pa životarijo v spodnjem sloju. Ko lahko prepoznamo razslojenost (v zgornji (vladajoči), srednji in spodnji položaj) sestoja, gošča že prehaja v letvenjak.

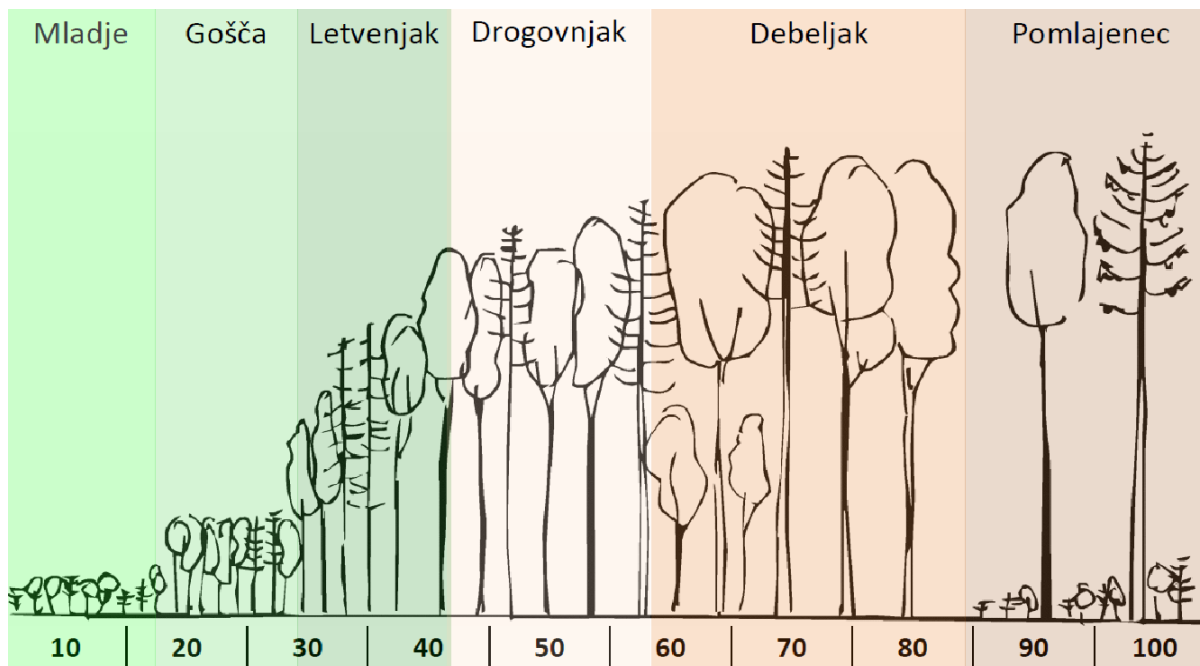
Med zmagovalci se konkurenčni boj še nadaljuje, vendar manj silovito. Ko lahko prepoznamo drevesa zgornjega, srednjega in spodnjega sloja se začne razvojna faza letvenjaka. Za nadaljnji razvoj sestoja je značilno, da je položaj osebkov bolj določen, oblikuje se krošnja, deblo se daljša. Dominantni osebki se vedno bolj krepijo, podrejeni osebki pa vedno bolj životarijo. Sestoj se razslojuje, višinsko priraščanje pa je v tej fazi najmočnejše.

Naslednje faze razmejimo glede na prsne premere osebkov, ki tvorijo vladajoči in sovladujoči sloj v krošnjah. Sestoj je v razvojni fazi drogovnjaka, ko imajo drevesa prsni premer med 10 in 30 cm, podrobneje pa lahko drogovnjak razdelimo na mlajši drogovnjak (premeri 10-20 cm) in starejši drogovnjak (premeri 20-30 cm). Ko prsni premer dreves preseže 30 cm, nastopi razvojna faza debeljaka. V tem obdobju ostaja socialna struktura enaka, višinski prirastek se po vrhuncu močno zmanjša, debelina in volumenski prirastek pa sta v tej fazi najmočnejša. Ko debela dreves rastejo bolj v debelino kot v višino, se sestoj stabilizira.

V fazi debeljaka sestoj doseže največji vrednostni prirastek in lesno zalogo. Drevesa v sestoji semenijo, kar omogoča naravno pomlajevanje in obnovo. Pomlajevanje se začne se svetlitvenim redčenjem, ki

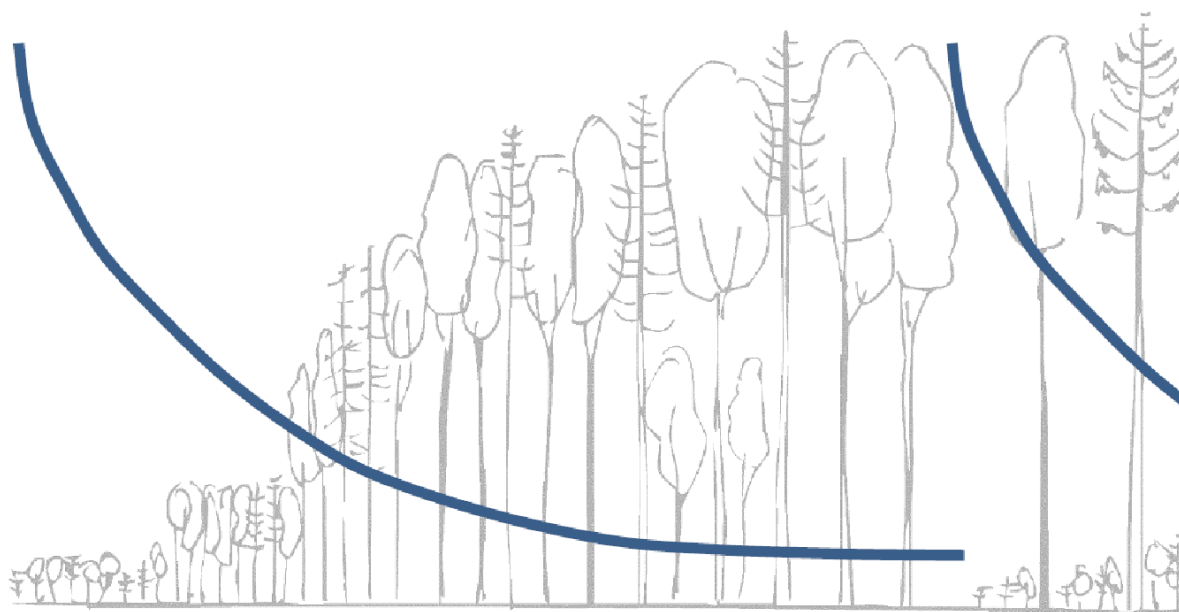
omogoči pojav mladja. Nadaljuje se odpiranjem in odstranitvijo delov sestoja (obnovitvena sečnja), s katero usmerjamo in uravnavamo razvoj mladja in gošče. To fazo imenujemo pomlajenec.

V nadaljevanju je s pomočjo zaporedja slik prikazana rast enodobnega sestoja. Polne črte prikazujejo višino in lesno zalogo (volumen) sestoja, črtkane pa letni višinski in volumenski prirastek (letno povečanje).

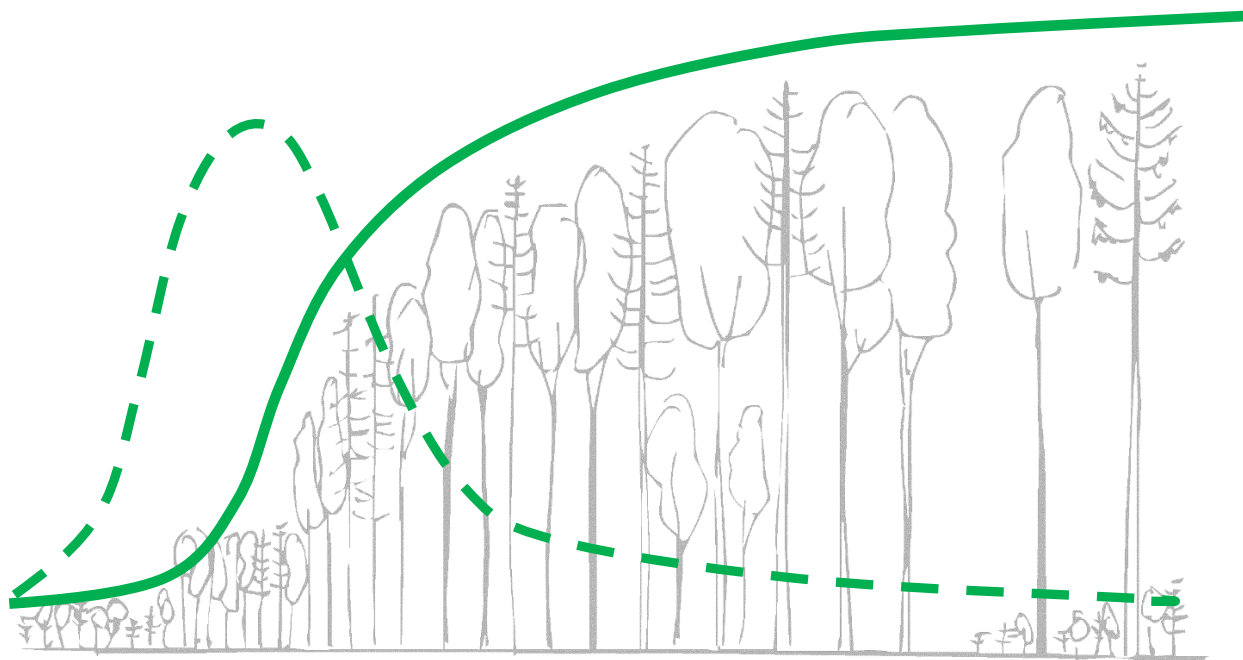
Slika 4: Razvoj gozdnih sestojev v 100-letnem obdobju

Na naslednji sliki je najprej prikazan padajoč trend števila posameznih dreves na hektar (temno modra krivulja). Število dreves na hektar v življenjski dobi sestoja pade z milijona semen na nekaj sto odraslih osebkov v debeljaku.

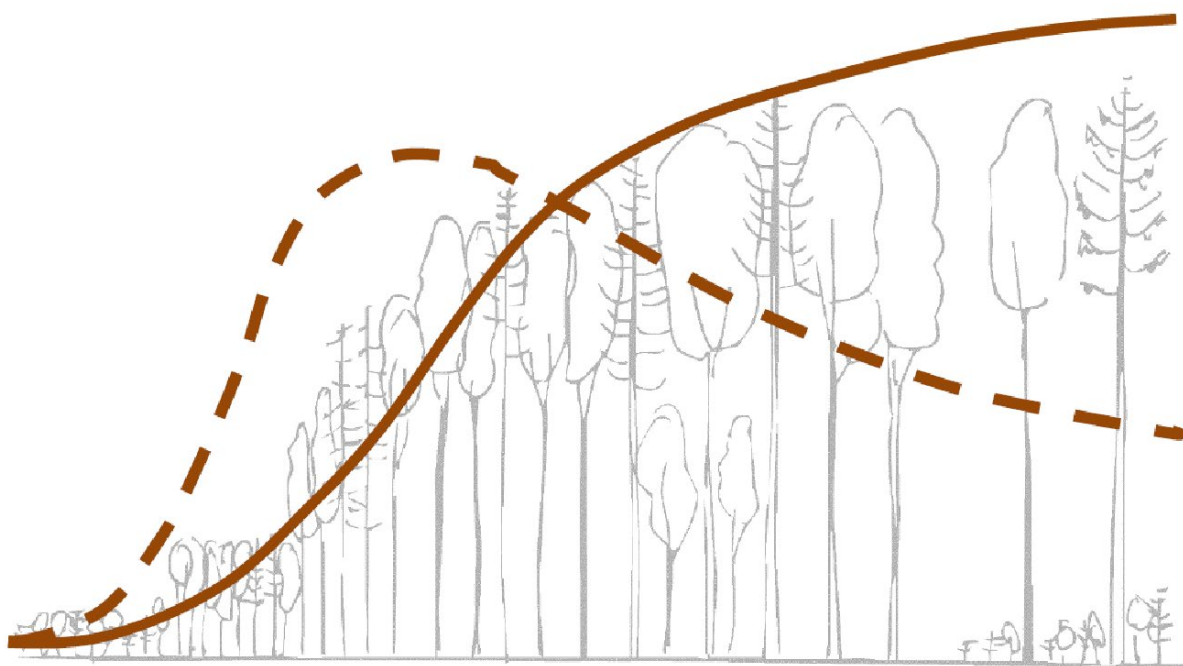
Slika 5: Prikaz padajočega števila dreves na hektar

Višinski prirastek (črtkana zelena črta na sliki 6) je največji v mladih letih sestoja in nato hitro upade, ko se višina sestoja začne približevati njegovi končni višini.

Slika 6: Razvoj višine sestoja in višinski prirastek (črtkana črta), ki je največji v mladostnem obdobju gozda

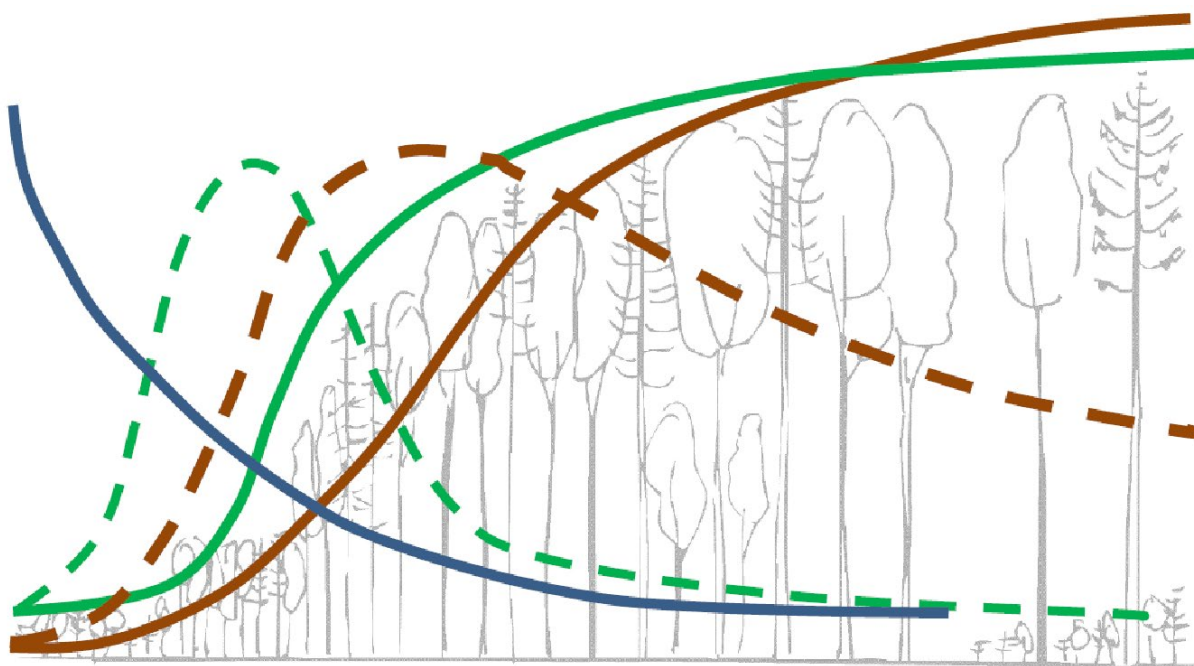
Volumenski prirastek oziroma prirastek lesene zaloge je prikazan na sliki 7. Prirastek svoj vrhunec doseže, ko je rast v višino višin bolj ali manj končana, upade pa počasneje kot višinski prirastek. Z rastjo debeline drevja se poleg lesne zaloge povečuje tudi vrednost lesa. Vrhunec vrednostnega prirastka je dolgotrajen in omogoča fleksibilnost pri odločitvi o začetku pomlajevanja.

Slika 7: Volumenski prirastek (črtkana črta) in povečevanje lesne zaloge.

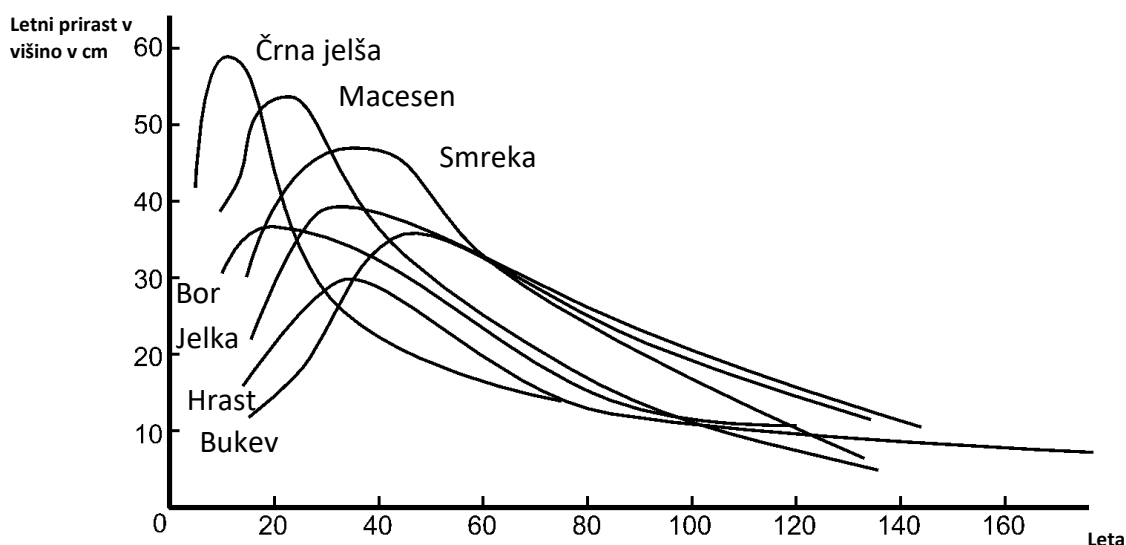
Skupni pogled na kazalce razvoja sestoja (slika 8) pokaže kako so procesi naravne selekcije in višinske rasti najbolj intenzivni v fazah od mladja do letvenjaka. Takrat je možno oblikovati prihodnji gozd.

Negovalni ukrepi imajo največji vpliv tako stabilnost kot na ekonomsko vrednost sestoja v njegovi življenjski dobi.

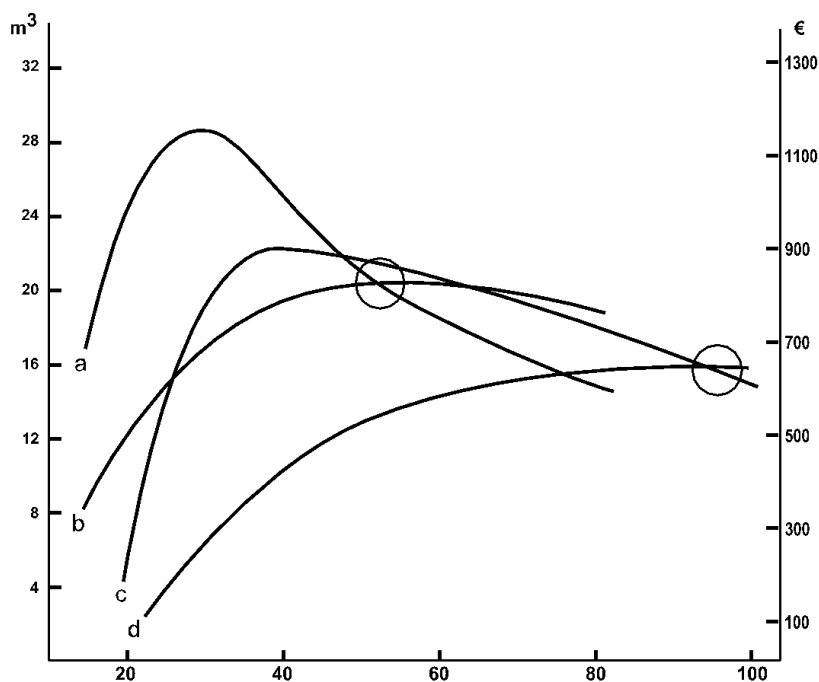
Slika 8: Skupni prikaz vseh kazalnikov (število osebkov - modra, višinski prirastek in višina - zelena, volumenski prirastek in lesna zaloga - rjava)

Višinska rast posameznih dreves je v veliki meri genetsko pogojena in med posameznimi drevesnimi vrstami obstajajo bistvene razlike. V mladosti zelo hitro rastejo svetloljubne vrste kot so breza, topol, bor ter celo javor, jesen in hrast. Bukev, smreka in jelka rastejo počasneje, vendar rast ostane dlje na isti ravni. To pomeni, da moramo v bukovem sestoju že zgodaj zagotoviti dovolj prostora za smreko, da je bukev pozneje ne preraste. Na spodnji sliki je kot primer predstavljen potek letnega višinskega prirastka na istem rastišču pri črni jelši, macesnu, smreki, boru, jelki, hrastu in bukvu.

Slika 9: Potek letnega višinskega prirastka (v cm) pri različnih vrstah na istem rastišču

Razmere v okolju bolj omejujejo povečevanje debeline in lesne zaloge kot rast višine. In na te razmere lahko vplivamo z gojitvenimi ukrepi. Če enemu drevesu zagotovimo več prostora in svetlobe, se njegova krošnja poveča. S tem se poveča njegov debelinski in prostorninski prirastek. Na spodnji sliki je predstavljena povezava med letnim in povprečnim prostorninskim prirastkom in ekonomsko vrednostjo (a - letni prostorninski prirastek, b - povprečni prostorninski prirastek, c - letni vrednostni prirastek, d - povprečni vrednostni prirastek).

Slika 10: Prikaz povezave med letnim in povprečnim prirastkom prostornine in ekonomsko vrednostjo sestoja

Odločitev o tem, kdaj začeti obnavljati sesto, je v veliki meri odvisna od podatkov o povprečnem prostorninskem prirastku in povprečnem povečanju gospodarske vrednosti (vrednostnem prirastku). Najbolj ekonomsko upravičeno je začeti s pomlajevanjem sestoja v trenutku, ko povprečni vrednostni prirastek doseže svoj vrhunec (najvišja vrednost). A kot vidimo na sliki 10, ta prirastek v debeljaku dolgo ostaja na bolj ali manj enaki ravni. To pomeni, da gospodarsko gledano ni velike razlike če z obnovo začnemo nekaj let prej ali kasneje. Gospodarski donos je v tem obdobju lahko bolj odvisen od gibanj cen lesa na trgu ali od sprememb stroškov poseka, kot pa od razvoja gozda samega. To dejstvo lastniku in gozdarju omogoča svobodo pri odločanju in doseganju gospodarskih in okoljskih ciljev. Sam pojav mladja v sestoji nikakor ne pomeni, da je nujno začeti z obnovo.

V podporo pri odločanju o izbiri ustrezne vrste, so v prilogi 1 predstavljene ekološke in gojitvene značilnosti nekaterih pri nas najbolj pogostih drevesnih vrst.

3 GOSPODARJENJE Z GOZDOM

Smotrno gospodarjenje z gozdom za zagotavljanje vseh njegovih funkcij oz. ekosistemskih storitev je v javnem interesu. Ta temelji na določilih Ustave Republike Slovenije, ki določa način pridobivanja in uživanja lastnine tako, da:

- je zagotovljena njena gospodarska, socialna in ekološka funkcija,
- določa pogoje, pod katerimi se smejo izkoriščati naravna bogastva,
- ima vsakdo pravico do zdravega življenjskega okolja,
- država in lokalne skupnosti skrbijo za ohranjanje naravne in kulturne dediščine.

Zaradi vsega navedenega je področje gozdarstva urejeno z zakonodajo, pri čemer sta ključna Zakon o gozdovih in Zakon o ohranjanju narave. Podrobnejši pregled zakonodaje, ki ureja področje gospodarjenja z gozdov v Republiki Sloveniji je zbran v Prilogi 2.

Namen gospodarjenja z gozdom je zagotavljati koristi gozda za lastnika in širšo družbo. V Sloveniji pri gospodarjenju zasledujemo tri glavna načela:

- trajnost: gospodarjenje ki zagotavlja trajno ohranitev gozdov in trajno zagotavljanje njihovih funkcij in ekosistemskih storitev;
- sonaravnost: nega gozdov, ki temelji na njihovi naravni zgradbi in procesih, in omogoča ohranitev vseh naravnih sestavin gozda in
- mnogonamenskost: hkratno in uravnoteženo zagotavljanje vseh ekoloških, proizvodnih in socialnih funkcij gozdov.

Gozdarstvo se za uveljavljanje teh načel zelo posplošeno deli na tri glavne veje:

- Urejanje gozdov oziroma gozdnogospodarsko načrtovanje zagotavlja informacije o stanju in razvoju gozdov in na njihovi podlagi pripravlja gozdnogospodarske načrte. Namen je regulirati rabo gozdov tako, da je zagotovljena trajnost gozdov, njihovih funkcij in donosov iz njih.
- Gojenje gozdov se ukvarja s pomlajevanjem, nego in varstvom gozda za zagotavljanje njegovih funkcij na ravni posameznih sestojev. Naravne procese pomlajevanja, rasti, medsebojne konkurence in simbioze z minimalnimi posegi usmerja k optimalnemu delovanju gozdnega sestojaja. Glavni namen je z vsakim posegom vanj stanje gozda vsaj nekoliko izboljšati.
- Pridobivanje gozdnih proizvodov predstavlja koriščenje proizvodnih funkcij gozda. Pri tem je največja pozornost namenjena pridobivanju lesa, ki vključuje sečnjo, spravilo in prevoz. Pridobivanje mora biti opravljeno na način, ki je varen za izvajalce, povzroči čim manj škode v gozdu in je ekonomičen. V tem priročniku pridobivanja ne obravnavamo podrobneje.

Na izvedbeni ravni se te tri veje srečajo pri izbiri drevja za posek, ali odkazilu, in odločanju o drugih ukrepih v posameznem gozdnem sestoju ali na parceli. Pri odkazilu morata lastnik in gozdar upoštevati določila in usmeritve gozdnogospodarskega načrta. Izbiro posameznih dreves za posek in druge ukrepe opravita pa načelih gojenja gozdov, pri tem pa upoštevata tudi možnosti in omejitve tehnologije in tehnike pridobivanja.

3.1 Urejanje gozdov

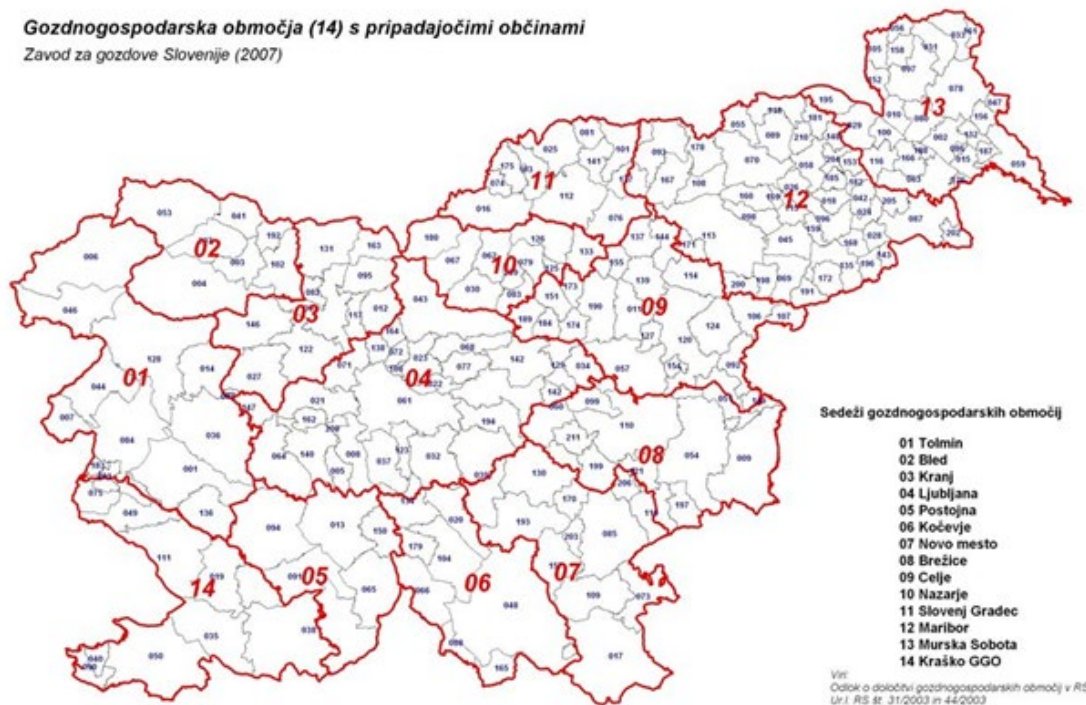
V Sloveniji je načrtovanje gospodarjenja z gozdovi del javne službe in ga izvaja Zavod za gozdove za vse gozdove ne glede na lastništvo. Storitve je za lastnike gozdov brezplačna glede na javne koristi, ki jih zagotavljajo njihovi gozdovi s svojimi funkcijami.

Načrtovanje gospodarjenja z gozdovi je zasnovano na sledečih hierarhičnih ravneh:

Državna raven: Nacionalni gozdni program določa nacionalno politiko trajnostnega, sonaravnega in večnamenskega gospodarjenja z gozdovi, usmeritve za ohranitev in razvoj gozdov ter pogoje za njihovo izkoriščanje oziroma večnamensko rabo. Vključuje tudi usmeritve za trajnostno upravljanje prostoživečih živali ter za ohranitev in izboljšanje njihovih življenjskih razmer.

Raven območij: Gozdnogospodarski načrti območja za štirinajst območij (velikost 40 do 150 tisoč hektarjev) ob upoštevanju usmeritev iz nacionalnega gozdnega programa, ugotovljenega stanja gozdov, analize preteklega gospodarjenja, zakonitosti razvoja gozdov, ugotovljenega stanja populacij divjadi in njenega okolja ter pridobljenih spoznanj pri spremljanju razvoja gozdov na območju določijo:

- funkcije gozdov in njihovo ovrednotenje;
- cilje, usmeritve in ukrepi za gospodarjenje z gozdom in gozdnim prostorom;
- cilje, usmeritve in ukrepi za upravljanje z divjadjo v skladu s predpisi o divjadi in lovstvu;
- usmeritve za ohranjanje oziroma vzpostavitev naravne avtohtone sestave gozdnih življenjskih združb na podlagi bioloških kazalnikov.

Slika 11: Prikaz 14-ih gozdnogospodarskih območij s pripadajočimi občinami (Vir: ZGS)

Lokalna raven: Gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot za 233 enot (velikosti med 2 in pet tisoč hektarjev) se ob upoštevanju usmeritev iz splošnega dela območnega načrta, ugotovljenega stanja gozdov, analize preteklega gospodarjenja, zakonitosti razvoja gozdov ter pridobljenih spoznanj pri spremljanju razvoja gozdov v gozdnogospodarski enoti določijo:

- funkcije gozdov in njihovo ovrednotenje;
- intenzivnost in cilji gospodarjenja z gozdom in gozdnim prostorom;
- usmeritve za doseganje ciljev;
- ukrepi in načini njihove izvedbe po osnovnih načrtovalnih enotah gozdnega prostora;
- usmeritve za gospodarjenje s posamičnim gozdnim drevjem in skupinami gozdnega drevja zunaj naselij;
- rastiščni koeficient.

Z namenom natančnejšega upravljanja so enote razdeljene na oddelke in ti še na odseke. Podrobnejši opis te delitve in kako jih prepoznamo v gozdu, je v spodnji tabeli.

Tabela 2: Prikaz oznak, ki označujejo gozdnogospodarsko enoto, oddelok in odsek

Vrsta oznake, ki jih najdemo na deblih v gozdu (vir: gozd-les.com)	oznaka
Enota: Oznaka za gozdnogospodarsko enoto so tri rdeče vodoravne črte na deblu.	
Oddelki: vsaka enota je razdeljena na oddelke kot trajne ureditvene vrednote reda velikost 20 do 60 hektarjev, oznaka sta dve vodoravni rdeči črti na deblu in številka.	
Oddelki so lahko razdeljeni še na odseke, ki predstavljajo smiselne enote glede na rastišče, zgradbo gozda ali funkcij, in niso manjši od treh hektarjev. Meje odseka se morajo praviloma skladati s parcelnimi mejami, tako da je ena parcela samo znotraj enega odseka. Oznaka je ena vodoravna rdeča črta na deblu in mala tiskana črka.	

Poleg zgornje delitve so pomembne enote za gospodarjenje z gozdovi še sestoji in parcele. Sestoj je najmanjša enota gospodarjenja z gozdovih, ki ima enotne lastnosti in se po teh lastnostih razlikuje od drugih delov gozda. Lahko predstavlja določeno razvojno fazo gozda (npr. letvenjak, debeljak, pomlajenec), strukturo (prebiralni gozd, panjevec) in/ali vrstno sestavo (bukov, jelov, mešan). Na ves sestoj se nanašajo enaki gozdnogojitveni ukrepi (npr. redčenje, pomlajevanje), včasih se sestoji pokrivajo tudi z odseki.

Parcela je osnovna enota zemljiškega katastra evidentirana z mejo parcele in označena s parcelno številko. Meja parcele so daljice, ki tvorijo zaključen poligon in razmejujejo zemljišče parcele od sosednjih parcel. Na parcelo je vezano lastništvo, ki je sicer vpisano v zemljiški knjigi, pa tudi raba tal in boniteta zemljišč.

Raven posesti: Izvedbeni načrti, med katere štejemo gozdnogojitveni, pravilni in posestni načrt.

Z gozdnogojitvenim načrtom se na podlagi informacij in določil gozdnogospodarskega načrta enote določijo:

- gozdnogojitveni cilji, smernice in ukrepi za gospodarjenje;

- obseg, intenzivnost in nujnost gojitvenih in varstvenih del;
- količinski, časovni in prostorski obseg sečenj;
- načini in pogoji za pridobivanje lesa;
- smernice in dela za sočasno ohranjanje in pospeševanje ekoloških in socialnih funkcij gozda.

Zaradi omejenih zmogljivosti Zavoda za gozdove in zahtevnosti priprave se gozdnogojitveni načrti ne pripravljajo vsakič za vsak del gozda, kjer je predvidena sečnja. Letno Zavod za gozdove pripravi ali obnovi Gozdnogojitvene načrte za okrog 100.000 ha gozdov.

Spravilni načrt ob upoštevanju odkazila oziroma gozdnogojitvenega načrta posveča glavno pozornost načrtovanju poseka in spravila lesa na čim bolj učinkovit in za gozd neškodljiv način. Določa tehnologijo poseka (npr. posek z motorno žago in spravilo s traktorjem z vitlom, posek in spravilo s harvesterjem, spravilo z žičnim žerjavom...) in spravila lesa do gozdne ceste, smer poseka, ki olajša spravilo, način in smeri spravila ter potrebna dela na gozdnih prometnicah. Spravilni načrti se praviloma pripravljajo za večja območja in obseg predvidenih sečenj.

Posestni načrt je sinteza gospodarskega, gojitvenega in spravilnega načrta za posamezno gozdno posest, se pravi tudi po posameznih parcelah. Vsebuje povzetek določil gozdnogospodarskega načrta, ki se nanašajo na posest oziroma njene parcele, vsebino gozdnogojitvenega načrta razdeljeno po posameznih parcelah in usmeritve glede sečnje in spravila, predvsem v smislu uporabe in izgradnje gozdnih prometnic (gozdnih cest in vlak).

V praksi izvedbene načrte, predvsem na malih gozdnih posestih, nadomešča odkazilo (izbira drevja za posek), ki ga skupaj opravi lastnik in revirni gozdar Zavoda za gozdove. Pri tem upoštevata zgoraj naštetе določbe, usmeritve in vidike načrtovanja in jih aplicirata na dejanski gozdni sestoj oziroma posamezno parcelo kot del sestoja. Gozdar nato izda Odločbo o odobritvi poseka izbranih dreves, ki vsebuje količino in strukturo označenih dreves za posek, usmeritve in pogoje za sečnjo in spravilo lesa ter rok do katerega je možno izvesti posek. Po opravljenem odkazilu lastnik lahko izvede dovoljeno sečnjo in druge ukrepe. Za gozdnogojitvena dela (obnova gozdov, ukrepi nege), varstvena dela, ukrepe za vzdrževanje življenjskega okolja prosto živečih živali, sanacijo gozdov ter gradnjo in obnovo gozdnih prometnic lahko pridobi tudi sofinanciranje države. Dela lahko lastnik izvede v lastni režiji ali pa s pomočjo ustrezno usposobljenih izvajalcev.

3.1.1 Pridobivanje podatkov o gozdovih

V procesu gozdnogospodarskega načrtovanja se vsakih deset let izvede podroben popis gozdnih sestojev vključno z meritvami lesne zaloge in prirastka in pripravo usmeritev za gospodarjenje. Zbrani podatki o gozdovih so javnosti in s tem tudi lastnikom na voljo na naslednjih javnih podatkovnih portalih:

- Zemljiška knjiga (lastništvo parcel);
- Prostorski portal Geodetske uprave RS (parcele in njihova vrednost);
- Pregledovalnik Zavoda za gozdove Slovenije (podatki in usmeritve iz gozdnogospodarskih načrtov do nivoja odsekov).

V nadaljevanju podajamo podrobna navodila, kako s teh portalov pridobivati podatke o gozdovih, ki so potrebni za odločanje o sečnji in drugih ukrepih v gozdovih, oziroma za samostojno pripravo Načrta gozdne posesti na ravni posamezne kmetije (Priloga 3).

3.1.1.1 Zemljiška knjiga

Dostop do zemljiške knjige, kjer lahko preverite lastništvo parcel: http://www.sodisce.si/javne_knjige/zemljiska_knjiga/

Slika 13: Vstopna maska spletne strani za dostop do zemljiške knjige

Za dostop do portala e-sodstvo se morate registrirati na spletni strani <https://evlozisce.sodisce.si/esodstvo/firstLoginRegisteredUser.html>

Za pregledovanje e-ZK in izpisovanje zemljiško knjižnih izpiskov se registrirate kot registrirani uporabnik. Za to potrebujete le elektronski predal, na katerega boste po uspešni registraciji prejeli geslo za dostop.

Slika 13 na levi prikazuje pojavno okence v primeru, če niste še registrirani, slika na desni pa pojavno okence za registrirane uporabnike.

Portal e-Sodstvo

VRHOVNO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE

Nalodba v tvojo prihodnost
Uprava za izvršeno sodno oblast
Ministrstvo za pravosodje

Informacijski sistem e-Sodstvo omogoča izvajanje e-opravi vsak delavnik od 8.00 do 20.00.

Prva prijava navadnega uporabnika

Ime: *

Priimek: *

Elektronski naslov: *

Copyright © 2010

Vrhovno sodišče Republike Slovenije | Na sodišču | Ministrstvo za pravosodje

Portal e-Sodstvo

VRHOVNO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE

Nalodba v tvojo prihodnost
Uprava za izvršeno sodno oblast
Ministrstvo za pravosodje

Informacijski sistem e-Sodstvo omogoča izvajanje e-opravi vsak delavnik od 8.00 do 20.00.

Vstop za registrirane uporabnike

Uporabniško ime (elektronski naslov):

Geslo:

tadej.kogovsek@gmail.com

Pozabljeno geslo
Nov uporabnik

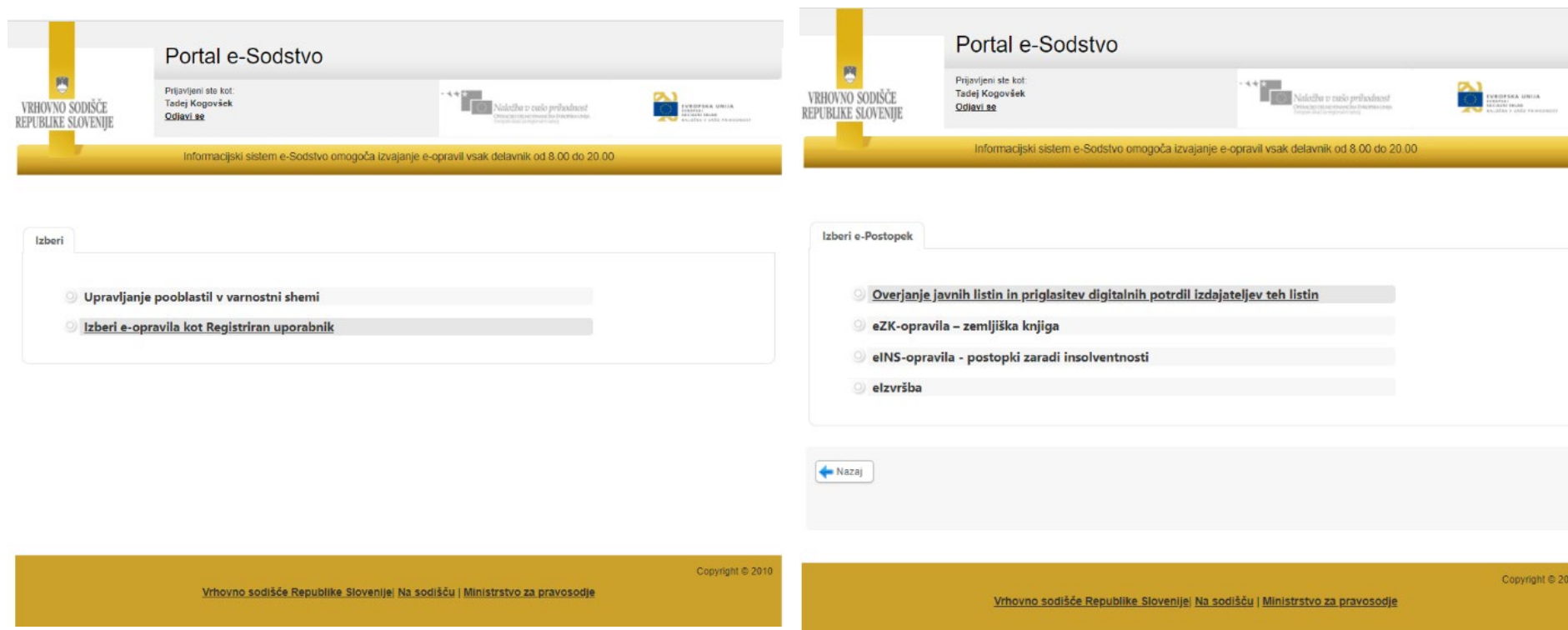
Copyright © 2010

Vrhovno sodišče Republike Slovenije | Na sodišču | Ministrstvo za pravosodje

Slika 14: Pojavni okni ob prijavi (levo prva prijava, desno obstoječi uporabnik)

Opozorimo naj, da je zemljiškoknjižne izpiske možno dobiti le ob delavnikih, od 8.00 do 20.00 ure.

Na spodnjih slikah so prikazani nadaljnji koraki: prijava, in nato klik na eZK-opravila.

Slika 15: Prikaz pojavnih oken po uspešni prijavi (levo), izbira eZK-opravila (desno)

Zgodovinski izpis iz zemljiške knjige (od 1. maja 2011)

čas izdelave izpisa: 1.10.2020 - 19:00:17

Nepremičnina

tip nepremičnine: 1 - zemljiška parcela
vir ID znaka: 1 - zemljiški kataster
ID znak: parcela 2484 502/11
katastrska občina 2484 HRUŠEVJE parcela 502/11 (ID 1057186)
Dn vpisa Dn 1474/2007
začetek učinkovanja vpisa 20.06.2007 09:09:00
izvedba vpisa 30.04.2011 23:59:59

Osnovni pravni položaj nepremičnine:

ID osnovnega položaja: 8268841
vrsta osnovnega položaja: 101 - vknjižena lastninska pravica
delež: 1/1
Dn vpisa Dn 1474/2007
začetek učinkovanja vpisa 20.06.2007 09:09:00
izvedba vpisa 30.04.2011 23:59:59

imetnik:

1. EMŠO: 3004972*****
osebno ime: [redacted]
naslov: Slavinje 013A, 6225 Hruševje
Dn vpisa Dn 1474/2007
začetek učinkovanja vpisa 20.06.2007 09:09:00
izvedba vpisa 30.04.2011 23:59:59

omejitve:

Pri osnovnem položaju po 1. maju 2011 ni bila vpisana nobena pravica ali pravno dejstvo, ki omejuje lastninsko pravico na nepremičnini

Zemljiškoknjižni postopki glede nepremičnine:

Po 1.maju 2011 glede nepremičnine ni bil začel noben zemljiškoknjižni postopek.

Slika 16: Primer zemljiškoknjižnega izpiska

3.1.1.2 Prostorski portal Geodetske uprave RS

Do podatkov dostopate na naslednji povezavi: <http://prostor3.gov.si/javni/login.jsp?jezik=sl>
Odpre se vam spodnja stran, z opcijo za vnos iskalnih parametrov (na sredini levo).

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
GEODETSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Odjava | Portal prostor

PROSTOR PROSTORSKI PORTAL RS Javni dostop

napredno iskanje

Šifra katastrske občine
2495

Ime katastrske občine
SUHORJE

Številka parcele
1205/2

Številka stavbe

Številka dela stavbe

Številka stanovanja / poslovnega prostora

Občina

Naselje

Ulica

Hišna številka in dodatek

Identifikator GJI

Išči Počisti polja

>> Splošno iskanje

>> Pomoč

Parcele

Katastrska občina	Številka parcele	Površina parcele (m2)	Urejena parcela	Katastrski dohodek (EUR)	Grafični prikaz
2495 SUHORJE	1205/2	61.485	NE	262,11	

Stavbe

Na izbrani parceli ni stavbe

Gospodarska javna infrastruktura

Izberite tematiko iz zbirnega katastra GJI za prikaz na izbranih parcelah oz. stavbah

Ime tematike zbirnega katastra GJI Ceste Išči

Naslovi in prostorske enote

Podatki registra prostorskih enot	
Občina	Pivka
Naselje	Suhorje
Ulica in hišna številka	Naslov ne obstaja
Poštni okoliš	6217 Vremski Britof
Krajevna skupnost	Krajevna skupnost ne obstaja
Vaška skupnost	Suhorje
Mestna četrt	Četrtna skupnost ne obstaja
Volišče - državni zbor	Vaška hiša, Suhorje 23a
Volišče - lokalno	Vaška hiša Suhorje 23
Šolski okoliš	Osnovna šola Košana

Slika 17: Vstopna maska portala Prostor

Najbolj uporabni podatki, ki so na voljo na spletnih straneh GURS (portal Prostor), so površina parcele, katastrski dohodek, dejanska raba in namenska raba.

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
GEODETSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Odjava | Portal prostor

PROSTOR PROSTORSKI PORTAL RS Javni dostop

napredno iskanje

Šifra katastrske občine
2495

Ime katastrske občine
SUHORJE

Številka parcele
1205/2

Številka stavbe

Številka dela stavbe

Številka stanovanja / poslovnega prostora

Občina

Naselje

Ulica

Hišna številka in dodatek

Identifikator GJI

Išči Počisti polja

Parcele

Katastrska občina	Številka parcele	Površina parcele (m2)	Urejena parcela	Katastrski dohodek (EUR)	Grafični prikaz
2495 SUHORJE	1205/2	61.485	NE	262,11	

Legenda podatkov: ☒ Register nepremičnin ☐ Zemljiški kataster

Podrobni podatki o parceli
Katastrska občina 2495 Številka parcele 1205/2

POVRŠINA PARCELE (M2)	61.485
DEJANSKA RABA	DELEŽ DEJANSKE RABE (%)
gozdna zemljišča	100
NAJEMNA RABA	POVRŠINA NAJEMNE RABE ZEMLJIŠČA (M2)
gozdna zemljišča	61.485
BONITETNE TOČKE	23
POVRŠINA ZEMLJIŠČA Z BONITETNIMI TOČKAMI (M2)	61.485
RASTIŠČNI KOEFICIENT GOZDA	7
ODPRTOST GOZDA	70

Podatki o lastnikih in upraviteljih

PRIMEK IN IME / NAZIV	NASLOV	LETO ROJSTVA / MATIČNA ŠTEVILKA	DELEŽ	STATUS
Podatek o lastniku ni javen				

Slika 18: Prikaz pridobljenih podatkov glede na iskalne parametre

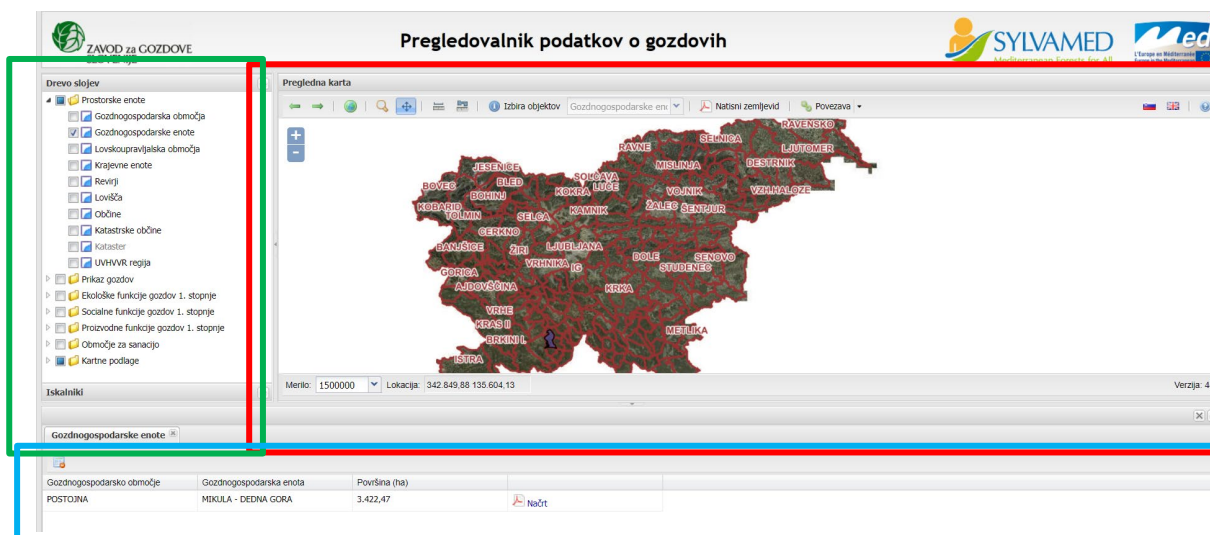
3.1.1.3 Pregledovalnik Zavoda za gozdove Slovenije

Pregledovalnik podatkov, ki jih zbira ZGS je na voljo na naslovu:

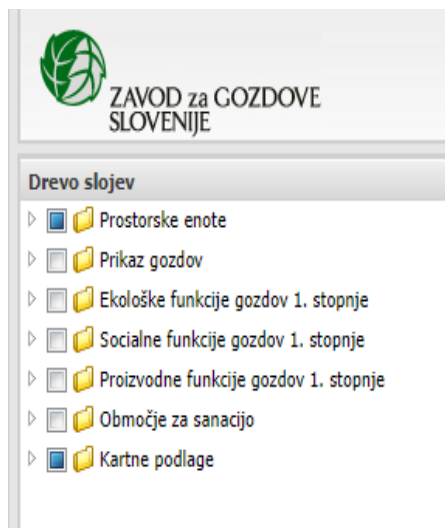
<https://prostor.zgs.gov.si/pregledovalnik/>

Pregledovalnik je razdeljen na levo in desno stran ter na spodnje okno:

- leva stran: drevo podatkovnih slojev, ki so na izbiro in iskalnik (zelen okvir);
- desna stran: aktiven kartografski prikaz izbranih podatkov (rdeč okvir);
- spodnji del: odpira se glede na izbiro slojev, dostop do različnih dokumentov (moder okvir).

Slika 19: Vstopna maska pregledovalnika ZGS

Levo je povečan zeleno označen okvir iz slike 19, kjer so razvidne možne izbire prikaza slojev (drevo slojev):

Prostorske enote:

- prikaz gozdnogospodarskih enot (GGE), z ikono Izbira objektov pridemo do aktualnega gozdnogospodarskega načrta (modro polje).

Prikaz gozdov:

- odseki (povečamo merilo), z ikono Izbira objektov pridemo do aktualnih podatkov o odseku (glej sliko 21: obrazec E4);
- sestoji (povečamo merilo), z ikono Izbira objektov pridemo do aktualnih opisov sestojev.

Slika 20: Povečan del pregledovalnika ZGS, kjer je možno označiti sloje

Iskalniki:

Iskalnik (npr. kataster – po parcelah):

- izberemo npr. digitalni katastrski načrt ter vpišemo katastrsko občino in parcelo.

Slika 21: Povečan spodnji del zelenega okvirja iz slike 19,

iskalnik

Poenostavljeno iskanje podatkov po parcelah (narejeno s statističnimi izračuni) je na voljo na:

http://www.zgs.si/delovna_podrocja/gozdnogospodarsko_nacrtovanje/izpis_podatkov_o_gozdu_za_gozdne_parcele/index.html.

Na naslednjih slikah je za lažjo predstavo kot primer prikazan najprej Obrazec E4, nato pa še izpis sestojev in parcel.

OPIS GOZDA

GGO 14-GGO ŠEŽANA

GGE 04-VREMŠČICA (2017-2026)

Površina odseka: 47,63 ha

k.o. 2495-SUHORJE, odd/ods: 040

Krajevno ime: Hrbje

	Zasebni gozd	Državni gozd	Gozd lok. skup.	Skupaj
Površina gozda (ha)	46,39	1,24		47,63
Po parcelah (ha)	46,19	1,43		47,62

I. STANJE GOZDA

Rastiščnogojitveni razred: Pionirski gozdovi listavcev na silikatih

Rastišče: Nmv: 360m - 536m

Lega: SV

Kamnina: FLIŠ

Položaj: POBOČJE

Naklon: 27 st.

Relief: VALOVITO

Kamnit./Skalnat. 3% / 0 %

Gozdne združbe	
Gorsko obrežno sivo in črnojelševje ter velikojesenovje - 2%	Kisloljubno gradnovno bukovje - 79%
Kisloljubno gradnovno bukovje z navadnim črnolcem - 19%	

Sestoji: Drog č.jš, m.js in ost.trd.list; drog č.bo in r.bo; mladovje.

Ohranjenost: OHRANJENI (do 30%)

Lesna zaloga: igl.: 21 m³/ha list.: 124 m³/ha skupaj.: 145 m³/ha

Drevesne vrste: Č.jš-43%, V.js-23%, Č.bo-7%, Gr-6%, R.bo-5%, Or-3%, Mk-2%, Sm-2%, Ce-2%, Če-2%, M.js-1%, Ko-1%,

(% od LZ)

Mladovje in podmladek: Površina: 6,14ha M.js, Če, Or, Sm, Č.bo, Gr, Mk, Č.jš, Ce, R.bo, Bu, G.ja, B.ga, Ko, V.js,

Tarife: Sm-31, Je-30, Oi-29, Bu-30, Hr-30, Pl-46, Ti-30, Mi-43

Spravilne

razmere: Način spravila: S TRAKTORJEM Spr. razdalja: 800 m Delež odp. pov.: 75%

MLADOVJE	DROGOVNJAK
4%	96%
Z053,	E900, E901, Z047, Z050, Z051, Z052, Z054, Z055,

Funkcije v odseku: VAROVANJE GOZDNIH ZEMLJIŠČ IN SESTOJEV 1, BIOTOPSKA 1, LESNOPROIZVODNA 1, VAROVANJE GOZDNIH ZEMLJIŠČ IN SESTOJEV 2, BIOTOPSKA 2, KLIMATSKA 2, VAROVANJE NARAVNE DEDIŠČINE 2,

Naravna vrednota: Reka (del)

II. USMERITVE

Usmeritev za zagotavljanje funkcij gozdov: Glej poglavje 6.2.3. Natura 2000 cona B.

Usmeritev za izbiro drevja za možni posek: Premislilna redčenja, pospeševati pl.list.

III. UKREPI

Možni posek po lastniških kategorijah

Intenzivnost gospodarjenja: srednja

	Zasebni gozd		Državni gozd		Gozd lok.skupn.		Skupaj	
	MP (m ³)	% LZ	MP (m ³)	% LZ	MP (m ³)	% LZ	MP (m ³)	% LZ
Iglavci	180	18	3	23			183	18
Listavci	1.254	22	40	24			1.294	22
Skupaj	1.434	21	43	24			1.477	21

Gojitvena in varstvena dela po lastniških kategorijah (s ponovitvami)

	Enota	Zasebni gozd	Državni gozd	Gozd lok.skupn.	Skupaj
Naravni razvoj biotopov	m3	1,78			1,78

Slika 22: Primer Obrazec E4 - Popis odseka

M386

Površina sestoja: 1,96 ha
Razvojna faza: DEBELJAK
Zasnova: vse skupaj

Sklep: TESEN
Smernica: NEGA DEBELJAKA
Negovanost: NENEGOVAN
ZASEBNI GOZD

ZASEBNÍ GOZD			
	Iglavci	Listavci	Skupaj
Lesna zaloga (m ³ /ha)	182	3	185
Možni posek (m ³)	63	1	64
Drevesne vrste (% od LZ)	Č.bo-74%, R.bo-25%, Li-1%,		
Mladovje in podmladek: 0.19 ha - Črni bor, Črni gaber, Mali jesen, Cer.			

M386

Površina sestoja: 0,12 ha
Razvojna faza: DEBELJAK
Zasnova: vse skupaj

Sklep: TESEN
Smernica: NEGA DEBELJAKA
Negovanost: NENEGOVAN
DRŽAVNI GOZD

	Iglavci	Listavci	Skupaj
Lesna zaloga (m ³ /ha)	192		192
Možni posek (m ³)	3		3
Drevesne vrste (% od LZ)	Č.bo-74%, R.bo-26%,		
Mladovje in podmladek: 0.01 ha - Mali jesen.			

Z041

Površina sestoja: 1,01 ha
Razvojna faza: DEBELJAK
Zasnova: vse skupaj

Sklep: NORMALEN
Smernica: UVAJANJE SESTOJA V OBNOVO
Negovanost: SLABO NEGOVAN
ZASEBNI GOZD

	Iglavci	Listavci	Skupaj
Lesna zaloga (m ³ /ha)	3	339	342
Možni posek (m ³)	2	183	185
Drevesne vrste (% od LZ)	Č.jš-44%, Ce-26%, V.js-11%, Gr-9%, P.br-4%, G.ja-3%, B.ga-2%, Sm-1%,		
Mladovje in podmladek: 0,05 ha - Graden, Poljski brest, Beli gaber, Cer, Črna jelša,			

Z041

Površina sestoja: 0,03 ha
Razvojna faza: DEBELJAK
Zasnova: vse skupaj

Sklep: NORMALEN
Smernica: UVAJANJE SESTOJA V OBNOVO
Negovanost: SLABO NEGOVAN
DRŽAVNI GOZD

	Iglavci	Listavci	Skupaj
Lesna zaloga (m ³ /ha)		333	333
Možni posek (m ³)		5	5
Drevesne vrste (% od LZ)	Č.jš-50%, Ce-30%, Gr-10%, V.js-10%,		

Z043

Površina sestoja: 4,40 ha
Razvojna faza: DROGOVNJAK
Zasnova: BOGATA

Sklep: NORMALEN
Smernica: NEGA DROGOVNJAKA
Negovanost: SLABO NEGOVAN
ZASEBNI GOZD

	Iglavci	Listavci	Skupaj
Lesna zaloga (m ³ /ha)		349	349
Možni posek (m ³)		279	279
Drevesne vrste (% od LZ)	Č.jš-86%, G.ja-6%, Ce-3%, Ro-3%, Vr-2%,		

Slika 23: Primer izpisa sestojev

					
ZAVOD za GOZDOVE SLOVENIJE					
Izpis podatkov o gozdu za gozdno parcelo (ali več parcel)					
Opozorilo: Izpisani podatki so preračunani iz podatkov gozdnogospodarskega načrta na ravni gozdnega odseka in sestoja, zato vrednosti na ravni parcele (ali več parcel) lahko odstopajo od dejanskega stanja. Starost podatkov je lahko od enega do deset let glede na čas obnove gozdnogospodarskega načrta. Izpisani podatki so tako zgolj informativne narave, za bolj točne podatke se obrnite na pristojnega revirnega gozdarja Zavoda za gozdove Slovenije.					
I. STANJE GOZDA:					
Izpis podatkov za gozdne parcele:					
Veljavnost podatkov:				2017 - 2026	
k.o.	2495	parc.št.	222		
Skupna površina izbranih parcel:				0,02	ha
Prevladujoči rastiščno gojitveni razred gozda:			SUBMEDITERANSKI GOZD GRADNA NA FLIŠU		
Prevladujoča gozdna združba:			731		
Prevladujoči rastiščni koeficient:			11		
Delež območja Natura 2000 (%):			0		
Zasnova sestoja (v %)			N/A	100	
Negovanost sestoja (v %)			POMANJKLJIVO NEGOVAN	100	
Sklep sestoja (v %)			NORMALEN	100	
Razvojne faze gozda (v %):				DEBELJAK	100
Lesna zaloga (LZ) gozda (v m ³ /ha)		Iglavci	3	Listavci	323
				Skupaj	326
Letni prirastek (m ³ /ha/leto)		Iglavci	0,1	Listavci	8,91
				Skupaj	9,01
Delež posameznih drevesnih vrst (v % od LZ)					
Smreka	Jelka	Bor	Macesen	Ostali iglavci	Bukev
0	0	0	0	0	0
				Hrast	Plemeniti listavci
				8	19
				Drugi trdi listavci	Mehki listavci
				28	45
Mladovje in pomladek				Površina (ha)	0
Drevesna sestava pomladka:					
II. NAČRTOVANI UKREPI:					
Smernice za gospodarjenje z gozdom (v % površine):				UVAJANJE SESTOJA V OBNOVO	100
Letni možni posek (v m ³ /leto)		Iglavci	0	Listavci	0,39
				Skupaj	0,39
III. PODATKI O PRISTOJNI ORGANIZACIJSKI ENOTI ZAVODA ZA GOZDOVE SLOVENIJE:					
Območna enota	Sežana	Krajevna enota	Ilirska Bistrica		
Gozdni revir	Vremščica	Naslov	Vilharjeva 4		
Revirni gozdar	Kreševič Aleš	Telefon	05 714 41 65		
Stroški priprave izpisa podatkov so bili sofinancirani iz sredstev 7. okvirnega programa Evropske unije [FP7/2007-2013] na podlagi sporazuma o dodelitvi sredstev št. 613762 (SIMWOOD).					

Slika 24: Primer izpisa parcele

3.2 Gojenje gozdov

3.2.1 Nega gozda

Gojenje gozdov v Sloveniji temelji na načelu nege. Nega gozda je načrtno, nenasilno in racionalno usmerjanje gozda h gozdnogojitvenim ciljem. Pri tem pospešujemo njegove lastnosti, ki so za nas pozitivne (gospodarske, biološke) in zaviramo negativne.

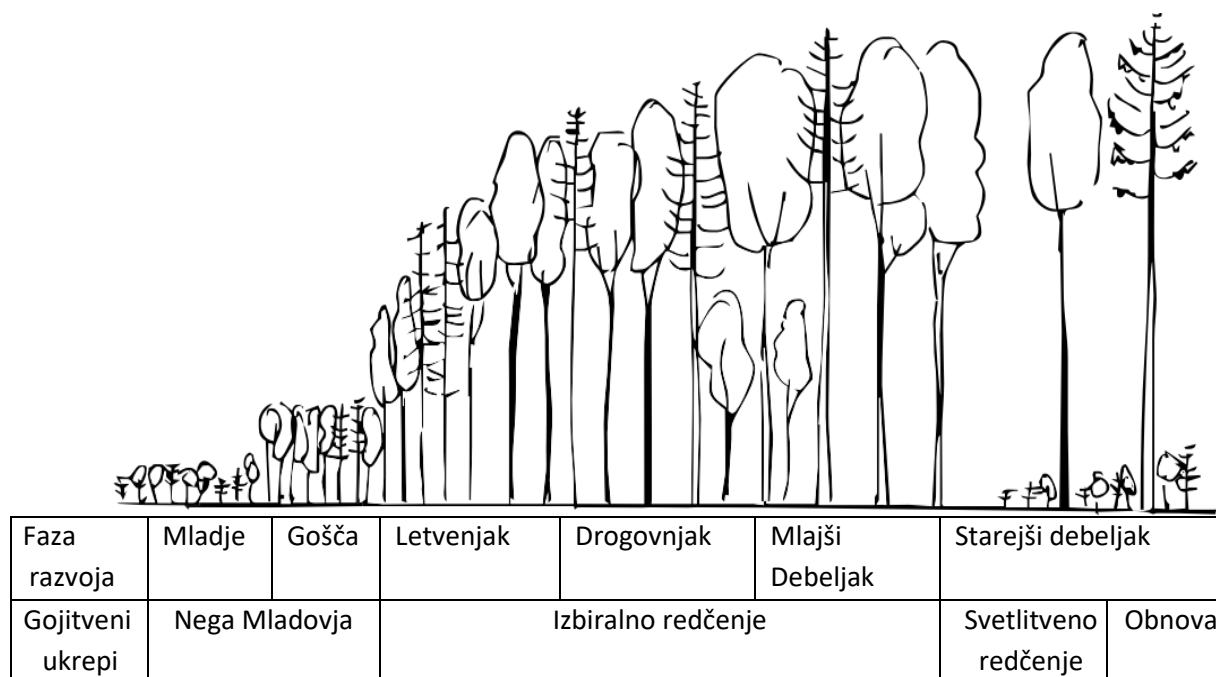
Ideja nege gozda je, da po vsakem našem posegu gozd poveča svojo vrednost v ekonomskem in okoljskem smislu. Z dobro zasnovanimi negovalnimi ukrepi, z uporabo naravnih procesov v našo korist in z majhnimi stroški lahko dosežemo visok ekonomski učinek.

Preden se lotimo posegov v gozd, ga moramo dobro spoznati. Pri tem si pomagamo z različnimi podatki iz gozdnogojitvenih načrtov, pa tudi s terenskimi ogledi. Pri pregledu sestoja ocenjujemo vrsto in kakovost dreves, pa tudi njihovo vlogo v sestoji (ali so vladajoča – v zgornji plasti, ali obvladana s strani drugih dreves itd.) in predvidimo, kakšen bo prihodnji razvoj posameznih dreves.

Pri ocenjevanju kakovosti opazujemo naslednje znake:

- zdravstveno stanje, morebitne poškodbe;
- razvitost krošnje;
- dolgo, polnolesno, ravno deblo;
- čim manj grč, drobne veje.

Te lastnosti se oblikujejo že v mladih razvojnih fazah, na njih pa lahko različno vplivamo. Gojitelj ima lahko velik vpliv predvsem na razvitost krošnje, debelino debla in čiščenje vej. Na spodnji sliki so prikazane faze razvoja gozda in ukrepi nege po razvojnih fazah.

Slika 25: Gojitveni ukrepi po razvojnih fazah

3.2.1.1 Nega mladja

Mladje je zasnova bodočega sestoja, nekaj let staro nesklenjeno rastje v zeliščni plasti. Je pod velikim vplivom matičnega sestoja. Nega v mladju je poceni in učinkovita, ima pa velik vpliv na oblikovanje spodnje, najvrednejše tretjine debla. Zato je smiselno z nego pričeti čimprej. Nego mladja delimo na posredno (indirektno) in neposredno (direktno).

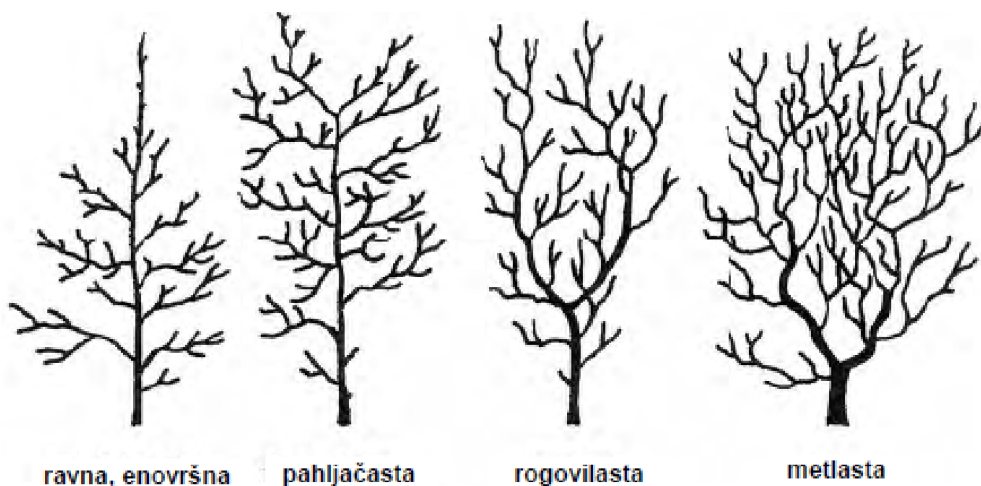
Posredno nego izvajamo z ukrepi v matičnem sestoku. S postopno sečnjo odraslega sestoja uravnavamo zator, gozdno klimo, procese razkroja v tleh, semenenje, nasemenitev in intenzivnost naravne selekcije med mladjem. Tako vplivamo na količino, zmes, vitalnost in razrast mladja.

Če na primer mladje nastaja pod močnim zastorom matičnega sestoja, potem bodo med mladjem prevladale sencozdržne vrste, kot sta bukev in jelka. Če želimo pomlajevati sestoje svetloljubnega hrasta, jih moramo najprej dovolj presvetliti, in to po semenskih letih, ko na tla pade veliko želoda.

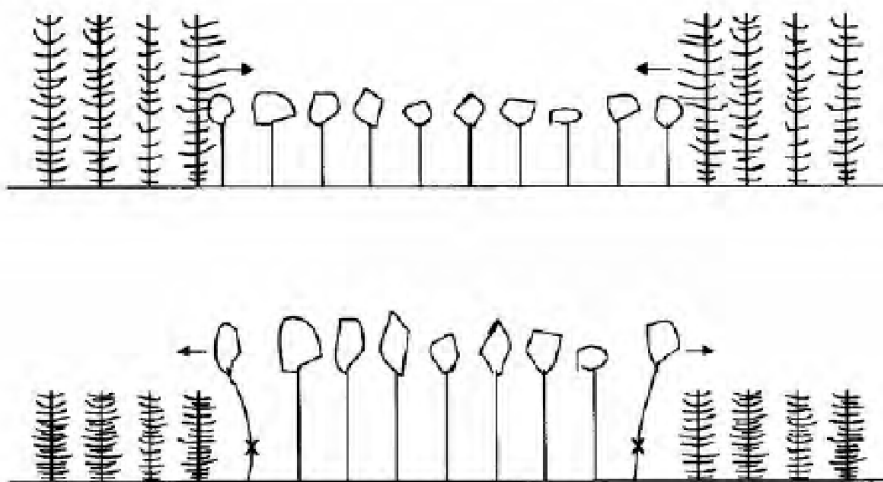
Direktni ukrepi pri negi mladja so:

- Zaščita: pred pritalno vegetacijo in plezalkami (obžetev), divjadjo (ograje, tulci, kemični premazi), glodalci, insekti, glivami (odstranjevanje bolnih drevesc).
- Rahljanje: zmanjšanje gostote za boljšo stabilnost.
- Uravnavanje zmesi: odstranjevanje preveč zastopanih vrst in pospeševanje konkurenčno šibkejših vrst, ki si jih želimo ohraniti v sestoku.
- Odstranjevanje predrastkov, to so bujno razrasla, vitalna ampak neakovostna drevesca, ki ovirajo razvoj sestoja kot celote.
- Odstranjevanje ostalih neakovostnih osebkov (npr. neprimerno, metlasto ali rogovilasto razrasli).
- Dodatni ukrepi (preprečevanje ostrih prehodov, obvejevanje).

Za nego mladja uporabljamo lahka orodja: škarje, koso, srp, vejnik... Cilj nege mladja je kakovostna gošča pričakovane zmesi vrst.

Slika 26: Različne oblike rasti pri mladju listavcev. Prednost imajo ravna, enovršna drevesca.

Slika 27: Odstranjevanje ostrih prehodov pri mladju in gošči

3.2.1.2 Nega gošče

V gošči se krošnje mladega drevja sklenejo in pride do konkurenčnega boja za prostor, hranila in vodo. Zato se začne razslojevanje. Proces uravnavamo tako, da se premočno razviti osebki ne razvijajo na račun vitkejših, kakovostno boljših. Gošča je za oblikovanje visoko vrednega gozda najpomembnejše obdobje v razvoju sestoja.

Delo v gošči je zamudno in drago, vendar je lažje, če je bilo več dela opravljenega že v mladju. Delo v letvenjaku pa bo lažje, če čim prej začnemo z individualno, pozitivno izbiro.

Pri negi gošče se osredotočamo na zgornjo od treh plasti. Čiščenje v spodnjih plasteh nima smisla, saj bodo ti osebki izločeni po naravni poti, ali pa se bodo razvili v polnilno plast – v vsakem primeru ne bodo več konkurirali osebkom v zgornji plasti.

Tudi v gošči je pomembna indirektna nega, ki jo izvajamo s sestojem prejšnje generacije (npr. pri zastorni sečnji in skupinsko postopnem gospodarjenju). Ukrepi direktne nege pa so:

- Zaščita: pred obgrizovanjem, drgnjenjem in lupljenjem jelenjadi, odstranjevanje poškodovanih in bolnih osebkov.
- Rahljanje: zmanjšanje gostote za izboljšanje stabilnosti.
- Uravnavanje zmesi: pospeševanje konkurenčno šibkejših, a zaželenih vrst.
- Odstranjevanje predrastkov in neakovostnih osebkov.
- Pomoč pri preslojevanju: z odstranjevanjem osebkov iz zgornje plasti pomagamo bolj kakovostnim iz srednje plasti.
- Dodatni ukrepi: preprečevanje ostrih prehodov, obvejevanje.

Optimalna gostota gošče je odvisna od drevesne vrste in rastišča. Pri smreki in jelki naj bo manjša, pri listavcih pa večja, da spodbudimo čiščenje vej in vertikalno rast.

Tabela 7: Okvirne gostote (število osebkov na ar)

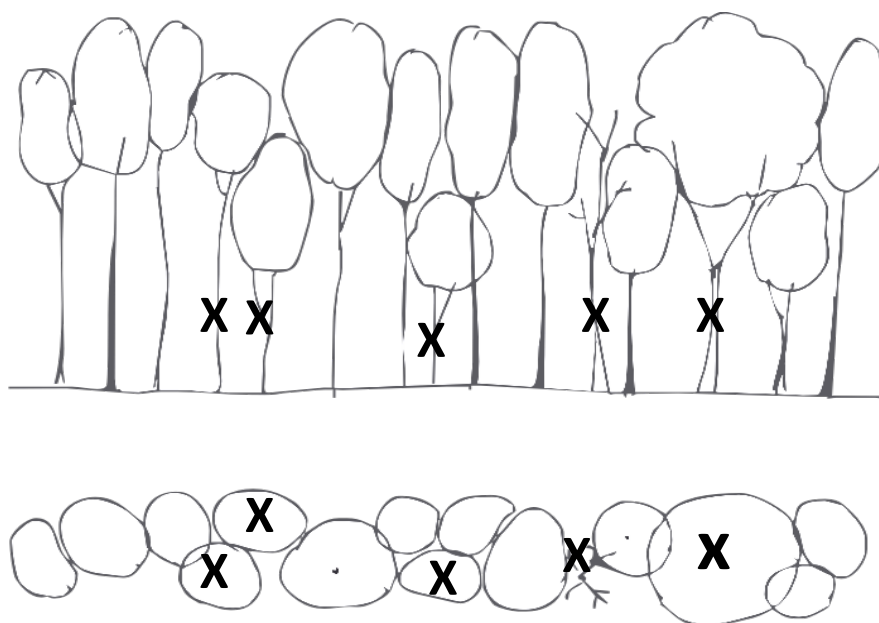
Razvojna faza	Smreka/jelka	Bor	Bukev/hrast
Mladje	22-45	40-90	
Gošča	21-37	36-80	70-130
Višina 10 m	17-25	16-33	25-60
Višina 25 m	4-11	3-8	3-8

Orodje za nego gošče je lahko: kosa, srp, vejnik, žagica, velike škarje, teleskopske škarje, čistilci, lahka motorna žaga. Cilj nege gošče je kakovosten letvenjak (številni, stabilni, lepo oblikovani osebki), sestavljen iz določenih drevesnih vrst, določene sestojne zgradbe.

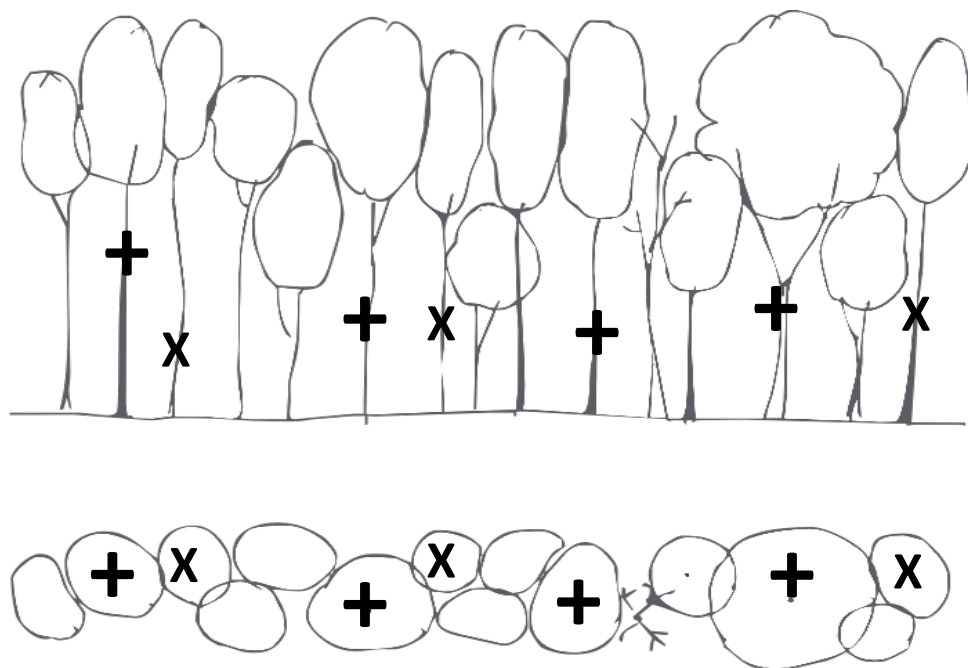
3.2.1.3 Izbiralno redčenje

Poznamo dva osnovna principa izbire – pozitivno in negativno. Pri pozitivni izbiri (izbiralnem redčenju) izbiramo najboljše osebke in jim pomagamo z odstranitvijo konkurentov, torej pospešujemo pozitivne lastnosti. Pri negativni izbiri (nizkem redčenju) pa izbiramo kar je slabo, tako da odstranjujemo nekakovostne, bolne, poškodovane osebke. Pri tem sicer lahko posredno pomagamo najkakovostnejšim, vendar je to bolj naključno. Pomagamo predvsem povprečju, hkrati lahko zmanjšamo stabilnost sestoja in negativno vplivamo na sestojno klimo in tla. Zato cilje lažje dosegamo s pozitivno izbiro.

Na naslednjih slika je prikazana razlika med pozitivno in negativno izbiro, pri čemer plus pomeni izbranci (kandidati), znak x pa drevesa odkazana za posek.

Slika 29: Prikaz primera negativne selekcije

Slika 30: Prikaz primera pozitivne selekcije

Z izbiralnim redčenjem začnemo, ko so kakovostni znaki posameznih dreves vidni, to je ponavadi v letvenjaku. Sestoj mora biti pregleden. Pri tem si moramo postaviti cilje, primerne vzgojlivosti drevesne vrste.

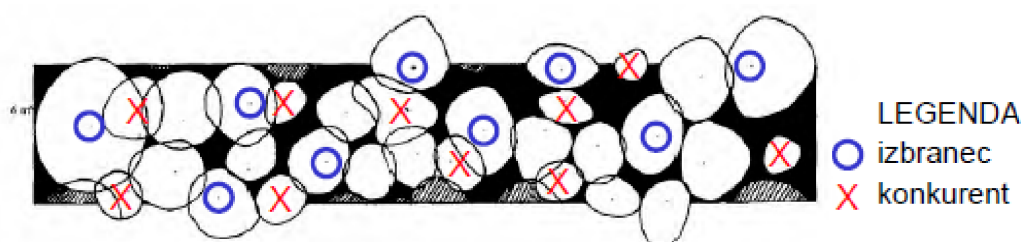
Usmerjeni smo k najboljšim osebkom, so-izbiramo pa tudi druge, do približno takšnih števil:

- 1000-2000 na hektar v letvenjaku;
- 500-1000 na hektar v drogovnjaku;
- okoli 400, 200 in do 80 v debeljaku.

Najprej izberemo mrežo izbrancev – to so vitalna, lepo oblikovana drevesa v zgornji plasti, ki so sposobna izkoristiti povečan rastni prostor. Kriteriji za izbiro izbrancev so naslednji:

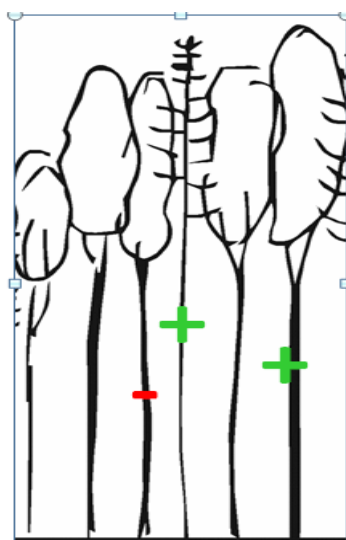
- vitalnost;
- razvojna težnja;
- kakovost;
- rastišču in cilju primerna drevesna vrsta.

Izbrancem določimo najresnejše konkurente, to so drevesa, ki zavirajo njihov razvoj, in jih odstranimo. Tako izbrancem povečamo rastni prostor, kar jim omogoči intenzivnejšo rast in razvoj kakovostnih lastnosti (ravno, enosno deblo, velika, vitalna krošnja...). Poveča se debelinski prirastek izbrancev in s tem tudi vrednostni prirastek celotnega sestoja. Poleg tega izbiralno redčenje poveča stabilnost sestoja, saj so drevesa nižja (oz. imajo pri isti višini večji premer) in imajo daljše krošnje. Tako zmanjšamo ogroženost sestojev zaradi snegolomov ali vetrolomov.

Slika 31: Prikaz izbiralnega redčenja/Določitev izbranec in konkurentov

Pri izbiralnem redčenju odstranimo prvega konkurenta vsakemu izbrancu (rdeče na spodnji sliki). Pustimo pa drevesa v spodnjem sloju in mrtva ter umirajoča drevesa.

Slika 32: Prikaz izbiralnega redčenja

Ne odstranjemo debelejših, kakovostno slabših dreves, saj lahko s tem zmanjšamo stabilnost sestoja. Poleg tega ne odstranjemo podstojnih ali odmirajočih dreves, saj to predstavlja stroške brez pomembnih koristi.

Tako v sestoji oblikujemo mrežo negovalnih celic – vsaka je sestavljena iz izbranca in dreves, ki ga obdajajo. Včasih ne najdemo primernih osebkov za izbiro, tako nastanejo prazne ali jalove celice.

Jakost in intenziteta redčenja je odvisna od rastišča in drevesne vrste. Če je vrsta zelo odzivna (npr. bukev) je lahko jakost redčenja velika, saj bodo izbranci reagirali in hitro zapolnili prostor s povečanjem krošenj. Pri iglavcih, predvsem v starejših sestojih, velika jakost nima smisla, saj drevesa niso sposobna odreagirati in bistveno povečati krošenj.

Izbiralna redčenja se ponavljajo. Vračamo se, ko je večina izbranec spet utesnjena.

Odstranjujemo le neposredne konkurente in si puščamo nekaj rezerve pri izbiri. Pri naslednjem redčenju se lahko izkaže, da izbranc ni primerno reagiral na redčenje, ali je kakšno drugo drevo v bližini vitalnejše. Zato lahko izbrance ob naslednjih redčenjih tudi zamenjamo.

Rezultat primerno izvedenega izbiralnega redčenja je nekaj 100 dreves odlične vitalnosti in kakovosti na hektar.

3.2.1.4 Svetlitveno redčenje

S svetlitvenim redčenjem začnemo v debeljaku, ko so izbranci že uveljavljeni in oblikovani. Prihaja do utesnjevanja med izbranci, zato obstaja nevarnost količinskih in kakovostnih izgub. S svetlitvenim redčenjem želimo zadržati količinski prirastek na doseženi ravni in še povečati vrednostni prirastek. Zato odstranjujemo posamezne izbrance in sproščamo krošnje ostalim. S tem tudi oblikujemo semenska drevesa in pripravimo sestoje na obnovo.

Podobno kot pri izbiralnem redčenju je tudi tu intenzivnost odvisna od vzgojljivosti vrst. Pri iglavcih intenzivno svetlitveno redčenje ni smiselno, saj v starosti niso več sposobni povečevati krošnje. Pri listavcih pa imamo lahko pred obnovo tudi manj kot 100 zelo kakovostnih osebkov na hektar, saj bodo ti s povečanimi krošnjami učinkovito prevzemali prirastke odstranjenih konkurentov.

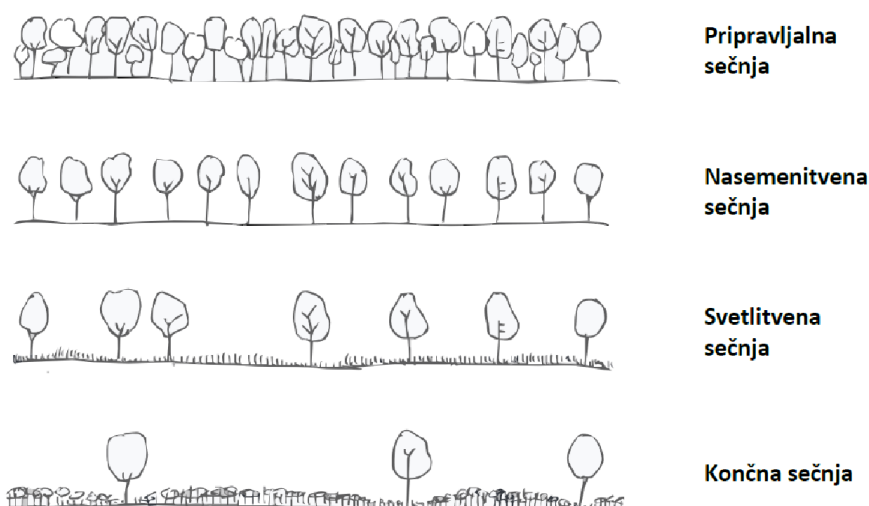
Izbirčno redčenje zvezno prehaja v svetlitveno redčenje, to pa postopno v obnovo sestoj.

3.2.2 Tehnike gojenja gozdov

Različne tehnike ali sistemi gojenja so se razvile kot odziv na različne vrste gozdov in habitatov na podlagi obstoječega znanja in izkušenj gozdarjev. V nadaljevanju predstavljamo tehnike gojenja gozdov, ki so pomembne za slovenske gozdove.

3.2.2.1 Zastorna sečnja

Zastorna sečnja je tehnika, ki temelji na določeni metodi obnove gozda. Postopoma, enakomerno po celotni površini, odstranimo matični sestoje in zmanjšamo zastor, dokler se na celotni površini ne pojavi in razvije mladje. Najpogosteje se uporablja v bukovih in hrastovih gozdovih. Pri bukvi traja obdobje, ko je mladje v zastoru, približno 20-40 let. Pri hrastu je to obdobje precej krajše, običajno med dvema in šestimi leti.

Slika 35: Prikaz sistema zastorne sečnje

Zastorna sečnja se izvaja v sledečih fazah:

- Pripravljalna sečnja (približno 15 % lesne zaloge v bukovem gozdu): ustvarja ugodne pogoje za osemenjevanje in razvoj mladik. Če je bilo kakovostno redčenje izvedeno v zgodnejših fazah, tega poseka ne izvajamo.
- Nasemenitvena sečnja: ob uspelem obrodu semena se sestoj odpre do stopnje, ki omogoča uspešno nasemenitev. Jakost sečnje znaša približno 30-40 % zaloge, pomembno je, da sečnja ni preobsežna, da se ne razvije premočna plast talne vegetacije, ki zavira razvoj mladih poganjkov.
- Svetlitvena sečnja: ko se mladje dovolj utrdi, da lahko konkurira talni vegetaciji, se izvede ena ali več svetlitvenih sečenj. Dodatek svetlobe in padavin pospeši razvoj mladja.
- Končna sečnja: odstranimo preostala drevesa, ko mladje ne potrebuje več zaščit

3.2.2.2 Prebiralno gojenje gozdov

V prebiralnih gozdovih na majhni površini kombiniramo različne faze razvoja gozda. Krošnje zapolnijo ves prostor brez utesnjevanja drug drugega. Prevladuje posredna nega.

Drevesa v prebiralnem gozdu razdelimo na tri položaje:

1. **Spodnji položaj - čakalci:** To so podrejena drevesa v senci. Veliko jih je, vendar so njihovi prirastki majhni. Čakajo na možnost večjega dostopa do svetlobe. Čakalna doba je lahko zelo dolga - jelke v tem položaju lahko čakajo več sto let. Pri mladju je selekcija ostra, zato preživijo le najbolj vitalni posamezniki. Zaradi počasne rasti so letnice v središču teh dreves zelo goste, kar povečuje njihovo odpornost, njihov koreninski sistem pa je dobro razvit.
2. **Srednji položaj - tekači:** Ko dobijo svetlobo, posamezniki hitro rastejo v višino. So vitke, lepe oblike, a maloštevilni in manj stabilni, zato predstavljajo najbolj ogrožen člen v zgradbi prebiralnega gozda.
3. **Zgornji položaj – zmagovalci, nosilci:** Ta drevesa so že osvojila vodilni položaj, zato se višinski prirastek zmanjšuje. Debelinsko priraščanje se sprva pospešuje, nato pa počasi upada. Zbite letnice v mladostnem delu jedra pomenijo posebno kakovost lesa. Z zadrževanjem ali odstranjevanjem teh dreves uravnavamo konkurenčne pogoje v spodnji in srednji plasti.

Slika 36: Prikaz prebiralnega sestoja

Ukrepi v prebiralnem gozdu vključujejo:

- Nego: selekcija in vzreja najboljših osebkov. V majhnih skupinah mladja in gošče je nega skupna, kasneje individualna.
- Vzdrževanje prebiralne strukture.
- Pomlajevanje je v prebiralnem gozdu neprekinjen proces. Z regulacijo sklepa krošenj vplivamo na proces pomlajevanja. Nega mlajših razvojnih faz je večinoma posredna, izvajamo jo neposredno v času po poseku.
- Z oblikovanjem drevesnih skupin izboljšamo strukturo in uravnavamo zmes drevesnih vrst. Ostajajo le drevesa, ki polno priraščajo ali so nepogrešljiva za oskrbo sosednjih osebkov.

Lesna zaloga prebiralnega sestoja je ves čas stabilna in se ne spreminja bistveno. Kjer prevladujejo iglavci, je zaloga lahko nekoliko višja (10 %), pri listavcih pa nekoliko nižja. Prebiranje lahko izvajamo posamično po celotni površini, pa tudi v manjših ali večjih skupinah. Drevesno prebiranje je večinoma zastarel proces gojenja gozdov glede na skupinsko prebiralni način gospodarjenja. Skupine se oblikujejo ali širijo na mestih, kjer že obstajajo jedra podmladkov. Pri tem je treba upoštevati ekološke zahteve vrst, nevarnost zapleveljenja, škodljive vplive vetra, snega in zmrzali, nevarnost izsušitve tal ipd.

Skupinsko prebiralno gojenje s povečanjem skupin prehaja v skupinsko postopno tehniko gojenja gozdov.

V prebiralnem gozdu so stroški nege nizki, obnova poteka naravno. Gozd je mehansko in biološko bolj odporen, zagotavlja trajnost donosa in varovalno funkcijo na majhni površini. Lahko proizvede kakovostna in debela drevesa.

Po drugi strani pa je delo v prebiralnem gozdu, od načrtovanja do izvedbe, zahtevnejše. Sečnja se razprostira po celotni površini, zato potrebujemo dobro odprtost gozda s cestami in vlakami.

Prebiranje je najbolj uspešno pri sencoždržnih vrstah. Primerno je npr. za dinarske gozdove jelke, bukve in smreke.

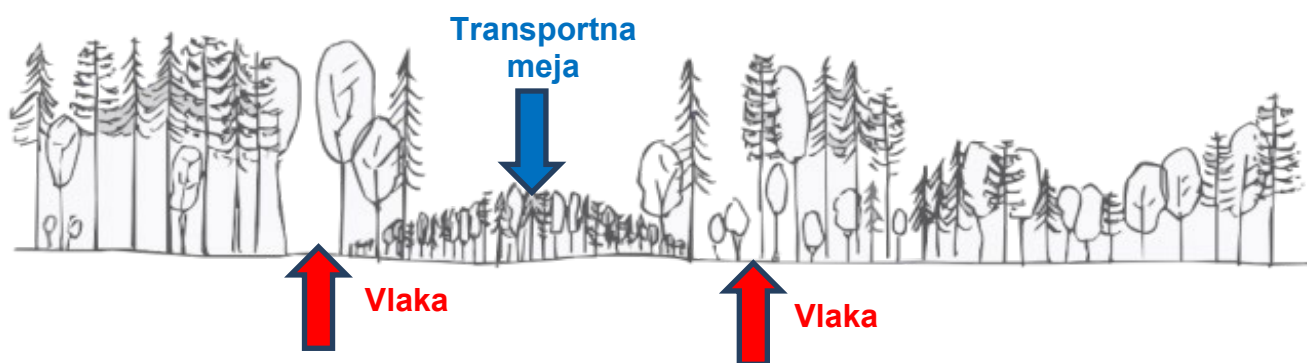
3.2.2.3 Skupinsko postopno gojenje gozdov

Ta sistem gospodarjenja je nastal iz želje, da bi enodobne bukove gozdove spremenili v raznodobne. Obnova se namesto zastorno na velikih površinah izvaja v pomladitvenih jedrih – odprtinah, ki se postopoma širijo in združujejo. Tako nastane mozaik manjših, enodobnih sestojev. Površine razvojnih faz se sčasoma spreminjajo. Obseg mladih gozdov je praviloma manjši, odraslih gozdov pa večji. Mladje se razvija predvsem pod zastorom, gošča in letvenjaki so v manjših in večjih jedrih, v fazi rasti pa se jedra združijo in nastanejo večji sestoji. Meje med fazami so zabrisane. V središču starejših jeder so že letvenjaki, ob robu odprtine pa mladje.

Ukrepi nege so odvisni od razvojne stopnje. V mladju in gošči je to večinoma posredna nega, ker so pod zastorom. Po tem se začne izbiralno redčenje. Sečnja je temeljni pripomoček nege. Pri sečnji starih sestojev negujemo tudi stari del gozda, ustvarjamo ugodne pogoje za podmladek in za uspešen razvoj mladja.

Za prostorski in časovni načrt obnove v skupinsko postopnem gojenju je pomembna transportna meja. To je črta največje oddaljenosti od dveh sosednjih gozdnih prometnic. Če bi z obnovo začeli ob vlaki ali cesti, bi kasneje ves bolj oddaljen posekan les spravljali skozi mladje ali goščo in s tem poškodovali bodoči gozd. Obnovo zato začnemo na transportni, s kasnejšo sečnjo in transportom ne bomo poškodovali jeder mladega gozda, saj bomo posekana drevesa spravljali stran od mladja.

Transportna meja je odvisna od omrežja cest in vlak, tehnike dela, terena in stanja sestojev. Najprej obnovimo manj kakovostne dele sestojev, ki so najbolj oddaljeni od cest. Zato transportna meja ne sme potekati skozi najboljše dele sestoja.

Slika 37: Pomen transportne meje pri skupinsko postopnem gojenju gozdov

Čas in trajanje obnove prilagodimo razmeram. Najkakovostnejša drevesa pustimo dlje, do vrhunca dviga vrednosti. Drevesa slabše kakovosti posekamo prej. Obnovo lahko do neke mere prilagodimo razmeram na trgu lesne mase.

Velikost odprtine prilagodimo vrsti, ki jo želimo v bodočem sestoji. Pri gojenju bukve ali jelke poteka pomlajevanje pod zastorom, nato pa oblikujemo manjše odprtine. Pri svetloljubnih vrstah, kot je hrast ali smreka, je obnova pod zastorom hitrejša, pogosto se prenova izvaja na površinah, večjih od enega hektarja. Skupna površina gozda v fazi podmladka in mladih mladja ne sme presegati 20 % celotne površine gozda.

3.2.2.4 Panjevec

Panjevec je sestoj, ki nastane z odganjanjem poganjkov iz štor. Ta zvrst gojenja je možna pri drevesnih vrstah, ki po poseku ponovno poženejo iz štor. Panjevski gozd tvorijo vrste, kot so bukev, gaber, hrast, leska, kostanj, jesen in akacija. Les se najpogosteje uporablja za drva (drva, sekanci) in včasih za kole. Panjevske gozdove najdemo povsod, kjer je bila v preteklosti za potrebe lokalnega gospodarstva prisotna intenzivna raba gozda. Pogosti so v Sredozemlju, kjer so panjevsko gospodarjenje uvedli že Rimljani, pa tudi na nekdanjih kmetijskih območjih, ki so v procesu zaraščanja.

V prvih letih poganjki iz panjev rastejo hitreje kot drevesa, ki poženejo iz semen, saj uporabljajo že dobro razvit koreninski sistem. Obhodnja v gozdu je kratka (običajno 5-30 let), zato so tako drevesa kot lesna zaloga manjša. V mladosti panjevec raste veliko hitreje kot semenski gozd, rast pa začne prej upadati in ne dosega tolikšne vrednosti kot semenski gozd. Drevesa se običajno posekajo z golosekom, včasih pa tudi prebiralno glede na potrebe lastnika.

Moč kalitve iz štor po nekaj obhodnjah pade, zato je treba del populacije nadomestiti s semenjaki. Če po naključju najdemo pomlajene semenjake, jih moramo podpreti, da bodo v prvih letih tekmovali s poganjki iz panjev. Včasih je potrebno umetno vnašati sadike - v tem primeru morajo biti sadike velike in dobro razvite.

Sečnja v panjevskih gozdovih se izvaja v času mirovanja pozimi, ko je večina hranilnih snovi v koreninah. Rezi na štoru naj bodo čim bolj gladki, da se štor lažje zaceli. To je možno bolje narediti s sekiro kot z motorno žago, še posebej pri manjših debelinah debelc.

3.2.2.5 Premena panjevca

Gospodarjenje s panjevci marsikje v Evropi opuščajo, zato so pogosto izvaja premena iz panjevca v visoki gozd.

Če je osnova sestoja zelo slaba in je le-ta izčrpan, je najbolj učinkovita neposredna premena s sajenjem. Težava je v tem, da poganjki iz panjev v začetnem obdobju rastejo hitreje kot sadike. Zato sadimo starejše, večje sadike in občasno posekamo poganjke iz panjev.

Posredna premena je cenejša. Panjevec najprej redčimo, pri čemer izbiramo najbolj vitalna debla, obstoječe semenjake in drevesa bolj dragocenih vrst. Ustvarimo ustrezno razporeditev dreves na površini. Izbranim drevesom damo optimalen prostor za rast. Izogibamo se preveliki negativni selekciji in povečamo gostoto in lesno zalogo sestoja. Z zapiranjem sklepa krošenj se zmanjša možnost poganjanja iz štorov. Izboljša se kakovost tal, kar omogoča naravno pomlajevanje iz semen.

V primeru desetletja zapuščenih zastaranih panjevskih gozdov in listnikov je premeno mogoče izvesti z zastorno sečnjo ali z ustvarjanjem jedra mladja po skupinsko postopnem sistemu.

Pogosto se kombinira posredna premena s sajenjem starejših sadik. Kjer med panjevci najdemo dovolj kakovostnih in vitalnih dreves semenjakov, jih podpremo, na drugih mestih in v odprtinah sestoja pa sadimo sadike in jim damo prostor.

3.2.2.6 Sproščena tehnika gojenja gozdov

Sproščena tehnika gojenja gozdov upošteva in združuje principe prebiralnega in skupinsko postopnega gojenja gozdov, ob tem pa se dinamično prilagaja konkretnim razmeram v gozdu in družbenem okolju. Na majhnih površinah združujemo različne tehnike gojenja gozdov.

Sproščeno tehniko lahko uporabljamo na vseh kombinacijah rastišč in sestojev. Posebej je primerna za sestoje, ki so bili spremenjeni, degradirani ali za katere veljajo posebni cilji gojenja in jih zato ni mogoče uvrstiti med prebiralno ali skupinsko postopno gojenje. Za tak način gojenja je nujno skrbno načrtovanje z močno strokovno podlago ter z izkušnjami in kognitivnim pristopom. Primeri sproščenih tehnik vključujejo premeno smrekovih monokultur v mešane sestoje, premeno panjevcev v visoke gozdove semenjakov, premeno velikih površin, pomlajenih z golosekom v raznodobne gozdove in podobno.

3.2.3 Gozdnogojitveno načrtovanje

Namen gozdnogojitvenega načrtovanja je določiti vsebino vseh delovnih procesov v negi gozdov, ki z minimalnimi vložki vodijo v dolgoročno izboljšanje posameznih sestojev. Izvaja se na ravni oddelka, skupine parcel ali parcel v okviru priprave načrta za izvedbo poseka. Gozdnogojitveni načrt cilje in določbe gospodarskega načrta prenaša v specifično situacijo posameznih sestojev s ciljem, da vsak poseg v gozd dolgoročno poveča njegovo vrednost. Gozdnogojitveno načrtovanje temelji na naslednjih načelih:

- plodnost rastišča;
- prirastna moč sestoja;
- razpoložljivi načini za doseg ciljev;
- razpoložljiva sredstva za doseganje ciljev.

Na osnovi načel gozdnogojitveni načrt določa dolgoročne cilje (načrtovalne enote) in kratkoročne cilje oziroma cilje nege (negovalne enote) ter ukrepe za doseganje teh ciljev.

3.2.3.1 Dolgoročni gojitveni cilji

Kot dolgoročni cilj opredelimo končno vrednostno podobo sestoja za načrtovalno enoto – ta je trajnega značaja, pogosto vezana na rastišče, in določimo vsebino cilja. Ta vsebuje funkcije gozda, ki jih zagotavljamo, zgradbo gozda (željena struktura), zmes drevesnih vrst (optimalno razmerje med vrstami), kakovost (želena kakovost lesne zaloge), posebnosti in individualne značilnosti sestoja ter splošne smernice nege.

Pri določanju dolgoročnega cilja se zanašamo na plodnost habitata in naravno zastopanost vrst, da bi zagotovili trajni uspeh v zdravem gozdu. Pri tem nam pomaga gospodarski razred iz gospodarskega

načrta, pri tem pa je treba upoštevati lokalne značilnosti in podrobnosti, kot je zagotavljanje različnih funkcij gozda.

V spodnji tabeli je predstavljen primer dolgoročnega cilja za gozdove jelke, smreke in bukke v boljših habitatih.

Tabela 3: Primer dolgoročnega cilja za gozdove jelke, smreke in bukke v boljših habitatih

Funkcija	Gospodarski gozd
Struktura	Mešani skupinsko prebiralni visoki sestoj jelke, smreke in bukke z javorjem, z visoko kvaliteto in produktivnostjo
Zastopanost vrst	50 % jelka, 20% smreka, 20 % bukev, 10% javor
Kvaliteta	Jelka, smreka I. razred, bukev furnir, I. razred, javor furnir
Individualne značilnosti	Estetska funkcija zaradi bližine letovišča
Smernice nege	Skupinsko-prebiralni sistem: podpirati osebke redkih vrst v sestoju: smreke ali javorja, oblikovati skupine (30-40 m ³) bukke, javorja. Optimalna lesna zaloga, pri kateri naj bi prebiralni/raznomerni gozd najbolje deloval, je 410 m ³ / ha.

V naslednji tabeli pa je predstavljen primer dolgoročnega cilja za gozdnogojitveni načrt pomlajenih hrastovih in gabrovih gozdov za prehod v visoke hrastove gozdove.

Tabela 4: Primer dolgoročnega cilja za gozdnogojitveni načrt hrastovih in gabrovih panjevcov za prehod v visoke hrastove gozdove

Funkcija	Gospodarski gozd
Struktura	Homogeni, enodobni gozdovi, v katerih prevladujeta hrast in gaber, vendar z različno prisotnostjo drugih vrst s kratkimi obdobji pomlajevanja.
Zastopanost vrst	60% hrast, 20% gaber, 10% drugi listavci in 10% bor
Kvaliteta	Les za ogrevanje, posamezna drevesa – tehničen les
Individualne značilnosti	Varovalna funkcija na pobočjih nad vaško cesto
Smernice nege	Premena panjevcov v visoke gozdove z ukrepi nege in redčenjem. Redčenje panjevskih šopov in dajanje prednosti gradnu <i>Quercus petraea</i> . Če je dosežena dobra kakovost zrelih sestojev (ciljni premer 40 cm) hrasta (<i>Q. Petrea</i> / <i>Q. Cerris</i>), začnite z obnovo z zastorno sečnjo, da vertikalno strukturo različnih starosti. Odprite

	sklop nad mladjem hrasta. Na mestih, kjer se mladje ne pojavi, posadite bor.
--	--

3.2.3.2 Kratkoročni gojitveni cilj

Kratkoročni cilj določa, kakšna naj bo naslednja razvojna faza sestoja v posamezni negovalni enoti – gre za del gozda z enakimi ukrepi nege (običajno posamezna razvojna faza sestoja), meje med negovalnimi enotami so spremenljive.

Kratkoročni gojitveni cilj vsebuje razvojno fazo, na katero se nanašajo predvideni ukrepi, želeno razmerje mešanice, zelena kakovost lesne mase in ukrepe za doseganje ciljev.

V spodnji tabeli je prikazan primer kratkoročnega cilja za gozdove jelke, smreke, bukve v boljših rastiščih.

Tabela 5: Primer kratkoročnega cilja za gozdove jelke, smreke, bukve v boljših rastiščih

Faza / Struktura	Gošča v skupinah 30-40 m.
Zastopanost vrst	40% jelka, 20% smreka, 20% bukev, 20% javor
Kvaliteta	Gošča visoke kakovosti vseh prisotnih vrst
Smernice nege	Sproščanje izbrancev gorskega javorja. Odstranjevanje zaraščenih in nekvalitetnih dreves Odstranitev ostrih prehodov

Navajamo še primer kratkoročnega cilja za pomlajeni gozd hrasta in gabra za premeno.

Tabela 6: Primer kratkoročnega cilja za pomlajeni gozd hrasta in gabra za premeno

Faza	Mlajši letvenjak
Zastopanost vrst	60 % hrasta, 20 % gabra, 10 % drugih listavcev in 10 % bora
Kvaliteta	Stabilen gost mlad letvenjak
Smernice nege	Izbira vrst – odpiranje debel hrastov in gabra. Odstranjevanje poganjkov, zaraščenih in nekvalitetnih dreves

3.2.3.3 Proces priprave gozdnogojitvenega načrta

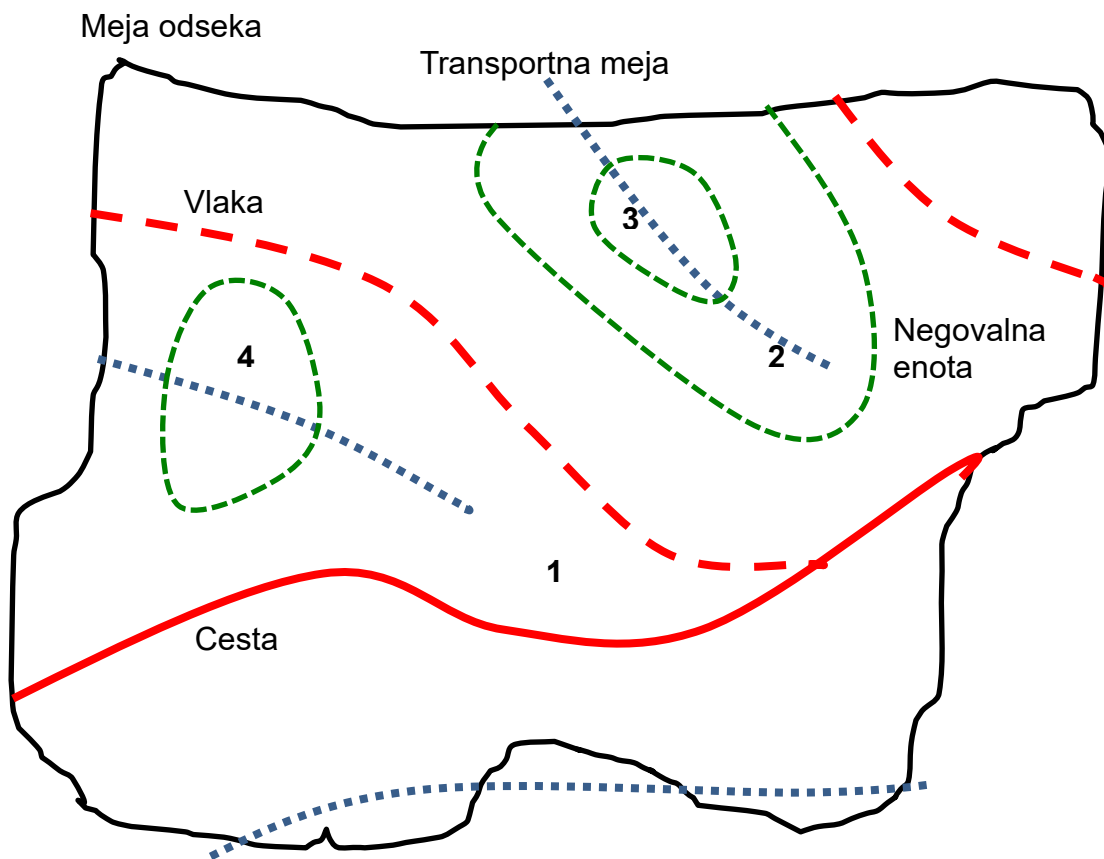
Postopek načrtovanja gojitve vključuje naslednje faze:

1. faza: zbiranje informacij in določil iz relevantnih načrtov (aktualni gozdnogospodarski načrt, gojitveni načrt, karte (sestoja)) in iz drugih virov (satelitski ali zračni posnetki).
2. faza: analiza stanja gozda, napovedovanje njegovega spontanega razvoja.
3. faza: postavljanje ciljev.

4. faza: identifikacija in kartiranje enot za načrtovanje gojenja in enot za nego.
5. faza: ukrepi načrtovanja.
6. faza: izvedba - odkazilo, posek.
7. faza: spremljanje uspeha, prilagajanje ciljev in ukrepov po potrebi.

Z gozdnogojitvenim načrtom se določi(jo) in izvede(jo) ukrep(i) na določenem odseku, posesti ali parceli. Glede na značilnosti sestoja ter cilje nege in gojenja lahko ukrep odstopa od ukrepov, ki jih predvideva program upravljanja / načrt za posamezno enoto, vendar je treba na ravni območja razlike izenačiti.

Na spodnji sliki je primer karte gozdnogojitvenega načrta, kjer je celoten odsek načrtovalna enota, številke pa označujejo negovalne enote: 1 - zrel sestoj, 2 - gošča, 3 - letvenjak, 4 - mladje za odpiranje.

Slika 38: Primer karte gozdnogojitvenega načrta.

4 GOZDNI POŽARI

V Sredozemlju predstavljajo požari pomemben okoljski dejavnik, ki je močno vplival na razvoj gozdov. So naravni pojav, a človek je že tradicionalno uporabljal ogenj za krčenje gozdov ter gospodarjenje s pašniki in travniki. Danes večino požarov zanetijo ljudje. Ker gozdni požari povzročajo veliko gospodarsko škodo zaradi zmanjšane proizvodne funkcije gozdov, stroškov gašenja, sanacije in obnove ter ogrožanja naselij, infrastrukture in človeških življenj, je cilj požare čim prej preprečiti in ustaviti. Požari negativno vplivajo tudi na ekološke in socialne funkcije gozdov (rekreacija, estetska funkcija, življenjski prostori živali). Po požaru se poveča nevarnost erozije, hranila se izpirajo iz tal.

Ločimo štiri vrste gozdnih požarov:

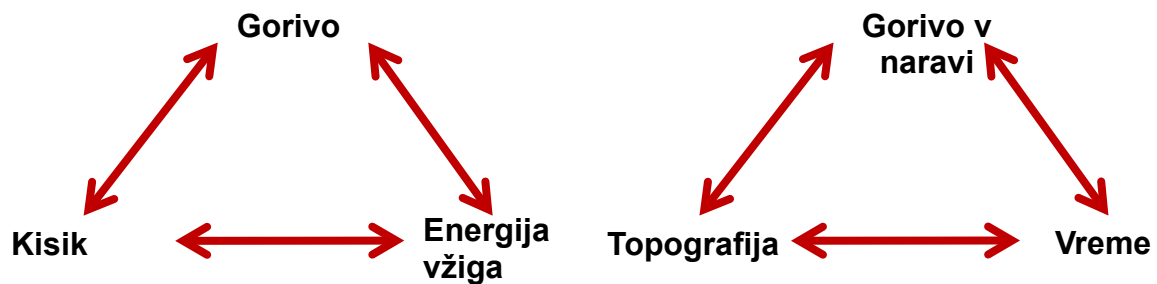
- **Podtalni:** gorijo podzemni deli rastlin in material v tleh (npr. humus, korenine, šota)
- **Talni:** gori pritalno rastje, grmovnice in humusni sloj
- **Debelni:** gorijo debla, krošnje pa ne. Vmesna oblika med talnim in vršnim. Lahko gori samo eno deblo zaradi udara strele.
- **Vršni oz. kompleksni:** gori ves sesto, od tal do krošenj. Vedno v kombinaciji s talnim požarom.

Območja Slovenije, ki imajo najvišjo stopnjo požarne ogroženosti so Primorska, Kras, gorenjski predalpski svet in koroški gozdovi. Na Primorskem se požari pogosto pojavljajo ob železniških progah v najsušnejših delih leta (februar, marec, julij, avgust). Gori borov gozd in nizko grmičevje. Požari v ostalih delih Slovenije so manj pogosti, a se bo njihovo število v prihodnosti zaradi vpliva podnebnih sprememb – vse bolj ekstremne suše - najverjetneje povečevalo.

Sredozemske vrste so se zaradi pogostih požarov nanje prilagodile. Nekatera drevesa imajo debelo lubje, ki jih ščiti pred poškodbami zaradi nizkih požarov (npr. bor). V primeru velikega požara propadejo, vendar lahko kmalu spet zasedejo prostor. Ločimo dve glavni vrsti prilagajanja:

- **Vegetativna regeneracija:** V tleh so speči brsti, ki v požaru ne propadejo. Na ta način drevesa in grmovnice hitro poženejo in izkoristijo že razvit koreninski sistem. Takšne vrste so listopadna drevesa z dobro sposobnostjo kalitve iz štor (npr. črni jesen, hrast črn, črni gaber).
- **Nasemenjevanje:** vrste, ki ne poženejo iz štor, na primer borovci, zavzamejo prostor z nasemenitvijo. Nekatere vrste še so posebej prilagojene požarom - v zemlji in v storžkih so semena, ki se aktivirajo zaradi toplote ognja (*Pinus brutia*, *Pinus halepensis*). Drugi (*Pinus nigra*, *Pinus sylvestris*) so odvisni od lahkih semen iz nepoškodovanih krošenj ali sosednjih nepoškodovanih/neogorelih sestojev.

Slika 1.: Dejavniki, ki vplivajo na požar

Ogenj potrebuje tri dejavnike: gorivo, kisik in vročino oz energijo vžiga. Če to apliciramo na gozdne požare, najbolj na njihov pojav vplivajo vreme (suho, visoke temperature), prisotnost goriva (suha biomasa) in topografija (gibanje zraka).

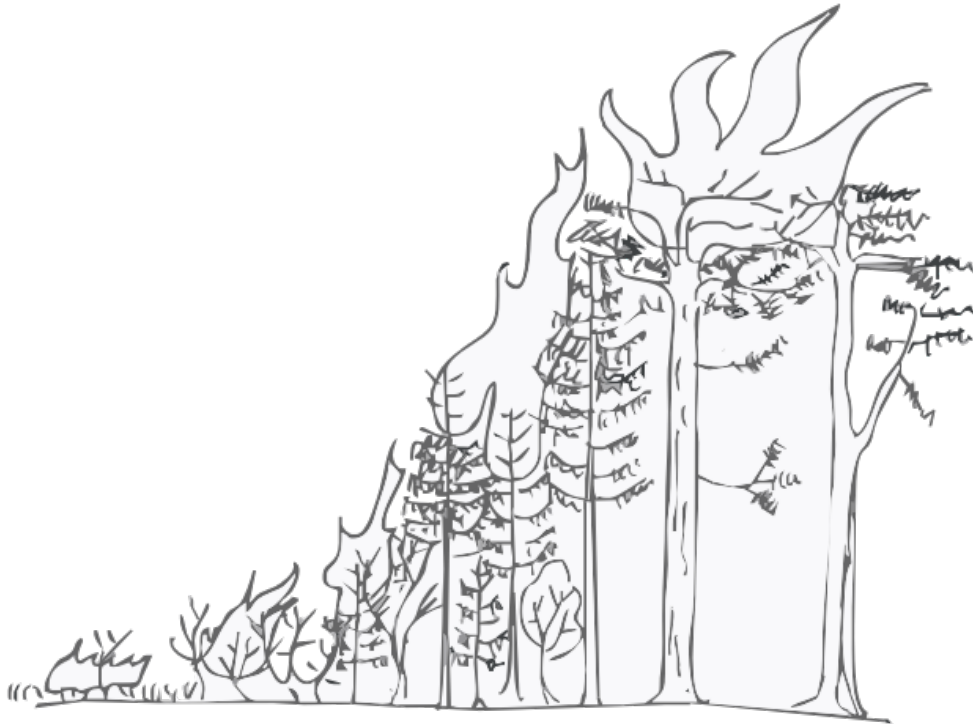
Dejavniki, ki vplivajo na nevarnost požara za gozdove, so:

- Sušna obdobja
- Visoke temperature
- Veter, ki suši zemljo in pospešuje širjenje ognja
- Izpostavljenost: najbolj ogrožena so južna pobočja
- Naklon: večji naklon poveča tveganje
- Prst: na plitvi zemlji, ki se hitreje suši, se nevarnost poveča

Velik vpliv na ogroženost imajo tudi dejavniki znotraj sestoja:

- Vrste dreves: iglavci so bolj dovzetni za požar kot listavci
- Struktura sestoja: bolj ogroženi so nizki gozdovi (panjevski gozdovi, gošče, grmovnice in mladike). Bolj ogroženi so tako večdobni kot večplastni gozdovi, v katerih se požar s tal lahko razširi na krošnje po drevesih različnih višin. Enodobni sestoji so manj ogroženi.
- Struktura krošnje: v redkih sestojih, kjer svetloba sega do tal, se zemlja hitreje suši in je zračna vlaga nižja, kar poveča možnost požara.
- Naravnost oziroma spremenljivost: ekološko bolj stabilni in s tem manj ogroženi so bolj naravni sestoji. Degradirani gozdovi, zaraščene površine in nasadi (predvsem monokulture borovcev) so zelo ogroženi.
- Količina gorljivega materiala: ostanki sečnje, visoka talna plast, debela plast odmrle biomase povečujejo nevarnost požara.

Slika 2.: Prehod iz nizkega na močan požar zaradi strukture stojala

4.1 Preventivni ukrepi

Na požarno ogroženih območjih je pomembno, da z gojitvenimi ukrepi oblikujemo čim bolj odporne sestoje. To so enodobni visoki gozdovi z gostim sklopom krošenj. V ogroženih gozdovih moramo čim bolj zmanjšati količino gorljivega materiala. Odstranjujemo ostanke od sečenj in odmrlo biomaso. Zelo koristno je tudi odstranjevanje talne plasti, za kar lahko uporabimo tudi pašo. Vendar moramo paziti, da ne poškodujemo podmladka tam, kjer je le-to potrebno.

Požarno nevarnost bistveno zmanjšamo z vzdrževanjem travnikov in pašnikov, tako preprečimo velike količine suhe trave in zaraščanje. V pošteveh pride tudi pašnja ali čiščenje površin za potrebe koriščenja / pridobivanja biomase.

Preventivni ukrepi vključujejo izgradnjo in vzdrževanje protipožarne infrastrukture. To so preseki (namenski travniki in pašniki), zidovi (Sredozemlje) in ceste. Preseki in zidovi lahko preprečijo širjenje nizkih požarov, ceste in preseki pa so nujni za hiter dostop za namene gašenja požara. Poleg tega so pomembni tudi viri oskrbe z vodo za gašenje požarov ter mesta, kjer je možno vodo zajeti s helikopterji in letali (jezera).

Preventivni ukrepi imajo prednost na območjih, kjer lahko požari ogrožajo ljudi (v bližini naselij) in pomembno / kritično infrastrukturo.

4.2 V času požarne ogroženosti

V času visoke požarne ogroženosti (daljša sušna obdobja) je treba javnost seznaniti z ogroženostjo, zato so izdane prepovedi nekaterih dejavnosti v naravi (kurjenje travnikov, kurjenje ognja, pikniki). Vzrok večine požarov je človeška malomarnost.

V času ogroženosti je treba spremljati stanje v gozdu. Uporablja se nadzorno službo, video kamere in zračno izvidništvo. O požarih naj poročajo tudi gozdarji, lastniki gozdov in drugi.

Ogenj je najlažje pogasiti, preden se razširi. Takrat je nujna hitra intervencija usposobljenih ekip z osnovno opremo za gašenje požarov (nahrbtniki za vodo z razpršilcem, lopate in gasilske metle, sekire, motorne žage). Takšne ekipe se lahko oblikujejo lokalno v okviru Zavoda za gozdove ter s strani gozdnih izvajalcev in/ali prostovoljnih gasilskih društev ob podpori centrov za zaščito in reševanje.

5 LITERATURA

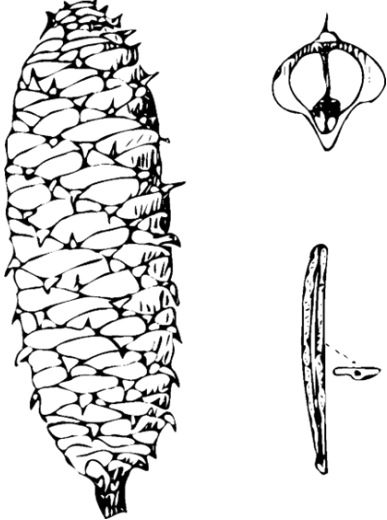
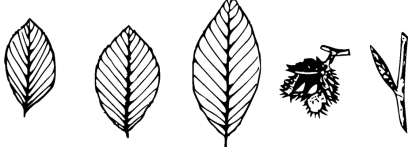
- Brus, R. 2008. Dendrologija za gozdarje. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.
- Diaci, J. 2006. Gojenje gozdov. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.
- Diaci, J. 2021. Gozdna ekologija in nega. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.
- Gozd-les.com. 2022. Slovenski gozdovi – drevesa. Dostopno prek: <https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/drevesa/>
- Leibundgut, H. 1982. Die Aufforstung. Paul Haupt, Bern, Stuttgart.
- Mayer, H. 1984. Waldbau auf soziologisch-ökologischer Grundlage. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, New York.
- Medved, M. et al. 2011. Gospodarjenje z gozdom za lastnike gozdov. Založba Kmečki glas.
- Mlinšek, D. 1968. Slobodna tehnika gajenja šuma na osnovunege. Beograd, Jugoslavenski poljoprivredno – šumarski centar.
- Stojanović, L., Krstić, M., 2000. Gajenje šuma III. Šumarski fakultet u Beogradu
- Zavod za gozdove Slovenije. Hudič je, če je ogenj gospodar. Dostopno prek: http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/zgibanke/Pozari_korigirano.pdf
- Zavod za gozdove Slovenije. 2019. Gozdarski slovar za lastnike gozdov.
- Zavod za gozdove Slovenije. Nega gozda: danes za jutri. Dostopno prek: [https://skp.si/wp-content/uploads/2015/06/Brosura_ZGS - Nega gozda.pdf](https://skp.si/wp-content/uploads/2015/06/Brosura_ZGS_-_Nega_gozda.pdf)

6 PRILOGE

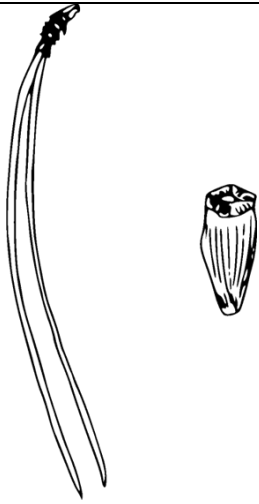
6.1 Priloga 1: Ekološke in gojitvene značilnosti izbranih drevesnih vrst

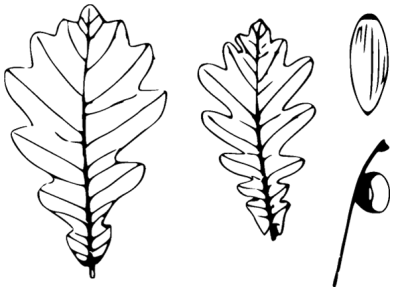
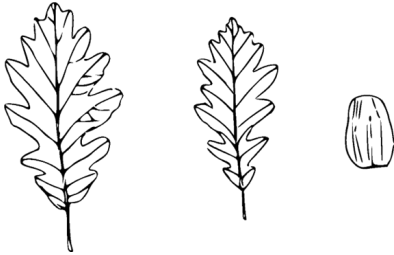
Drevesna vrsta	Slika	Ekološke in gojitvene značilnosti
Smreka – <i>Picea abies</i>		Smreka je gorska vrsta, naravno zraste med 900 in 1700 metri nadmorske višine. Zaradi visokih donosov, uporabnosti in fleksibilnosti lesa je bila v Srednji Evropi v preteklosti razširjena na velikem območju zunaj naravnega habitata, vendar danes veliko teh gozdov propada. V gorskih in hladnih predelih je smreka vrsta delne sence, medtem ko v nižinah in v toplejših krajih dobro prenaša senco. V starosti potrebuje malo več svetlobe, vendar je dovolj, da na vrh pade neposredna svetloba. Smreka ljubi sveže zračne prsti. Še posebej pri pomlajevanju je pomembno, da ima dostop do vlage v tleh. Glede hranil ni zahtevna, prenaša tudi kislota. Težava so lahko stisnjena tla, na katerih razvije plitve korenine, kar poveča tveganje za vetrolome in vstop glivic v primeru poškodb. V rastni sezoni (maj - avgust) zahteva večje količine padavin. Suša zmanjša njeno odpornost, kar lahko povzroči velike poškodbe zaradi napadov hroščev. Ogroža jo tudi močan sneg v nižjih habitatih, veter in onesnaženost zraka. Njeno gospodarsko vrednost na nekdanjih kmetijskih območjih, zlasti v monokulturah, lahko zmanjša rdeča trohnoba. V čistih sestojih se upočasni razgradnja, nastane surovi humus in tla se zakisajo. Zaradi vseh dejavnikov tveganja, razen v naravnih visokogorskih habitatih, kjer ustvarja čiste sestoje, je smreko smiselno gojiti kot del mešanih sestojev. Pojavi se lahko tudi kot pionirska vrsta, zlasti na zapuščenih planinskih pašnikih. Če smreko sadimo, naj bo njena gostota okoli 2000-4000 osebkov na hektar. Jakost redčenja naj bo v mladosti velika, kasneje pa nižja. V zadnji tretjini proizvodnje dobe

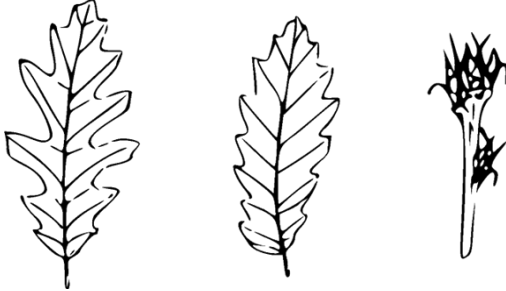
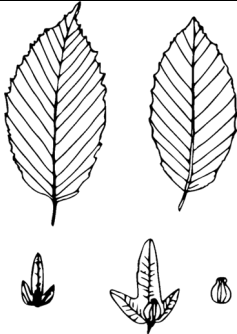
		končamo z izbiralnim redčenjem, saj se smreka nanj ne more več odzivati s povečevanjem krošnje. Tako imamo na koncu okoli 400 izbrancev na hektar. Razširjenost smreke je bila prvotno omejena na višja območja. Sestoji so se dobro prilagodili ostrim podnebjem, za posamezna drevesa pa so značilne stožčaste ozke krošnje, ki običajno segajo do tal. Čisti smrekovi sestoji se pojavljajo tudi na nižjih nadmorskih višinah (do 800 m) v hladnejših legah, predvsem na severnih in severovzhodnih legah. Poleg tega smreka pogosto predstavlja pionirsko vrsto na področjih, ki so jih prizadeli požari, in na pašnikih. Smrekovi gozdovi na nižjih nadmorskih višinah običajno predstavljajo zgodnjo fazo v naravni sukcesiji. Smreka bo še naprej kolonizirala travišča, dokler bodo na voljo. Dolgoročno pa bodo smreko vsaj deloma nadomestile bolj sencostržne vrste, kot sta bukev in jelka. Smreka ostaja prevladujoča na nižjih območjih le v hladnejših legah, v manjši meri pa je bilo pogozdovanje izvedeno na nekaterih površinah s sadikami smreke, kar je ustvarilo enodobne gozdove. V višjih in visokogorskih regijah bo smreka na splošno še naprej prevladujoča vrsta. Morebiti mešane drevesne vrste, kot so beli in črni bor, jerebika, gorski javor, so manj konkurenčne. Ker so listavci še posebej ogroženi, jim je treba dati prednost, da se izboljša fizična in ekološka stabilnost sestojev.
--	--	--

Jelka – <i>Abies alba</i>		Jelka je za smreko in bukvijo tretja najpomembnejša drevesna vrsta v naših gozdovih. Predstavlja dobrih 9 % lesne zaloge slovenskih gozdov. Jelka spada med najbolj donosne drevesne vrste, pogosto dosega večje donose od smreke, čeprav je njen les nekoliko manj cenjen. Je ključen sestavni del dinarskih gozdov jelke, smreke in bukve, predvsem je nepogrešljiva v prebiralnih gozdovih. Raste skoraj po vsej Sloveniji na nadmorski višini od 800 do 1.500 m. Na nekaterih področjih se spusti tudi nižje. Jelka dobro prenaša senco, posamezna drevesa lahko v senci počakajo več kot 150 let, hkrati pa ostanejo vitalna. To lastnost omogoča povezava med posameznimi drevesi preko koreninskega sistema. Zato se zlahka pomlajuje pod krošnjami drugih dreves. Kar zadeva zemljo, ni izbirčna in razvija močne korenine tudi na revnejših tleh, kjer pa je vlaga v tleh nujna. Suša je zanjo omejevalni dejavnik, rada ima veliko padavin in vlage v zraku. Občutljiva je na zmrzal. Jelka uspeva v raznodobnih mešanih sestojih, posamično ali v skupinah, ne prenaša pa grobega gospodarjenja na velikih površinah.
Bukev – <i>Fagus sylvatica</i>		Bukev je ena najpomembnejših evropskih drevesnih vrst. Bukev (<i>Fagus sylvatica</i>) je tudi ena izmed najbolj razširjenih drevesnih vrst v naših gozdovih. Zagotavlja kakovostna drva, omogoča pa tudi gojenje visokokakovostnega lesa za furnir, parket in pohištvo. Gre za gorsko vrsto, ki raste med 700 in 1800 m. Potrebuje dovolj vlažno podnebje z najmanj 600 mm padavin na leto. Občutljiva je tako na nizke zimske temperature kot tudi na jesenske in spomladanske zmrzali, zato mladje dobro uspeva pod krošnjami. Bukovo lubje je občutljivo na sončne opekline, zato je pri odpiranju sestojev potrebna previdnost.

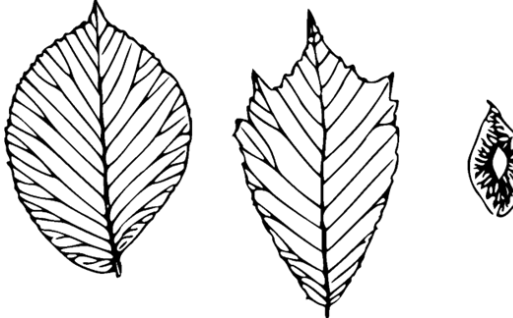
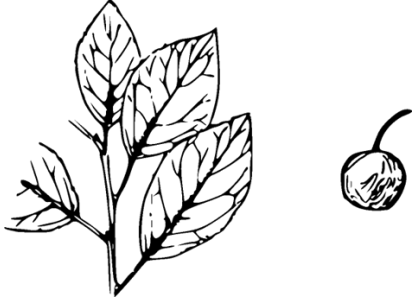
		Raste na različnih vrstah tal, apnena podlaga ji najbolj ustreza. Izogiba se peščeni zemlji in poplavnim ravnici. Je ena najbolj sencozažnih vrst. Naravno pogosto tvori enomerne sestoje, kjer se pomlajuje skoraj samo bukev. Pomlajevanje ni težavno, na kakovost podmladka pa pomembno vpliva svetloba in pozebe. Pri polni svetlobi se vilasto razraste, če je predolgo pod zastorom, pa razvije bolj grmičasto obliko. V večjih vrzelih ji pozebe uničijo terminalne poganjke. Zato je najbolje, če pomlajevanje začnemo pod rahlo presvetljenim sklepom krošenj, kasneje pa oblikujemo vrzeli. Ker na vrednost bukovega lesa bistveno vplivajo grče, je nujna dovolj velika gostota mladja in gošče, da se osebki čistijo vej. Zato v začetku rahljanje ne sme biti premočno, ohranjamo pa tudi spodnjo, polnilno plast. V letvenjaku začnemo z močnejšimi redčenji, ki jih ohranjamo skozi celoten razvoj sestoja, tako da imamo na koncu okoli 80-100 izbrancev na ha z velikimi, dobro razvitimi krošnjami. Takšni osebki hitreje dosežejo želene dimenzije in tako zmanjšamo možnosti za pojav rdečega srca, ki zmanjša vrednost lesa. Pogosti so bukovi sestoji, ki v mladosti niso bili negovani. V njih so drevesa ponavadi skupinsko razporejena in slabše oblikovana. Če gre za drogovnjake, v njih vpeljemo močnejše izbiralno redčenje, vendar lahko ohranjamo skupinski razpored. V debeljakah posegamo bolj previdno, vladajoče osebke ohranjamo, redčimo pa skupinsko. Pri mladih panjevskih sestojih bukve lahko prehod v visoki gozd dosežemo s selektivnim redčenjem, pri starih panjevskih sestojih in listnikih pa je najbolje, da s pomlajevanjem začnemo v skupinah s postopno ali zastorno sečnjo.
--	--	--

Bori – <i>Pinus</i> spp. (črni bor – <i>Pinus nigra</i>, rdeči bor – <i>Pinus silvestris</i>, rušje – <i>Pinus mugo</i>)		Bori so izrazito svetloljubne drevesne vrste. Kar zadeva rastišča, so zelo skromni in lahko rastejo skoraj povsod. Zato predstavljajo pionirske vrste od morja do gozdne meje in se uporabljajo za pogozdovanje, zlasti v Sredozemlju. Črni bor porašča najbolj ekstremna rastišča na strmih prisojnih pobočjih, pa tudi degradirana rastišča v Sredozemlju. S svojimi iglicami tam popravlja tla. Občutljiv pa je na snegolome. V večini borovih gozdov je ogenj naravni ekološki dejavnik, ki omogoča naravno pomlajevanje bora. Monokulture borov so zelo dovzetne za požare. Zaradi svetloljubnosti moramo borove sestoje obnavljati na večjih površinah. V letvenjaku začnemo z intenzivnim redčenjem, saj mora imeti dovolj prostora za krošnjo, da ohrani vitalnost. Kasneje jakost redčenja upada. Že pri 15 cm premera izberemo 200-250 končnih izbrancev, ki naj obdržijo krošnjo na vsaj četrtini višine. Če želimo pridobiti les visoke kakovosti, moramo bor v letvenjaku obvejevati, saj se naravno ne čisti vej.
Hrasti :		Različne vrste hrastov se med seboj razlikujejo po ekoloških lastnostih, v marsičem pa so si tudi podobni. Hrastov furnir in tudi žagovci lahko dosegajo visoke cene, vendar le, če je les kakovosten (enakomerne branike, čim manj grč). So svetloljubni, le v zgodnji mladosti prenesejo nekaj zastrtosti. Dolgo ohranjajo sposobnost odzivanja na ukrepe. V mladosti morajo biti hrastovi sestoji gosti (20 000 osebkov na hektar), da se drevesa čistijo vej. Pravočasno moramo izločati nekakovostne osebke in predrastke. Kasneje je nega odvisna od ciljev. Za hitrejšo proizvodnjo žagovcev (obhodnja okoli 120 let) sestoje močno izbiralno redčimo. Za furnir je bolj primerno šibkejše redčenje, zato traja dlje, da drevesa dosežejo primerne dimenzije (tudi nad 200 let). Pri gojenju hrasta za kakovosten les je

Dob – <i>Quercus robur</i>		pomembna spodnja, polnilna plast sestoji (npr. bukev, gaber), ki senči debla in s tem preprečuje nastajanje novih poganjkov na deblih. Hrastove sestoje se največkrat obnavlja zastorno na velikih površinah, z 2-3 sečnjami v 2-6 letih. Pri tem je pomembno, da izkoristimo semenska leta (na 5-6 let). Pri velikopovršinskem gospodarjenju lahko pride do težav pri naravni obnovi (preobilna zeliščna plast, živali, suša...), umetna obnova pa je povezana z velikimi stroški. Možna je tudi obnova na majhnih površinah, ki se postopoma širijo, vendar je pri tem kakovost lahko zmanjšana zaradi heliotropične rasti (rast proti soncu). Les doba dosega najvišje cene. Uspeva na območjih z visoko podtalnico (ob rekah), dobro prenaša sušo, občutljiv pa je na pozebe. Graden uspeva na nekoliko bolj suhih tleh kot dob (gričevja), bolj pa je občutljiv na zimski mraz. Kakovost lesa je primerljiva z dobom.
Graden – <i>Quercus petraea</i>		

Cer – Quercus cerris		Cer uspeva na območjih s toplimi poletji in dovolj padavinami, najbolj konkurenčen pa je na revnih, kislih, peščenih tleh (dobro raste na glinenih tleh) ter na kraških rastiščih z veliko padavinami. Ima široko ekološko amplitudo in je manj občutljiv na mraz kot graden, zato je lahko tudi pionir na revnih in suhih tleh. Raste hitro. Njegov les je manj cenjen, vendar je uporaben v gradbeništvu, mizarstvu, pa tudi furnir je možno pridelati.
Beli ali navadni gaber – Carpinus betulus		Je vrsta nižin in gričevja, v južni Evropi raste na bolj senčnih legah. Prenaša poplavna tla, pa tudi zmerno sušo. Senco prenaša skoraj tako dobro kot bukev in ne dosega velikih dimenzij, zato je uporaben v polnilni plasti, npr. pri gojenju hrasta. Poleg tega s svojimi listi izboljšuje tla. Ima močno sposobnost odganjanja iz panja. Njegov les je trd in gost, uporablja pa se za posebne izdelke, npr. ročaje orodja in kuhinjske deske.
Črni gaber – Ostrya carpinifolia		Črni gaber ima rad svetlobo, potrebuje veliko toplote in slabo prenaša mraz. Uspevata lahko na zelo revnih, plitvih, suhih tleh in prenašata sušo. Dobro odganja iz panja. Les se najpogosteje uporablja za drva.

Mali jesen – <i>Fraxinus ornus</i>		To je pomembna vrsta submediteranskih gozdov puhastega hrasta in črnega gabra. Potrebuje veliko toplote in svetlobe (le v mladosti prenese nekaj sence), prenaša pa sušo in plitva, revna tla. Dobro odganja iz panja.
Veliki jesen – <i>Fraxinus excelsior</i>		Veliki jesen uspeva od nižin do gorskega pasu, pogosto ga najdemo na dobrih rastiščih skupaj z gorskim javorjem. Potrebuje veliko vlage, le na apnencu nekoliko manj. V mladosti prenaša nekaj sence, od gošče naprej pa potrebuje več svetlobe, zato mora imeti prosto krošnjo. V mladosti je občutljiv na pozebe. Njegov les je izjemno elastičen in zaželen, zato lahko velik del lesa prodamo kot tehnični les. Hitro raste, v starosti pa se notranjost debla obarva, kar mu zmanjša vrednost, zato je primeren čas za posek okoli 70.-80. leta starosti.
Gorski javor – <i>Acer pseudoplatanus</i>		Gorski javor je najpogostejše primešan sestojem drugim vrst, predvsem gorskim gozdovom bukve. Potrebuje globoka, bogata, vlažna a sveža tla, občutljiv je na sušo, pa tudi na pozebe. V mladosti prenaša senco, kasneje pa potrebuje več svetlobe. Če ga želimo vzgajati, mu moramo torej dajati dovolj prostora. V mladosti raste v višino hitreje kot bukev, kasneje pa ga bukev lahko prehit. Njegov les lahko dosega visoke cene. Predvsem so zaželeni posebni strukture lesa, kot sta rebraš in ptičji javor, ki pa nastanejo naključno.

Gorski brest – <i>Ulmus glabra</i>		Gorski brest najdemo najpogosteje v mešanih sestojih drugih vrst. V Sloveniji je gorski brest razširjen povsod, razen v Istri in na Obali, kjer raste na nadmorskih višinah med 400 in 1200 m, redkeje tudi do 1500 m. Najpogostejši je v gorskem jelovem gozdu in gorskem ter predgorskem bukovem gozdu, pogosto v združbah z velikim jesenom in gorskim javorjem. Potrebuje globoko, bogato, vlažno in svežo zemljo in ni občutljiv na zimo, zmrzal in veter. Najbolje uspeva v vlažni zemlji, vendar ne prenaša poplav, dobro pa prenaša onesnažen mestni zrak. Senco prenaša bolje kot jesen in javor, hitro raste in tako kot jesen ga lahko posekamo ko je star približno 70-80 let. Les je visokokakovosten, svetlo rdečkaste barve in dosega podobne cene kot javor in jesen. Uporablja se za izdelavo furnirja, pa tudi za masivno pohištvo, notranjo opremo in gradnjo v vodi. V Evropi brest ogroža tako imenovana holandska bolezen bresta, vendar pa je gorski brest za to bolezen nekoliko manj dovzeten, kot sorodni poljski brest.
Divja češnja – <i>Prunus avium</i>		Divja češnja je drevo, ki v višino doseže od 15 do 20 metrov, zanj pa so značilni sadje in les najvišje kakovosti. Divja češnja raste v mešanih listnatih gozdovih od nižin do gorskega pasu, v Evropi pa je sadno drevo, ki rodi na najvišjih nadmorskih višinah. Uspeva po vsej Sloveniji. Pojavlja se posamezno ali v manjših skupinah v mešanih gozdovih, kjer je veliko drugih drevesnih vrst. Pogosta je v sredogorskih bukovih gozdovih in gozdovih gradna ter gabra. Raste do 1700 m visoko, vendar pa je nad 800 m redka. Dobro uspeva na toplih in sončnih rastiščih z bogatimi in svežimi tlemi. Suša ji ne ustreza. V mladosti prenaša senco, pozneje pa potrebuje dovolj svetlobe, sicer jo druga drevesa prehitijo. Če les gojimo v gozdu, je treba spodnje veje očistiti v letvi. Če se goji za sadje, mora biti celotna krošnja na soncu. Povečuje privlačnost gozda za čebele in ptice. Les je visokokakovosten in se uporablja kot furnir ali

		masiven les za vrhunsko pohištvo, glasbila. Kakovost plodov je odvisna od sorte. Divja češnja ima tudi številne zdravilne lastnosti.
Breza – <i>Betula pendula</i>		Breza je pionirska vrsta, ki ima pomembno vlogo pri obnovi po obsežnih naravnih motnjah (vetrolomi, požari) in na degradiranih rastiščih. Je svetloljubna, neobčutljiva na podnebje, uspeva tudi na najbolj revnih tleh. Les se uporablja za obrtne izdelke, zelo zaželen pa je za kurjenje v odprtih kaminih, saj ne meče isker.
Pravi kostanj – <i>Castanea sativa</i>		Pravi ali domači kostanj najdemo skoraj po vsej Sloveniji razen na Koroškem. Potrebuje blago in vlažno podnebje z veliko padavin in toplote. Raste do nadmorske višine 800m. Kostanj dobro uspeva na globokih, rahlih, zmerno vlažnih, humoznih in peščeno glinastih tleh. Potrebuje veliko kalija. Ustrezajo mu kislata tla. Potrebuje veliko toplote. Na toplih in vlažnih tleh dobro prenaša senco. Dobro odganja iz panja. Njegovi plodovi so pomembni za živali in tudi za ljudi. Les je podoben hrastu, vendar pa redko najdemo drevesa, ki niso poškodovana zaradi kostanjevega raka. Kostanjev les je trajen na suhem in v vodi, neodporen pa je na menjavanje vlažnosti. Uporablja se za izdelavo pohištva, sodov, za drogeve, za gradnjo ladij in mostov ter v rezbarstvu. Ker imata les in skorja do 10 % čreslovine, se uporablja za izdelavo tanina.

6.2 Priloga 2: Pregled zakonodaje, ki ureja področje gozdarstva v Republiki Sloveniji

POMEMBNO OPOZORILO: Zakonodaja in predpisi se neprestano spreminjajo, zato je potrebno vsakič preveriti njihovo veljavnost.

ZAKON O GOZDOVIH

Temeljni zakon na področju gozdarstva in upravljanja z gozdnim prostorom je Zakon o gozdovih) Uradni list RS, št. 30/93, 67/02, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 17/14, 24/15, in 77/16) ki narekuje sonaravno ter večnamensko gospodarjenje z gozdovi, usklajeno z načeli varstva okolja, ohranjanja biotske raznovrstnosti in varovanja naravnih vrednot. Predpisuje gospodarjenje, ki omogoča optimalno delovanje gozdov kot ekosistema in trajno uresničevanje vseh funkcij, ki so razdeljene v 3 skupine: ekološke, socialne in proizvodne.

Zakon opredeljuje osnovne pojme:

- gozd, posamično gozdno drevje zunaj ureditvenih območij naselij (2. člen);
- gozdni ekosistem, biotsko ravnovesje, funkcije gozdov (funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti, funkcija varovanja naravnih vrednot); območja, pomembna za ohranitev prosto živečih živali ter sonaravno gospodarjenje (3. člen);
- gozdovi s posebnim namenom so gozdovi, ki ima izjemno poudarjeno funkcijo varovanja naravnih vrednot in gozdovi, ki so zavarovani s predpisi s področja ohranjanja narave (možen poseben režim gospodarjenja (44. člen);
- lastnik lahko zahteva davčne olajšave in odškodnino, oziroma je na zahtevo lastnika razglasitelj dolžan odkupiti ta gozd (46. člen).

Zakon opredeljuje načrtovanje in način gospodarjenja:

- lastninska pravica je omejena na tak način, da je zagotovljena ekološka, socialna in proizvodna funkcija gozda (5. člen);
- podlaga za gospodarjenje z gozdovi so Nacionalni gozdni program in načrti za gospodarjenje z gozdovi (6.člen);
- načrtovanje za gospodarjenje z gozdovi je opredeljeno ne glede na lastništvo (Nacionalni program, GGN za GGO, GGN za GGE) ter vsebino načrtov (9. člen);
- GGN mora obvezno vključevati okoljska izhodišča po predpisih, ki urejajo varstvo okolja, usmeritve za gospodarjenje z naravnimi vrednotami in usmeritve za zagotavljanje drugih funkcij gozdov. V njem se določijo tudi potrebni ukrepi za ohranitev ugodnega stanja posebnih varstvenih območij, določenih po predpisih, ki urejajo ohranjanje narave (9. člen);
- ZGS k predlogu GGN za GGO pridobi mnenje ministrstva pristojnega za okolje, prostor in vode ter za ohranjanje narave. K GGN za GGE pa mnenje organizacije pristojne za varstvo narave (14. člen).

Zakon opredeljuje gospodarjenje z gozdovi:

- možnost krčitve gozda z dovoljenjem ZGS (21. člen) in prepovedan posek na golo (22. člen),
- prepovedana uporaba kemičnih sredstev v gozdu (31. člen), in paša (32. člen);

- V gozdovih s spremenjeno sestavo gozdnih življenjskih združb se postopno ponovno vzpostavlja njihova naravna sestava (36. člen);
- uporaba gozdnih cest v varovalnih gozdovih, gozdovih s posebnim namenom in na območjih pomembnih za ohranitev prosto živečih živali, je lahko določena s posebnim režimom uporabe (39. člen);
- omejuje vožnjo zunaj gozdnih cest in določa pogoje za vožnjo s kolesom v gozdnem prostoru (40. člen);
- predpisane kazni za: uporabo gozdnih cest v nasprotju z režimom, krčenje gozda brez dovoljenja ZGS in sečnjo na golo, razen če ni predvideno v gozdnogospodarskem načrtu, ogrožanje funkcij gozda; nabiranje živali, plodov, gob ali rastlin navkljub omejitvam in prepovedim; (1.200 -42.000€) (79. člen);
- predpisano financiranje gozdno okoljskih ukrepov v okviru upravljanja območij Natura 2000 (UREDBA Sveta z dne 20. septembra 2005) v okviru Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (48. člen) in proračuna RS;
- Opredeljuje predkupno pravico lokalne skupnosti oz države pri nakupu gozdov s posebnim namenom (47. člen).

NACIONALNI GOZDNI PROGRAM

Nekateri od ciljev Nacionalnega gozdnega programa (Uradni list RS, št.111/07) so ohranjanje biotske raznovrstnosti gozdov na vrstni, ekosistemski in genetski ravni (Poglavje 6.3.1.1.). Za to so oblikovane usmeritve:

1. Ekosistemska raven:

- Z gozdovi je potrebno gospodariti na sonaraven in trajnostni način (ohranja oziroma pospešuje se naravna vrstna sestava rastlin in živali).
- Pri obnavljanju sestojev s sadnjo je potrebno dajati prednost rastišču prilagojenim domačim vrstam (lokalnim proveniencam).
- S primernimi usmeritvami v okviru načrtov za gospodarjenje z gozdovi in s primernim gospodarjenjem je potrebno ohranjati ugodno ohranitveno stanje redkih in ranljivih habitatnih tipov gozdov, vključno s habitatnimi tipi in vrstami na območjih Natura 2000, pri tem pa ohranjati:
 - a) raznolikost gozdne strukture v različnih starostnih fazah,
 - b) ustrezno količino nežive gozdne mase (odmrlo drevje),
 - c) značilno sestavo biocenoze, brez tujerodnih vrst in gensko spremenjenih organizmov,
 - d) površino kvalifikacijskih habitatnih tipov,
- mrežo gozdnih rezervatov in jo primerno razširiti,
- izboljšati informiranje in razumevanje javnosti o pomenu biotske raznovrstnosti gozdov.

Kot indikator navaja površino zavarovanih gozdov in varovanih gozdov, gozdov v EPO, mirnih con; strukturo razvojnih faz, količina odmrlega drevja, število kvalifikacijskih vrst in površino evropsko pomembnih habitatnih tipov v ugodnem stanju ter št. vrst v območjih N2K v ugodnem stanju.

2. Vrstna raven:

Kjer so gozdovi habitatni ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, je treba skrbeti zlasti za ohranjanje:

- a) obsega primerne gozdnega habitata na območjih pojavljanja vrst;
- b) specifične strukture gozdov kot habitatov vrst z načrtovanjem negovalnih ukrepov v skladu z ekološkimi potrebami vrst;
- c) naravne sestave biocenoze, brez tujerodnih rastlinskih in živalskih vrst ali podvrst in biotehnološko spremenjenih organizmov;
- č) neonesnaženega zraka, vode in tal, v primeru onesnaževanja pa izboljševanje stanja;
- d) nefragmentiranih habitatov vrst oziroma povezovanja fragmentiranih delov habitatov vrst in odpravljati dejavnike, ki neugodno vplivajo na ugodno stanje vrst.

Indikatorji: površina zavarovanih gozdov, mirnih con; vrstna sestava, št. ogroženih gozdnih vrst, količina odmrlega drevja in delež površine s prevladujočimi vnesenimi DV.

3. Genska raven:

- Ohraniti in vzdrževati je treba migracijske koridorje za prehajanje prostoživečih živali med populacijami.
- Zagotoviti zadostno velikost ogroženih populacij, po potrebi tudi doselitev.

4. Indikatorji: št. evidentiranih migracijskih koridorjev.

Drug sklop so naravne vrednote v gozdu. Usmeritve: usmeritve za njihovo varovanje se vključi v GGN; ukrepe in nosilce izvedbe ukrepov za ohranjanje se določi s sodelovanjem pristojnih institucij s področja gozdarstva in ohranjanja narave; organizirati je potrebno učinkovit naravovarstveni nadzor; turistične programe, ki imajo vključene NV se oblikuje na način, da so le te dolgoročno obvarovane in imajo od tega koristi tudi domačini oz. lastniki gozdov.

PRAVILNIK O VARSTVU GOZDOV

Načrtovanje ukrepov, ki so posledica naravovarstvenih usmeritev, obravnava Pravilnik o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/09 in 31/16). S tem omogoča vključevanje ukrepov za ohranjanje ali izboljšanje stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov ter sooblikovanje načina gospodarjenja z gozdovi. Pravilnik opredeljuje:

- ekocelice, habitatno drevje, mirne cone, mokrišča, vodni viri, nahajališča ogroženih rastlinskih vrst, odmrli les, pasišča in zatočišča (2. člen);
- vzpostavljanje in vzdrževanje biotskega ravnovesja v gozdnem prostoru z ohranjanjem in vzpostavljanjem naravne sestave drevesnih vrst, uravnoteženega razmerja med razvojnimi fazami gozdov in uravnotežene debelinske strukture gozda in drugimi ukrepi (3. člen);
- načrtno puščanje odmrlega lesa (6. člen);
- območja, pomembna za ohranitev prostoživečih živali oziroma rastlin (7. člen).

Vsebine:

- načrtno puščanje odmrlega lesa zaradi ohranjanja biotskega ravnovesja (pri izbiri drevja za posek, izvajanju sečnje in spravila lesa) v povprečju vsaj 3 % odmrlega lesa glede na lesno zalogo v rastiščno gojitvenem razredu, odmrli les mora biti čim bolj enakomerno razporejen in obsegati vse debelinske razrede, zlasti pa debelinski razred nad 30 cm, spremljanje količine odmrlega lesa se spremlja v okviru podatkov o stanju in razvoju gozdov, ki so podlaga za

gozdnogospodarsko načrtovanje (predpisan je način spremljanja količine odmrlega lesa) (6. člen);

- ohranjanje in vzpostavljanje uravnoveženega razmerja med razvojnimi fazami gozdov in uravnovežene debelinske strukture gozda (v območjih gozdov, ki so pomembni kot življenjski prostor ogroženih vrst, določenih s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave, oziroma populacij vrst prostoživečih živali, s katerimi se načrtno upravlja, se struktura gozdov in razmerje med razvojnimi fazami gozdov v čim večji meri prilagajata ekološkim zahtevam teh vrst) (5. člen);
- ohranjanje in vzpostavljanje naravne sestave drevesnih vrst z naravnim pomlajevanjem avtohtonih drevesnih vrst (tudi obnova s sajenjem/setvijo, nega mlajših razvojnih faz sestojev, odstranjevanje tujerodnih vrst) (4. člen);
- določanje območij v gozdnogospodarskih načrtih gozdnogospodarskih enot za krepitev funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti in lovogospodarske funkcije v gozdnem prostoru, ki so pomembna za ohranitev prostoživečih živali oziroma rastlin (pasišča, grmišča, omejki, mirne cone, zimovališča in ekocelice, podrobneje določijo v gozdnogojitvenih načrtih), na nahajališčih ogroženih rastlinskih vrst prilagodi ekološkim zahtevam teh vrst na podlagi usmeritev v gozdnogospodarskih načrtih (7. člen);
- ukrepi za vzdrževanje in izboljšanje življenjskega okolja prostoživečih živali (osnovanje in vzdrževanje pasišč, grmišč, omejkov in gozdnega roba in vodnih virov, oblikovanje zatočišč z nego oziroma sečnjo, puščanje habitatnega drevja in odmrlega lesa, prepuščanje delov gozda naravnemu razvoju za oblikovanje zatočišč, sajenje sadik plodonosnega drevja, pomembnega za prehranjevanje prostoživečih živali) (8. člen);
- izvajanje del v času, na način in s pripomočki, ki najmanj ogrožajo gozdni ekosistem (pridobivanje lesa se v čim večji meri opravi zunaj vegetacijske dobe, v čim manjši meri se vznemirja prostoživeče živali, gozdne prometnice se ne gradijo preko nahajališč ogroženih rastlinskih vrst, mokrišč, mirnih con in zatočišč, razen v izjemnih primerih, gozdna mehanizacija se uporablja tako, da se gozdni ekosistem čim manj ogroža, uporabljajo se biološko razgradljiva maziva v odprtih mazalnih sistemih verižnih žag za posek na območjih s prvo stopnjo poudarjenosti hidrološke funkcije (10. člen);
- časovne in prostorske omejitve za izvajanje del (gnezda črne štorklje, ogroženih ujed sršenarja, planinskega orla, orla belorepca in ostalih vrst orlov -mali orel, kačar in mali klinkač, sove -kozača velika uharica in ostale vrste sov) (10. člen);
- časovne in prostorske omejitve za izvajanje del na območju aktivnih rastišč in zaščitnih con za divjega petelina, na območju prisotnosti rjavega medveda, volka, vidre, risa in divje mačke (10. člen).

PRAVILNIK O NAČRTIH ZA GOSPODARJENJE Z GOZDOVI IN UPRAVLJANJE Z DIVJADJO

Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Uradni list RS, št. 91/2010, 200/2020) definira sistem vključevanja naravovarstvenih vsebin v gozdnogospodarske načrte ter s tem gospodarjenje z gozdovi, ob upoštevanju številnih funkcij, med njimi tudi funkcijo varovanja naravnih vrednot in funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Funkcije so opisane v 22. členu:

- 1 Funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti zagotavlja življenjski prostor rastlinskim in živalskim življenjskim združbam, zlasti tistih, katerih življenjski cikel je pomembno povezan z gozdom ter ohranjanje biotske raznovrstnosti in naravno ravnovesje. Poudarjena je zlasti na:

- habitatih redkih ali ogroženih rastlinskih ali živalskih vrst;
- habitatih, pomembnih za obstoj in ohranitev populacij divjadi;
- habitatih in habitatnih tipih, ki se po predpisih varstva narave, ohranjajo v ugodnem stanju;
- gozdovih, ki imajo status posebnega varstvenega območja, potencialnega posebnega ohranitvenega območja ali ekološko pomembnega območja.

2 Funkcija varovanja naravnih vrednot zagotavlja varovanje redkih, dragocenih, znamenitih ali drugih vrednih naravnih pojavov. Poudarjeno funkcijo imajo gozdovi, ki imajo status naravne vrednote, območja pričakovanih naravnih vrednot, zavarovana območja in izjemna drevesa v gozdnem prostoru.

Funkcije gozdov se določijo oziroma prikažejo po gozdnofunkcijskih enotah, ki zajemajo gozd, druga gozdna zemljišča in tista negozdna zemljišča, ki so z gozdom ekološko oziroma funkcionalno povezana.

Funkcija se ovrednoti s tremi stopnjami poudarjenosti, in sicer:

1. stopnja: funkcija določa način gospodarjenja z gozdom;
2. stopnja: funkcija pomembno vpliva na način gospodarjenja z gozdom;
3. stopnja: funkcija le deloma vpliva na način gospodarjenja z gozdom (23. člen).

Vsebine:

- če GGE zajema posebna varstvena območja – območja Natura 2000, se vključijo cilji in ukrepi, potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov po predpisih in programih, ki urejajo ohranjanje narave. Cilji in ukrepi se po potrebi podrobneje določijo (47. člen);
- gospodarjenje s posamičnim gozdnim drevjem in skupinami gozdnega drevja zunaj naselij, ki se jih določi po krajinsko enovitih predelih (47. člen);
- vključevanje potrebnih ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (območja Natura 2000) (47. člen);
- presoja trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, ki zajema: razvoj površine gozda, zaraščanje in krčitve gozdov glede na vzroke, razvoj višine lesne zaloge ter debelinske in vrstne sestave, razvoj višine prirastka, spremembe v zgradbi gozdnih sestojev oziroma razvojnih faz, ohranjenost naravne drevesne sestave, uspešnost pomlajevanja;
- presoja ohranjanja biotske raznovrstnosti, zlasti v pogledu vplivov izvedenih ukrepov na stanje rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov ter habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju in tistih živalskih vrst ter njihovih habitatov, ki pomembno vplivajo na gozdni ekosistem;
- količino in strukturo odmrlega drevja;
- zdravstveno stanje gozdov.

Prostorski del gozdnogospodarskega načrta:

- območja gozdov, kjer se pričakuje oziroma so možni konflikti med različnimi funkcijami gozda (53. člen);
- pregled in zasnova gozdne infrastrukture ter drugih prostorskih ureditev v gozdnem prostoru (odprtost gozdov s prometnicami, prednostna območja za gradnjo gozdnih cest in gozdnih vlak (53. člen).

Obrazci E4 za posamezne odseke:

- usmeritve za zagotavljanje funkcij gozdov, s katerimi se določi način dela z gozdom in potrebni ukrepi za zagotavljanje posameznih funkcij gozda.

Postopek sprejema posameznega gozdnogospodarskega načrta:

- v primeru, da GGE zajema posebna varstvena območja – območja Natura 2000, se po določitvi osnutka GGN za GGE le tega pošlje ministrstvu, pristojnemu za ohranjanje narave ter v vednost na ministrstvu obvestilo o nameri za določitev GGN za GGE kot plana, neposredno povezanega ali potrebnega za varstvo območij Natura 2000 (61. in 63. člen);
- vlogi za sprejem GGN za GGE se priloži sklep ministra, pristojnega za ohranjanje narave, o potrditvi načrta za plan, potreben za ohranjanje ugodnega stanja habitatnih tipov in habitatov vrst na teh območjih (63. člen);
- postopek izdelave GGN GGE v primeru CPVO; ZGS izdela okoljsko poročilo v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo okolja. Okoljsko poročilo in gozdnogospodarski načrt GGE se obravnavata na strokovnem svetu ZGS, po določitvi osnutka gozdnogospodarskega načrta GGE pa posredujejo na ministrstvo, pristojno za okolje, v postopek pridobitve mnenja o ustreznosti okoljskega poročila (62. člen);
- Za izvajanje pravilnika izda ZGS v soglasju z ministrom priročnik za izdelavo načrtov za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (vsebuje šifrant, terenske obrazce, obrazce preglednic, navodila za sestavljanje zapisnikov, izdelavo kart, izdelavo in podrobnejšo vsebino prostorskih delov načrtov ter podrobnejše vrednotenje in kartiranje funkcij gozdov (91. člen).

PRAVILNIK O FINANCIRANJU IN SOFINANCIRANJU VLAGANJ V GOZDOVE

Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove (Uradni list RS, št. 71/2004, 95/2004; 37/2005, 87/2005, 73/2008, 63/2010) omogoča izvedbo ukrepov v gozdovih, ki se financirajo ali sofinancirajo iz sredstev proračuna RS in so namenjena tudi ohranjanju biotske raznovrstnosti in varovanju naravnih vrednot. Opredeljuje dela, ki predstavljajo lastniku finančno breme ter višino oziroma delež sofinanciranja del glede na poudarjeno stopnjo funkcije. Pomembni ukrepi, ki so posledica naravovarstvenih usmeritev, je vsebinsko vključenih v Prilogo 1.

Financiranje oziroma sofinanciranje (12. člen):

- postavitve gnezdnic;
- gozdnogojitvenih in varstvenih del, sanacije in obnove gozda;
- vzdrževanja življenjskega okolja prostoživečih živali (vzdrževanje grmišč, obrežnih pasov, omejkov, pasišč, ohranjanje in nega dela biotopa pomembnega za ohranjanje in razvoj ogroženih vrst, osnivanje pasišč v gozdu, načrtno puščanje mrtve mase);
- varstva premoženja pred zavarovanimi zvermi;
- obnova gozda na pogorišču in obnova po naravni ujmi, kalamitetah in epifitocijah poškodovanega gozda.

Predvideni ukrepi (12. člen):

- vzdrževanje grmišč, obrežnih pasov, omejkov, protivetrnih pasov in gozdnega roba;
- osnivanje in vzdrževanje pasišč in vodnih virov;
- sajenje sadik plodonosnega gozdnega drevja, pomembnega za prehranjevanje živali,
- postavljanje gnezdnic in njihovo vzdrževanje;

- ohranjanje in nega dela biotopa za ogrožene vrste: vzdrževanje biotopa z sečnjo, negovalna dela, prepuščanje gozda naravnemu razvoju;
- načrtno puščanje biomase v gozdu – še stoječe odmrlo in odmirajoče drevje, že podrti drevesje (prizna se največ 10 m³/ha, priznana vrednost na panju 25 €/m³).

Za ukrepe v okviru Natura 2000 se štejejo aktivnosti, določene v prejšnjem členu, ki se izvajajo za izboljšanje oziroma ohranjanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov v gozdovih na območjih Natura 2000 (12.a člen).

ZAKON O GOSPODARJENJU Z GOZDOVI V LASTI RS

Zakon o gospodarjenju z gozdovi v lasti RS (Uradni list RS, št. 9/16) določa način gospodarjenja z gozdovi v lasti Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: državni gozd) za doseganje gospodarskih in razvojnih ciljev ter ciljev javnega interesa pri gospodarjenju z državnimi gozdovi.

Ta zakon ureja načela in cilje gospodarjenja z državnimi gozdovi, družbo Slovenski državni gozdovi (v nadaljnjem besedilu: družba), postopke, način in omejitve pri razpolaganju z državnimi gozdovi, način pridobivanja gozdov, način upravljanja državnih gozdov in letno nadomestilo, preglednost poslovanja, proračunski sklad za gozdove, zbiranje in uporabo podatkov, pravico občin do dela letnega nadomestila in druga vprašanja, povezana z gospodarjenjem z državnimi gozdovi.

KRATEK PREGLED NARAVOVARSTVENE ZAKONODAJE ZA PODROČJE GOZDARSTVA

ZAKON O OHRANJANJU NARAVE

Temeljni zakon na področju ohranjanja narave opredeljuje vključevanje naravovarstvenih vsebin v vse segmente družbe (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 46/14 in 31/18).

Vsebine:

- Politike, programi, strategije in načrti razvoja na posameznih področjih, ki lahko prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti, morajo na svojih področjih izkazovati in zagotavljati izvajanje ukrepov, s katerimi prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti (5. člen).
- Ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot se vključujejo v urejanje prostora, rabo in izkoriščanje naravnih dobrin (6. člen).
- Fizične in pravne osebe morajo prispevati k ohranjanju biotske raznovrstnosti in varovanju naravnih vrednot. Država, lokalne skupnosti in druge osebe javnega prava so pri izvajanju nalog iz svojih pristojnosti dolžne upoštevati načela, cilje in ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot ter pri tem medsebojno sodelovati (7. člen).
- Ohranjanje posebnih varstvenih območij (območij Natura 2000) se zagotavlja z ukrepi po drugih predpisih, ki lahko prispevajo k njihovi ohranitvi. Sem se uvrščajo tudi načrti trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin. Ukrepi se določijo s posebnim programom upravljanja, ki ga sprejme vlada v skladu s petim odstavkom 94. člena tega zakona (33. člen).
- Zaradi ohranitve ugodnega stanja in preprečitve slabšanja ugodnega stanja ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov je treba na posebnih varstvenih območjih in potencialnih posebnih ohranitvenih območjih izvesti presojo

sprejemljivosti planov, programov, načrtov, prostorskih ali drugih aktov (v nadaljnjem besedilu: planov) in presojo sprejemljivosti posegov v naravo. Presoja sprejemljivosti planov se izvaja skladno s 101., 101. a, 101. b in 101. c členom tega zakona, Presoja sprejemljivosti posegov v naravo pa skladno s 101.d, 101.e, 101.f, 104.a in 105.a členom. Ne glede na določbe prejšnjih dveh odstavkov presoja sprejemljivosti planov ali posegov v naravo ni potrebna, če je v predpisu, izdanem na podlagi prejšnjega člena tako določeno. Izjema se lahko nanaša na vrsto ali obseg posega v naravo, v povezavi z delom posebnega varstvenega območja ali potencialnega posebnega ohranitvenega območja (33. a člen).

- V postopkih načrtovanja rabe ali izkoriščanja naravnih dobrin in urejanja prostora mora pristojni državni ali lokalni organ izbrati tisto odločitev, ki ob približno enakih učinkih izpolnjuje merilo najmanjšega možnega poseganja v naravo in v primeru obstoja alternativnih tehničnih možnosti za izvedbo posega ne okrne narave (96. člen).

Vloga naravovarstvenih smernic (97. člen):

- Državni in lokalni organi ter druge osebe javnega prava, pristojne za pripravo prostorskih aktov in drugih aktov rabe naravnih dobrin, morajo v postopku priprave teh aktov pridobiti naravovarstvene smernice.
- Naravovarstvene smernice so strokovno gradivo, s katerim se za območje, ki ima na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status, opredelijo usmeritve, izhodišča in pogoji za varstvo naravnih vrednot in zavarovanih območij ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. K načrtom rabe naravnih dobrin navedejo tudi usmeritve, izhodišča oziroma pogoji za trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti.
- Če se ob pripravi naravovarstvenih smernic k predlogom aktov iz prvega odstavka tega člena ugotovi, da bodo v te akte poleg območij s posebnim statusom iz prejšnjega odstavka vključena tudi območja, na katera se nanašajo sprejeti programi s področja ohranjanja narave, oziroma območja, za katera je predpis za pridobitev posebnega statusa že v postopku sprejemanja, se lahko strokovno gradivo izdelava tudi za takšna območja, pri čemer pa se po tem, ko so naravovarstvene smernice izdelane, takšno strokovno gradivo šteje samo kot neobvezno strokovno priporočilo pripravljavcem takšnih aktov.
- Naravovarstvene smernice izdelava organizacija, pristojna za ohranjanje narave, ko od osebe iz prvega odstavka tega člena oziroma osebe, ki je pooblaščen za pripravo akta, prejme zahtevo za njihovo pripravo. Pripravi jih v roku 30 dni, razen če strokovna priprava zaradi obsežnosti preverjanja, ki so potrebna za izdelavo naravovarstvenih smernic, ni možna v predpisanem roku, vendar najkasneje v roku 60 dni, o čemer obvesti osebe iz prvega odstavka tega člena.
- V postopku sprejemanja aktov je potrebno pridobiti mnenje o sprejemljivosti prostorske ureditve z vidika varstva narave (v nadaljnjem besedilu: naravovarstveno mnenje). Brez naravovarstvenega mnenja ni mogoče sprejeti akta. Naravovarstveno mnenje izda organizacija, pristojna za ohranjanje narave, ko prejme zahtevo osebe. Zahtevi mora biti priložen predlog tega akta ter ustrezna obrazložitev, kako je pripravljavec ob pripravi akta upošteval naravovarstvene smernice.
- Organizacija, mora izdati naravovarstveno mnenje najpozneje v 30 dneh po prejemu zahteve iz prejšnjega odstavka. V primeru njenega molka se šteje, da na predvideno prostorsko ureditev nima pripomb.

Vsebina naravovarstvenih smernic (98. člen):

- Naravovarstvene smernice sestavljajo splošni in posebni del ter kartografska priloga.
- Splošni del vsebuje naravovarstvene smernice za pregled ekološko pomembnih območij in posebnih varstvenih območij ter prikaz in oceno stanja na teh območjih z njihovimi značilnostmi; pregled območij, kjer se pričakuje ugotovitev obstoja naravnih vrednot, ter priporočila za ravnanje ob odkritju; pregled tistih delov narave, ki so spoznani za naravne vrednote, zavarovana območja ter tistih delov narave, ki naj se zavarujejo ter oceno stanja na teh območjih z njihovimi značilnostmi; pregled delov narave in območij, za katera je predpis za pridobitev posebnega statusa že v postopku sprejemanja ter usmeritve in izhodišča za njihovo varstvo.
- Posebni del vsebuje varstvene smernice za tako rabo ali izkoriščanje naravnih dobrin, ki ohranja biotsko raznovrstnost, naravno ravnovesje in varuje ekosisteme; varstvene smernice za ohranitev habitatnih tipov in habitatov vrst v ugodnem stanju; varstvene smernice za ohranjanje biotske raznovrstnosti v krajini, ukrepe varstva, varstvene režime in razvojne usmeritve za varstvo ekološko pomembnih območij in posebnih varstvenih območij, ukrepe varstva, varstvene režime in razvojne usmeritve za varstvo naravnih vrednot in zavarovanih območij. V posebnem delu naravovarstvenih smernic se lahko navedejo tudi podrobnejši pogoji za varstvo naravnih vrednot, zavarovanih območij in ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Presoja sprejemljivosti planov (101. člen):

- Za vsak plan ali spremembo plana, ki ga na podlagi zakona sprejme pristojni državni organ ali pristojni organ samoupravne lokalne skupnosti za področje urejanja prostora, upravljanja voda, gospodarjenja z gozdovi, lova, ribištva, rudarstva, kmetijstva, energetike, industrije, transporta, ravnanja z odpadki in odpadnimi vodami, oskrbe prebivalstva s pitno vodo, telekomunikacij in turizma in bi lahko pomembno vplival na zavarovano območje, posebno varstveno območje ali potencialno posebno ohranitveno območje sam po sebi ali v povezavi z drugimi plani, je treba izvesti presojo sprejemljivosti njegovih vplivov oziroma posledic glede na varstvene cilje teh območij. Le te ni treba izvesti za tiste plane, ki so neposredno povezani ali potrebni za varstvo teh območij.
- Za plane, ki so neposredno povezani ali potrebni za varstvo območij iz prvega odstavka prejšnjega člena, se štejejo načrti upravljanja zavarovanih območij. V postopku iz prejšnjega odstavka se za take plane lahko določijo tudi plani trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja z naravnimi dobrinami, ki so potrebni za ohranjanje ugodnega stanja habitatnih tipov in habitatov vrst na teh območjih, skladno s programom vlade iz drugega odstavka 33. člena tega zakona in plani, ki so namenjeni izključno varstvu teh območij vendar le, če ne vsebujejo posegov v naravo, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje (101. a člen).
- Za plane, ki lahko pomembno vplivajo na območja se štejejo plani: ki obsegajo ta območja ali bi izvedba plana lahko na njih vplivala, če iz obvestila pripravljavca plana o nameri izdelave plana niso razvidni podatki, ki omogočajo uporabo določb druge alineje prejšnjega odstavka, in se plan nanaša na območja iz prvega odstavka prejšnjega člena, hkrati pa je ta plan tudi neposredna pravna podlaga za izdajo dovoljenj za poseg v naravo, je presojo sprejemljivosti tega plana treba izvesti.
- Ministrstvo sprejme odločitev o obveznosti izdelave presoje sprejemljivosti planov in sprejema druge odločitve v postopku celovite presoje vplivov na okolje na podlagi mnenj organizacije, pristojne za ohranjanje narave.

- Ministrstvo potrdi plan na podlagi izvedene celovite presoje vplivov na okolje, če ugotovi, da le ta ne bo škodljivo vplival na varstvene cilje posameznih območij iz prvega odstavka 101. člena in njihovo celovitost ter na povezanost evropskega ekološkega omrežja.
- Če je potrditev plana pogojena z izvedbo omilitvenih ukrepov, se njihovo izvajanje podrobneje preveri oziroma določi z okoljevarstvenim soglasjem skladno s predpisi, ki urejajo varstvo okolja ali naravovarstvenim soglasjem na podlagi 105. člena tega zakona.

UREDBA O POSEBNIH VARSTVENIH OBMOČJIH (OBMOČJIH NATURA 2000)

Uredba ((Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18)) opredeljuje posebna varstvena območja (območja Natura 2000), varstvene cilje in usmeritve na teh območjih za ohranitev in doseganje ugodnega stanja prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov ter habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu Evropske unije. Ta uredba določa tudi pravila določanja potencialnih posebnih ohranitvenih območij in potencialna posebna ohranitvena območja ter način njihovega varstva.

Uredba opredeljuje posebna in potencialno posebna varstvena območja, evr. ekološko omrežje Natura 2000, HT v interesu EU, prednostne HT, rastlinske in živalske vrste v interesu EU, prednostne rastlinske in živalske vrste. V prilogah pa tudi merila za določitev (potencialnih) območij Natura 2000.

Varstvene usmeritve so usmeritve za načrtovanje in izvajanje posegov in dejavnosti ter drugih ravnanj človeka na teh območjih z namenom doseganja varstvenih ciljev (izvajajo naj se v čim večji možni meri) (7. člen):

- Ohranja naj se naravno razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih in živalskih vrst,
- ohranja naj se ustrezne abiotske in biotske sestavine habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese:
- Ohranja ali izboljšuje naj se kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze, zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali.
- Ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le ta prekinjena.
- Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom naj se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.
- Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj naj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, ali v čim manjši možni meri sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnostim, vzrejanja mladičev, razvoja negibljivih/slabo gibljivih razvojnih oblik, prezimovanja oz. da se omogoči semenenje, naravno zasajanje in druge oblike razmnoževanja.
- Na območja Natura 2000 naj se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.
- Na podlagi varstvenih usmeritev naj se določijo podrobnejše in konkretne varstvene usmeritve, ki se obvezno upoštevajo pri urejanju prostora, rabi naravnih dobrin in urejanju

voda. Podrobnejše se lahko določijo v programu upravljanja oziroma v naravovarstvenih smernicah, kjer se določijo tudi konkretne varstvene usmeritve.

(12. člen) Zaradi uresničevanja varstvenih ciljev se na Natura območjih izvajajo prilagojena raba naravnih dobrin in upravljanja voda ter ukrepi varstva v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave in drugimi predpisi. Ti ukrepi in z njimi povezane naloge ter načrti prilagojene rabe naravnih dobrin in upravljanja voda se določijo v programu upravljanja Natura območij. Program upravljanja vsebuje zlasti: podrobne varstvene cilje; ukrepe za doseganje varstvenih ciljev; kazalce; ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev povezanosti evropskega ekološkega omrežja; raziskovalne aktivnosti, ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

Pripravljalci načrtov rabe naravnih dobrin morajo k nameri izdelave plana priložiti osnutek načrta, ki je pripravljen na podlagi naravovarstvenih smernic. ZRSVN se v mnenju o uvedbi postopka presoje sprejemljivosti planov opredeli do ustreznosti upoštevanja NS v osnutku načrta (13.a člen).

PROGRAM UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURA 2000

Izdelan je program upravljanja Območij Natura 2000 (2015-2020) ki določa temeljne ukrepe oziroma usmeritve za področje gozdarstva na območjih Natura 2000. PUN2000 opredeljuje sektor gozdarstva, ki izvaja ukrepe prilagojene rabe naravnih dobrin in narekuje, da morajo plani vsebovati najmanj podrobne varstvene smernice, večinoma pa še natančnejše določene usmeritve in ukrepe, podane v naravovarstvenih smernicah, pri čemer je treba obrazložiti in utemeljiti nove podatke in znanja.

6.3 Priloga 3: Vzorec za pripravo Načrta gozdne posesti na ravni posamezne kmetije

NAČRT GOZDNE POSESTI

Površina gozda: ____ ha

Datum izdelave: _____

Izdelali: _____

Kazalo

<u>1. ANALIZA STANJA GOZDOV</u>	
<u>1.1. Funkcije gozda</u>	4
<u>1.2. Pregled dosedanjega gospodarjenja</u>	5
<u>1.3. Usposobljenost, opremljenost in pripravljenost za delo</u>	6
<u>1.4. Odprtost gozdov s cestami in vlakami</u>	6
<u>1.5. Ocena spremenjenosti naravne drevesne sestave</u>	6
<u>1.6. Zahteve po lesu</u>	6
<u>1.7. Zahteve po drugih gozdnih proizvodih</u>	6
<u>2. NAČRT PRIHODNJEGA GOSPODARIJENJA</u>	7
<u>2.1. Gozdnogojitveni načrt</u>	7
<u>2.2. Ekonomski del načrta</u>	9
<u>2.3. Analiza alternativnih možnosti gospodarjenja</u>	11
<u>2.4. Celovita analiza tveganj</u>	12
<u>2.5. Pravice in obveznosti, ki izhajajo iz posesti gozda</u>	13
<u>2.6. Možni finančni viri</u>	14
<u>2.7. Dolgoročni in kratkoročni načrt gospodarjenja z gozdom</u>	14
<u>3. DODATNE INFORMACIJE IN PRILOGE</u>	17

1. ANALIZA STANJA GOZDNE POSESTI

GGE _____(odseki _____)

Katastrska občina: _____ (_____)

Površina gozdne posesti: _____ ha

Nadmorska višina: od _____ do _____ m.

Preglednica 1: Seznam parcel na posesti

IME	PARCELA	POVRŠINA [ha]			OPOMBA
		GOZD	DRUGO	SKUPAJ	
	SKUPAJ				

Preglednica 2: Povprečna lesna zaloga in prirastek na posesti

	Lesna zaloga [m ³ /ha]	Letni prirastek [m ³ /ha]
Iglavci		
Listavci		
Skupaj		

Preglednica 3: Razmerje razvojnih faz na posesti

RAZVOJNA FAZA	POVRŠINA	
	[ha]	[%]
Mladovje		
Drogovnjak		
Debeljak		
Sestoj v obnovi		

Mladovje: (površina, negovanost in sklep sestojev)

Drogovnjak:

Debeljak:

Sestoj v obnovi:

1.1. Funkcije gozda

Gozd opravlja poleg proizvodnih tudi splošnokoristne funkcije. Pomen posamezne funkcije, ki je na določenem območju prisotna, pa je lahko različen. Merimo ga s trostopenjsko lestvico, pri čemer 1. stopnja pomeni največjo poudarjenost te funkcije, 3. pa najmanjšo. Če ima funkcija 1. stopnjo poudarjenosti, moramo gospodarjenje prilagoditi tako, da bo gozd kljub našemu gospodarjenju še vedno opravljal to funkcijo.

Stopnja poudarjenosti splošnokoristnih funkcij vpliva na delež subvencij za gojitvena in varstvena dela.

Lesnoproizvodna funkcija: (splošni opis in pregled vseh stopenj poudarjenosti v okviru gozdne posesti)

Ekološke funkcije: (naštejemo vse prisotne ekološke funkcije ter kje in zakaj so poudarjene)

- Varovalna funkcija
- Biotopska funkcija
- Hidrološka in biotopska funkcija
- Klimatska funkcija
- ...

Socialne funkcije: (naštejemo vse prisotne socialne funkcije ter kje in zakaj so poudarjene)

- higiensko-zdravstvena,

- rekreacijska,
- turistična
- poučna
- ...

Pregled omejitev pri gospodarjenju

Navedemo omejitve, ki izvirajo iz poudarjenih funkcij gozda, usmeritve na območjih naravnih vrednot ali kulturne dediščine ter usmeritve na območjih vodotokov. Navedemo usmeritve za spravilo lesa (tip spravila in morebitne časovne omejitve).

1.2. Pregled dosedanjega gospodarjenja

V preteklih letih je lastnik letno posekal _____ m³ lesa, ...

Preglednica 4: Posek v obdobju 20__-20__

Leto	Redni posek [m ³]	Sanitarni posek [m ³]	Skupaj [m ³]
20..			
20			
20			
20			
20			
SKUPAJ			

Pregled opravljenih gojitvenih in varstvenih del

V preteklem obdobju je lastnik opravil naslednja gojitvena dela:

- Navedemo vrsto del in površino
- ...
- ...

1.3. Usposobljenost, opremljenost in pripravljenost za delo

Oprema za delo v gozdu s katero lastnik razpolaga je:

- traktor _____,

- vitel _____,
- motorna žaga _____,
- prikolica _____,
- ostala oprema: sekire, _____,
- varovalna oprema.

Lastnik ima opravljena naslednja izobraževanja: _____.

1.4. Odprtost gozdov s cestami in vlakami

Skupna dolžina vlak v gozdu: _____ m

Odprtost gozda z vlakami: _____ m/ha

Skupna dolžina vseh vlak, ki so potrebne za spravilo lesa od panja do gozdne ali javne ceste je _____ m. Povprečna pravilna razdalja je _____ m. Najdaljše pravilne razdalje so okrog _____ m in za spravilo s teh parcel bi bilo smiselno uporabiti prevoz s traktorsko prikolico.

1.5. Ocena spremenjenosti naravne drevesne sestave

Spremenjenost naravne drevesne sestave se določa glede na delež drevesnih vrst, ki so v naravni sestavi gozdne združbe tuje ali redko prisotne. Prevladujoča gozdna združba na območju posesti je ... (navedemo še drevesne vrste, ki so prisotne na posesti).

1.6. Zahteve po lesu

Lastnik potrebuje letno okrog _____ m³ lesa, ki ga _____ (prodaja, lastna uporaba) .

1.7. Zahteve po drugih gozdnih proizvodih

Lastnik ima naslednje zahteve po izkoriščanju drugih gozdnih dobrin: _____.

7 2. NAČRT PRIHODNJEGA GOSPODARJENJA

2.1. Gozdnogojitveni načrt

Načrtovalna enota I

Površina načrtovalne enote: _____

ha Lokacija: _____

Razmerje razvojnih faz: _____

Drevesna sestava: _____

Dolgoročno razmerje razvojnih faz v teh gozdovih je: _____

Preglednica 5: Načrtovalne in negovalne enote

Št. negovalne enote, površina, lesna zaloga	Stanje (S), cilj (C), ukrep (U)		Nujnost ukrepanja
I/1 _____ ha _____ m ³ /ha	S:	Opišemo stanje	
	C:	Navedemo cilj	
	U:	Potrebni ukrepi za doseg cilja, negovalna dela, delež poseka	
I/2 _____ ha _____ m ³ /ha	S:		
	C:		
	U:		
I/3 _____ ha _____ m ³ /ha	S:		
	C:		
	U:		
I/4 _____ ha _____ m ³ /ha	S:		
	C:		
	U:		

Splošne usmeritve za gospodarjenje z gozdovi v obdobju _____ so usmeritve namenjene obnovi gozdov poškodovanih po žledu in uničenih zaradi lubadarja: (obdobje veljavnosti GGN GGE tega območja)

- Navedemo usmeritve iz GGN GGE
- ...

Nega

Potrebna negovalna dela (sadnja, priprava sestoja za naravno nasemenitev,...),...

Načrtovan letni posek

V preglednici je prikazan 10-letni načrtovan posek. Povprečni letni posek je ____ m³ iglavcev in ____ m³ listavcev. Neto količina poseka (iglavci faktor 0,85; listavci faktor 0,88) v 10-letnem obdobju je ____ m³ iglavcev in ____ m³ listavcev.

Preglednica 6: Višina poseka po negovalnih enotah

NEGOVALNA ENOTA	BRUTO POSEK [m ³]		
	IGLAVCI	LISTAVCI	SKUPAJ
I/1			
I/2			
I/3			
I/4			
SKUPAJ			

Načrtovana gojitvena dela

V preglednici je prikazan 10-letni plan gojitvenih in varstvenih del.

Preglednica 7: Gojitvena in varstvena dela po negovalnih enotah

NEGOVALNA ENOTA	Parcela	Vrsta dela	Površina (ha)
I/1			
I/2			
I/2			
I/3			

2. 2. Ekonomski del načrta

Preglednica 8: Stroški poseka in spravila

	BRUTO POSEK (m ³)	NETO POSEK (m ³)	Vrednost lesa na KC (€)	STROŠKI SEČNJE IN SPRAVILA (€)	PRIHODEK (€)
Iglavci					
Listavci					
Skupaj					

Povprečna cena lesa je ocenjena na ____ €/m³, strošek poseka in spravila je povzet iz GGN GGE _____, kjer je glede na sortimentno strukturo in pravilno razdaljo ocenjen na ____ €/m³.

Preglednica 9: Stroški izvedbe negovalnih del

Ukrep	Negovalna enota	Površina [ha]	Delež sofinanciranja [%]	Vrednost del [€/ha]	Vrednost del [€]	Vrednost sofinanciranja [€]	Strošek lastnika [€]
SKUPAJ							

Preglednica 10: Stroški gradnje in vzdrževanja vlak

Vrsta dela	Cena dela [€/m]	Dolžina [m]	Strošek [€]
Gradnja vlak			
Vzdrževanje vlak			
SKUPAJ			

Preglednica 11: Fiskalne obremenitve

	Katastrski dohodek [€]	Delež obremenitve [%]	Višina obremenitve [€]

Davek od katastrskega dohodka			
Pristojbina za gozdne ceste			
SKUPAJ			

Preglednica 12: Čisti donos v 10 letih

	[€]	SKUPAJ [€]
STROŠKI		
Posek in spravilo		
Nega		
Gradnja in vzdrževanje vlak		
Fiskalne obremenitve		
PRIHODKI		
Subvencije		
Prodaja lesa		
ČISTI DONOS		

Vrednost gozdnih parcel je po cenitvi GURS ovrednotena na _____ €. Letni donos predstavlja ____ % ocenjene vrednosti zemljišč.

2.3. Analiza alternativnih možnosti gospodarjenja

Lastnik bi lahko pri ob predelavi slabših sortimentov lesa bukve v drva in razvozom na dom iztržil nekoliko več, kot s samo prodajo goli.

V primeru, da bi lastniku ali kateremu od njegovih družinskih članov v prihodnje kmetija predstavljala osnovni dohodek, ima tudi možnost da del zaslužka predstavljajo postranski gozdni proizvodi. Če se lastnik gozda z nabiralništvom (tukaj predvsem gobe) ukvarja pridobitniško, se lahko drugim nabiranje v njegovem gozdu prepove. Prepoved na predlog lastnika odredi pristojni organ lokalne skupnosti, na terenu pa se območje prepovedi lahko označi s tablam.

Glede na usmerjenost kmetije pa je mogoče organizirati tudi rekreacijo (kolesarjenje, jahanje konjev,...), gozdno pedagogiko ipd. Člani kmetije načrtujejo izvajanja gozdne pedagogike na manjšem delu gozdne posesti, ki meji na travnik. Gre za prostor, ki predstavlja gozdni rob in je zaradi različnih rastlinskih in živalskih vrst zanimiv tako s pedagoškega vidika, kot tudi z vidika ohranjanja biodiverzitete. Na tem delu bi postavili ptičje valilnice in namestili opremo

oz. pripomočke za izvajanje gozdne pedagogike.

Alternativne možnosti uporabe lesa so zbrane v dokumentu »*Alternativne oblike uporabe gozda oziroma posekanega lesa*«, ki ga je v okviru projekta pripravila Tamara Urbančič. Zbrane so ideje uporabe lesa, ki mu s preprosto obdelavo (npr. z uporabo motorne žage ali premične žage) zvišamo tržno vrednost. Poskusno bo lastnik sam izdelal določeno opremo oz. pripomočke (npr. klopi, stolčke, mize, preproste objekte ipd.) za namen izvajanja gozdne pedagogike oziroma za druge aktivnosti na kmetiji (rejo kokoši, vrtnarjenje). Na dolgi rok pa je to lahko tudi ena od storitev kmetije oziroma dodaten vir prihodka. Iz kombinacije lesa in gozdnih plodov nastanejo zanimivi izdelki, ki se lahko uporabljajo za (poslovna) darila, opremo stanovanja, okolice hiše ipd.

2.4. Celovita analiza tveganj

Največje tveganje pri gospodarjenju predstavljajo naravni dejavniki. Iglavce ogroža lubadar, ki je že v preteklih letih povzročal škodo, zato tudi velik delež sanitarnih sečenj. Pri pojavi lubadarja je pomembno pravočasno ukrepanje, torej čim hitrejši posek obolelih dreves in tudi še zdravih dreves, ki obkrožajo obolela. Kljub temu da okoliška drevesa še izgledajo zdrava, obstaja velika verjetnost, da so že napadena. Znaki, po katerih prepoznamo potencialno napadeno drevje je osuta krošnja, drobne luknjice v lubju, smoljenje. Smernice glede razdalje od napadenega drevesa, do katere je smiselno preventivno posekati še ostale iglavce, da zaustavimo širjenje lubadarja, so različne. Lahko le najbližja drevesa, ali pa vsa drevesa oddaljena od obolelega do ene drevesne višine. Vsekakor pa je smiselno odstraniti vsaj tista, katere krošnje se še stikajo z obolelim drevesom. Predvsem pa je dolgoročno pomembno, da ohranjamo primerno mešanost drevesnih vrst. Večji kot je delež listavcev, lažje omejujemo in kontroliramo razvoj in širjenje lubadarja. Težava z lubadarjem obstaja tudi v povezavi z drugimi dejavniki. Če drevje prizadene veter ali žled in je to poškodovano, se močno poveča verjetnost, da ga bo napadel še lubadar, kot tudi druge bolezni.

Veter predstavlja tveganje predvsem tam, kjer so površine bolj odprte. Stabilnost sestojev se močno zmanjša, ko posegamo vanje z veliko intenziteto v kratkem času. Drevje na robovih gozda, ob travnikih, je navadno bolj košato, vejnato, s tem manjše kakovosti za gospodarsko rabo, a zato toliko bolj stabilno. Primerno razmerje med višino drevesa in dolžino krošnje je lahko ključno, poleg seveda globine tal, koreninskega sistema drevja in drugih dejavnikov. Po krčitvi ali večjih posekih pa se ustvari nov gozdni rob, drevje, ki je bilo prej v središču sestoja in je bilo manj izpostavljeno vetru, tako kar naenkrat postane graditelj gozdnega roba in je bolj izpostavljen vetru, na kar pa ni prilagojeno. Zato je pomembno, da postopoma ustvarjamo stabilnejši gozdni rob, pri čemer je zaželeno, da se višina rasti postopoma povečuje vse od nižjega grmovja prav na robu, pa do visokega drevja v notranjosti.

Zaželeno je ohranjanje in pospeševanje plodonosnega drevja in na gozdnem robu grmovnih vrst, saj

s tem do neke mere skrbimo za prostoživeče živali in jih vsaj deloma morda odvrnemo od škode na mladovju. Srnjad in jelenjad je tu kar številčno prisotna, zato je na določenih mestih smiselno tudi uporabiti razne zaščitne ukrepe, če želimo uspešno pomlajevanje sestojev.

Eno od tveganj predstavlja tudi žled. Pri tem smo bolj nemočni, saj praviloma poškoduje vse vrste drevja. Listavcem lahko lomi posamezne dele krošenj ali pa cela drevesa, iglavcem pa pogosto lomi vrhove. Na vrednosti s tem ne izgubimo veliko, saj je vrh najmanj vreden del debla, a predstavlja nadaljnje tveganje če tako drevo pustimo v sestoji (lubadar, bolezni). Kako povečati stabilnost proti žledu je težko reči, na splošno pa velja, da bolj kot je stanje podobno naravnemu, bolj bo sestoj odporen na naravne dejavnike.

2.5. Pravice in obveznosti, ki izhajajo iz posesti gozda

Pravice:

- Vsak lastnik lahko svoj gozd izkorišča, običajno za pridobivanje lesa za prodajo ali domačo uporabo. Način rabe pa je lahko omejen v gozdovih s poudarjenimi določenimi funkcijami gozda (npr. varovalna, kjer gozd varuje strme predele pred erozijo ali pa v zavarovanih območjih kot je npr. Triglavski narodni park), lahko pa je izkoriščanje dovoljeno, a se del ne sme opravljati v določenem časovnem obdobju, npr. v bližini gnezdišč ali brlogov v času gnezdenja oziroma poganjanja mladičev.
- Lastniki gozdov imajo pravico, da vplivajo na pripravo in vsebino gozdnogospodarskih načrtov, ki se izdelujejo vsakih 10 let in predpisujejo gospodarjenje z gozdom na nekem območju. Lastniki imajo pravico sodelovati pri izdelavi gozdnogojitvenih načrtov, ki so osnova za gospodarjenje s posamezno gozdno posestjo.
- Lastniki, ki se odločijo za izvedbo nekaterih gojitvenih del, so upravičeni do določenih subvencij, pridobivanje teh pa teče preko Zavoda za gozdove.
- Lastniki varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom ne plačujejo davka na katastrski dohodek od teh gozdov.
- Lastnik ima pravico z gozdnim zemljiščem prosto trgovati, pri tem pa mora upoštevati določene omejitve, ki sicer veljajo za kmetijska zemljišča. Prodajo mora odobriti upravna enota, na območju katere gozd leži, pri nakupu pa imajo prednost določeni kupci. Predkupno pravico lahko uveljavlja najprej lastnik, katerega zemljišče meji na gozd, ki se prodaja, nato pa drug lastnik, katerega gozd je najbližje gozdu, ki se prodaja. Pri nakupu varovalnega gozda ima predkupno pravico država, pri nakupu gozda s posebnim namenom pa država ali lokalna skupnost.

Dolžnosti:

- Po zakonu je vsak lastnik gozda dolžan z njim **gospodariti v skladu s predpisi in gozdnogospodarskimi načrti**. Lastnik mora gozd redno pregledovati in spremljati njegovo zdravstveno stanje. Če se stanje spremeni, je treba obvestiti revirnega gozdarja, ki bo

predpisal ukrepe, ki jih je treba izvesti.

- Lastnik mora **pred izvedbo del vedno obvestiti revirnega gozdarja in pridobiti dovoljenje** Zavoda za gozdove. Zavod na osnovi pobude lastnika izda odločbo, na osnovi katere lahko lastnik izvede dela.
- Lastnik **mora dopustiti prost dostop vsem**, ki se želijo sprehajati po gozdu. Izjema so dejavnosti, ki prinašajo denar s področja turizma in rekreacije. Pregarjanje in nadlegovanje sprehajalcev ni dovoljeno. Prav tako mora lastnik dopustiti v gozdu rekreativno nabiranje gob, plodov, prosto živčih živali, čebelarjenje in lov. Izjema je pri nabiranju plodov, če se lastnik profesionalno ukvarja z nabiranjem in prodajo plodov. V tem primeru je treba obiskovalce o tem obvestiti z oznakami v gozdu.
- Lastnik je **odgovoren tudi za na divje odložene odpadke**, če ni znan tisti, ki jih je odložil. Lastnik je dolžan odpadke odstraniti.
- Lastnik gozda je **zadolžen za vzdrževanje oznak mej svoje posesti**. Če označb mej ni mogoče najti, se mora posvetovati z mejaši. Če posvet ni uspešen, je treba za določitev mej najeti geodetsko podjetje.
- Vsako leto mora lastnik **plačati pristojbino za vzdrževanje gozdnih cest**. Pristojbina se ne plačuje za varovalne gozdove, gozdove s posebnim pomenom in gozdove brez gozdnih cest. S tem denarjem se vzdržujejo gozdne ceste po katerih poteka odvoz lesa iz gozda.

2.6. Možni finančni viri

Možni finančni viri kmetije iz naslova gozda in njim povezanimi dejavnostmi so lahko prijave na različne razpise, ki jih objavljajo Agencija kmetijske trge in razvoj podeželja, občine, Zavod za gozdove Slovenije v okviru gozdnega sklada ter ostale organizacije. Pri izvedbi gojitvenih in varstvenih del naj se lastnik vedno najprej poveže z revirnim gozdarjem in tako izkoristi možnost sofinanciranja del v svojem gozdu. Pri izvedbi novogradenj ali rekonstrukcij gozdnih vlakov naj preveri možnost sofinanciranja teh na razpisih AKTRP in občin. V primeru posodabljanja opreme (traktor, vitel, motorna žaga,...), ki je potrebna za varno delo v gozdu naj lastnik spremlja razpise PRP.

2.7. Dolgoročni načrt gospodarjenja z gozdom

Dolgoročni – 10 letni načrt gospodarjenja z gozdom

Dolgoročni načrt gospodarjenja z gozdom vključuje naslednja dela:

1. **gojitvena in varstvena dela**: lastnik bo dela izvajal, kot je navedeno v preglednici na strani 9. Glavnina gojitvenih in varstvenih del...
2. **posek**: načrtovani 10-letni posek po posameznih negovalnih enotah je razviden iz preglednice št. 6 na strani 9, ki skupaj predstavlja ____ m³...
3. **izvajanje del za krepitev funkcij**: lastnik kmetije z izvajanjem predpisanih gojitvenih in varstvenih

del ter poseka iz gozdnogospodarskega načrta krepi poleg lesnoproizvodne funkcije tudi vse ostale funkcije...

4. **alternativne možnosti uporabe lesa:** les, ki v izhodišču predstavlja zgolj drva za kurjavo ali pa celo odpad, lahko s preprosto obdelavo (npr. z uporabo motorne žage ali premične žage) spremenimo v ...
5. **širitev gozdne posesti:** trenutna površina gozdne posesti obsega ____ ha, kar z ekonomskega vidika kmetiji ...
6. **sodelovanje in povezovanje:** lastnik naj redno sodeluje s svojim revirnim gozdarjem na ZGS s ciljem dobrega gospodarjenja z gozdno posestjo. Tako bo dobival ažurne informacije ter napotke, ki jih potrebuje za upravljanje gozda. Povezuje naj se tudi z drugimi lastniki gozdov, predvsem na neformalni ravni, z namenom izmenjave informacij in izkušen...
7. **izobraževanje:** lastnik in ostali člani kmetije naj se udeležujejo različnih izobraževanj, preko katerih bodo pridobili znanja, potrebna za celostno upravljanje gozdne posesti oziroma se seznanili z novostmi na tem področju. Novosti naj spremljajo tudi preko spleta ter se tako samoizobražujejo.
8. **pridobivanje finančnih virov:** v gozdovih je potrebno vzdrževati gozdne vlake na način, da bodo vedno prevozne...

3. DODATNE INFORMACIJE IN PRILOGE

Na koga se obrniti, če želim sekati v svojem gozdu?

Če želi lastnik sekati v svojem gozdu, se mora obrniti na pristojno krajevno enoto Zavoda za gozdove Slovenije, v tem primeru KE _____.

Revirni gozdar ob prisotnosti lastnika gozda odkaže drevje za posek in izda odločbo. Lastnik je pri odkazilu odgovoren za prikaz meje njegovih parcel. Po končanem delu pa je dolžan revirnega gozdarja obvestiti o končanem delu.

Prav tako se je na revirnega gozdarja potrebno obrniti tudi v primeru izvajanja negovalnih in varstvenih del, za kar se prav tako izda odločba, in tudi gradnja gozdnih prometnic (tudi vlak), poteka v sodelovanju s krajevno enoto ZGS.

Če želimo izvesti krčitev gozda, tudi če gre za krčitev v kmetijske namene (kjer je včasih že bil pašnik), pa moramo vlogo za krčitev podati na območno enoto Zavoda za gozdove Slovenije, v tem primeru OE _____.

Krojenje lesa

Bistvena razlika med krojenje lesa iglavcev in listavcev je v tem, da iglavce krojimo po dolžini, listavce pa po kakovosti. Pri iglavcih krojimo osnovne dolžine, v Sloveniji je to po navadi 4 m, oziroma mnogokratnike tega (8 m, 12 m). Temu dodajamo še nadmero, s katero ščitimo osnovno dolžino hloda pred poškodbami. Po veljavnih standardih velja, da je potrebne 1-2 cm nadmere na tekoči meter osnovne dolžine, oziroma najmanj 5 in največ 20 cm. Večje ali manjše nadmere predstavljajo vrednostno izgubo. Vrh odrežemo pri 8 do 10 cm premera. Pomemben je vpliv korenovca, pri katerem se pogosto nahajajo napake kot so trohnoba, gniloba, kolesivost, zverženost vlaken, in se nahajajo v prvih metrih debla. Če tako napako izločimo in prvi del korenovca odžagamo proč, lahko bistveno povečamo vrednost prvega, najdebelejšega sortimenta. Pomembno je poznati tudi mejo med hlodovino in tehničnim lesom, saj je med njima velika cenovna razlika. Najmanjši premer na tanjšem koncu hloda je po standardu 21 cm.

Krojenje listavcev je zahtevnejše, kriterij tu ni dolžina ampak kakovost. Pomembno je poznavanje napak, cen lesa in potreb kupca. Na splošno pa velja, tudi za iglavce, da je pomembno vnaprej vedeti, kdo bo naš kupec, kakšne sortimente potrebuje in kakšne ima standarde glede napak in dolžin. Tako je tudi pri iglavcih smiselno krojenje prilagoditi na nestandardne dolžine, če vemo, da naš kupec proizvaja na primer plošče, dolge 3 m, torej bodo primernejši 6 m dolgi hlodi kot pa 4 m.

Izvajanje varstvenih del

Za izvajanje varstvenih del v svojem gozdu se moramo prav tako obrniti na revirnega gozdarja. Tudi za ta dela se namreč izda odločba, lastnik pa je upravičen tudi do sofinanciranja s strani države. V celoti je s strani države financirana nabava, polaganje in izdelava kontrolnih in lovni nastav in lovni pasti za podlubnike, gozdna higiena ter izvedba protipožarnih ukrepov v požarno ogroženih gozdovih. Gozdna higiena pomeni pospravo polomljenih, svežih vrhov iglavcev po ujmi, s čimer želimo preprečiti pojav lubadarja, tudi če ne izvedemo poseka polomljenih dreves.

Poleg varstva pred požari, škodljivci in boleznimi obstaja še varstvo pred divjadjo. Pri tem ščitimo mlajše razvojne faze pred objedanjem, obgrizanjem in lupljenjem. Mladje lahko ščitimo individualno s količenjem, z mrežo ali s tulci (za različne drevesne vrste so primerni različni tulci), ter s premazi vršičkov ali pa kolektivno z ograjami. Pristojni revirni gozdar presodi, kateri način je v konkretnem primeru cenejši, kakšni tulci so primerni glede na teren in drevesne vrste, ki jih ščitimo, lastniku izda odločbo in tudi obračuna višino subvencije. Poleg tega da je lastnik upravičen do določenega deleža subvencij, brezplačno prejme tudi material (tulce, premaze, mreže). Starejše razvojne faze mladovja in drogovnjaka lahko ščitimo tudi s premazi debel.

Seznam izvajalcev del in odkupovalcev lesa

Seznam odkupovalcev lesa in izvajalcev del za celotno Slovenijo je dostopen na naslovu:

- Portal Moj Gozdar: <https://www.mojgozdar.si/>
- Gozdarski inšpektorat: <http://spletni2.furs.gov.si/GOZD/GozdZav.asp>

Evidenčni list o uporabi in prometu z gozdnimi lesnimi sortimenti

Podatki, ki jih vodi lastnik gozda oziroma drugega zemljišča na podlagi te listine, so skupaj z dovoljenjem za posek dreves skladni z zahtevo Uredbe (EU) št. 995/2010 o informacijah o dobavah, ki jih mora gospodarski subjekt, ki daje les in lesne proizvode na notranji trg, zagotavljati 5 let. Navedene informacije (A), ocena tveganja zakonitosti sečnje (B) in ukrepi za zmanjšanje tveganja (C) predstavljajo sistem potrebne skrbnosti, kot ga določa Uredba (EU) št. 995/2010. Zaradi lažjega zagotavljanja podatkov v okviru inšpekcijskih pregledov (gozdarska inšpekcija in Finančna uprava RS) priporočamo tudi navedbo podatkov o lastni uporabi gozdnih lesnih sortimentov ter hrambo drugih dokumentov povezanih s prodajo ali dobavo lesa.

Lastnik gozda oziroma lastnik drugega
zemljišča, na katerem so rastle gozdne
drevesne vrste (ime in priimek ter naslov
oziroma firma in sedež):

Podpis:

Številka dovoljenja za posek in/ali morebitna
druga dovoljenja:

A – INFORMACIJE

Zaporedna številka dogodka (prodaje, neodplačne dobave ali lastne uporabe)	Prodaja ali neodplačna dobava (kupec ali prejemnik ter datum prodaje ali neodplačne dobave)	Lastna uporaba (datum prevoza ali spravila)	Drevesne vrste	Gozdni lesni sortimenti (hlodovina, drva, sekanci ...)	Količine (m ³ , t, prn ...)
1.					
2.					
3.					

4.					
5.					

B – OCENA TVEGANJA ZAKONITOSTI SEČNJE

- a) Tveganje je zanemarljivo.
- b) Tveganje ni zanemarljivo.

C – UKREPI ZA ZMANJŠANJE TVEGANJA

- a) Prisotnost lastnika pri sečnji dreves,
- b) Kontrola sečišča po poseku dreves,
- c) Zamenjava izvajalca sečnje v primeru ugotovljenih nezakonitosti,
- d) Obveščanje pristojnih organov (gozdarska inšpekcija, policija) o nezakonitih aktivnostih pri sečnji,
- e) Drugi izvedeni ukrepi za zmanjšanje tveganja,

Navodila za izpolnjevanje evidenčnega lista

A – INFORMACIJE

- V stolpcu »Zaporedna številka dogodka« se beležijo zaporedne številke dogodkov - izvedenih dobav v primeru prodaje ali neodplačnih dobav (npr. podaritev) gozdnih lesnih sortimentov. Za dogodek se šteje tudi opravljen prevoz ali opravljeno spravilo gozdnih lesnih sortimentov za lastno uporabo.
- V stolpec »Prodaja ali neodplačna dobava« se vpišejo podatki o imenu in naslovu prejemnika (osebniemu imenu in naslovu fizične osebe ali firmi in sedežu pravne osebe), gozdnih lesnih sortimentov. Datum dobave je datum prevzema gozdnih lesnih sortimentov s strani kupca oziroma prejemnika.
- V stolpec »Lastna uporaba« se vpiše datum prevoza ali spravila gozdnih lesnih sortimentov.
- V stolpec »Drevesne vrste« se vpiše splošno ime drevesne vrste, npr. smreka, jelka, črni bor, rdeči bor, bukev, javor, hrast, beli gaber, črni gaber...

B – OCENA TVEGANJA ZAKONITOSTI SEČNJE

V tej rubriki se poda oceno tveganja, ali je bil les pridobljen v skladu s predpisi.

V primeru, da je lastnik gozda skladno z odločbo o odobritvi poseka izbranih dreves sam posekal drevesa, se obkroži »a) Tveganje je zanemarljivo«. V tem primeru ni treba izpolniti rubrike »Ukrepi za zmanjšanje tveganja«.

V primeru, da je lastnik gozda za posek dreves najel izvajalsko podjetje ali je sečnjo izvajal nekdo drug (npr. v okviru medsosedske pomoči), lastnik gozda pa pri sečnji ni bil prisoten, se obkroži »b) Tveganje ni zanemarljivo«. Posledično je treba izvesti ukrepe za zmanjšanje tveganja in izpolniti rubriko »C-Ukrepi za zmanjšanje tveganja«.

C - UKREPI ZA ZMANJŠANJE TVEGANJA

V tej rubriki se obkrožijo izvedeni ukrepi za zmanjšanje tveganja, kot so:

5. V stolpec »Gozdni lesni sortimenti« se vpiše vrsta gozdnih lesnih sortimentov, npr. hlodi, drva, sekanci 6. V stolpec »Količine« se vpišejo količine gozdnih lesnih sortimentov za vsako posamezno drevesno vrsto in vrsto gozdnih lesnih sortimentov, npr. v kubičnih metrih (m³), v tonah (t), prostorninskih metrih (prm) 7. Če lastnik gozda proda les na panju, se izpolni samo stolpce »Drevesne vrste, »Količine« in »Prodaja ali dobava«, v stolpec »Gozdni lesni sortimenti« pa se vpiše opomba, da je bil les prodan na panju.	- prisotnost lastnika pri sečnji dreves,- kontrola sečišča po poseku dreves,- zamenjava izvajalca sečnje v primeru ugotovljenih nezakonitosti,- obveščanje pristojnih organov (gozdarska inšpekcija, policija) o nezakonitih aktivnostih pri sečnji, oziroma se po potrebi vpišejo še drugi izvedeni ukrepi za zmanjšanje tveganja. Navedejo se tudi datumi izvedbe posameznih ukrepov za zmanjšanje tveganja.

